مکمل او مدلل

د قدر او برات د شپې مسئلې

د قرآن او سنّت په رڼا کښې

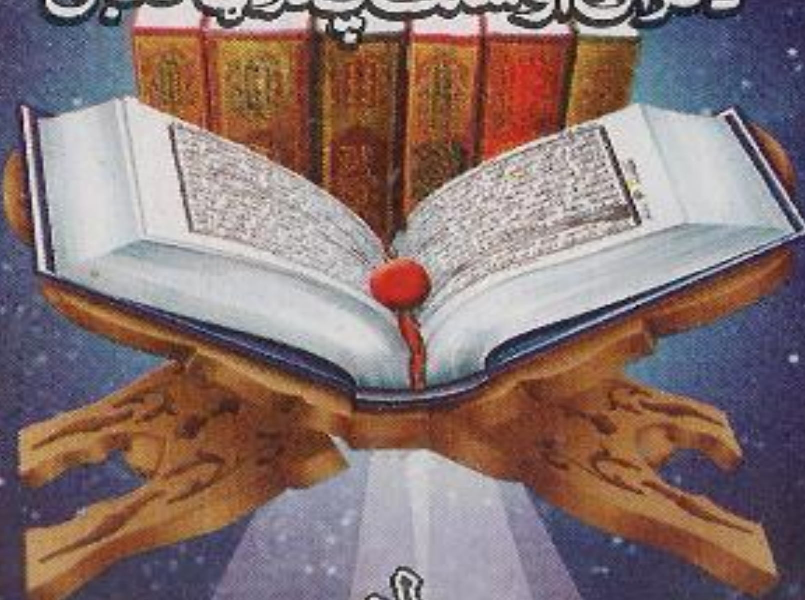

مؤلف:

مولانا محمد رفعت قاسمي

مدرس دار العلوم دیوبند

خپرونکې

مکتبه رشیدیه

سرکي روډ کوټه

بشپړاو مدلل

دقدراوبرات دشپې مسئلې

دقرآن او احادیثو په رڼاکي

ددیوبند دارالعلوم دمفتیانو کراموله لوري تصدیق شوي

مؤلف

ددیوبند دارالعلوم مدرس **قاري رفعت** (قاسمي)

پښتوژباړه

عبدالرحیم (غیاث)

خپرونکي

رشیدیه کتاب خانه سرکي لاوه

کوټه

Download From: Aghalibrary.com

دکتاب پیژندنه

دکتاب نوم: دقدراوبرات دشپې مسئلې

مؤلف: مولانارفعت (قاسمي)

پښتوژباړه: عبدالرحیم (غیاث)

دکمپوز او ترجمې چارې: دنورالقرآن اداري دترجمې او کمپوزخانګه

کمپوزر: عبدالله (عزام)

تصحیح او سمون: ابوخالد مولوی عبدالاحد (مجروح)

خپرونکې: رشیدیه کتاب خانه سرکی روډ کوټه

چاپ ځای: لاهور

چاپ شمیر: ۱۵۰۰ټوکه

چاپ کال: ۲۰۰۷ /فبروری میاشت

چاپونکې: محمد ساجد /دګرزنده ټیلفون شمیره /۰۳۳۳۷۸۲۵۴۸۴

Download From: Aghalibrary.com

ضروري يادونه:

يوازې لوی خدای ﷻ هغه ذات دی چې ، ټول کارونه ئې په پوره معنی بشپړ او مکمل دي خو انسان هغه ناقص او بې توانه موجود دی چې هیڅ یو کار ئې هم بې نمګړتیا نه وي.

ګرانو لوستونکو ! که تاسو ته دلیکنې ، تصحیح ، چاپ ، جلد سازي او دارنګه په هره برخه کې کومه غلطي په نظر درغله دمهرباني او بشري تقاضا له مخې یې مونږ ته زمونږ په نمبر یا ادرس خبر راکړی. ترڅو په دوهم چاپ کښې ئې اصلاح کړو. او تاسو ته لوی خدای ﷻ اجر او ثواب درکړي.

د مکتبه رشیدیه سرکي روډ کوټه لخوا

فون: 081- 266223

موبائیل: 0333- 7825484

Download From: Aghalibrary.com

عنوان	(ا)	مخ

دتسمي وجه ۸
دشعبان (حروف) توري ۸
دشعبان قدر او ارزښت ۹
برات او داصحاب کرامو کړه وړه ۱۰
غوره انتخاب ۱۰
دبرات دشپې فضيلتونه ۱۲
دبرات دشپې ځانګړتياوی ۱۳
دامتحان نيته ۱۵
دبرات شپه څه ده ؟ ۱۷
دجبرائيل عليه السلام راتګ ۱۸
دبرات شپې ولي مبارکې او سپيځلې دي ؟ ۲۰
دبرات په شپه کی دخدای جل جلاله نظام ۲۱
دملائکواخترونه ۲۲
دمرګ او ژوند پريکړه ۲۲
په کال کي منظوري شپې ۲۴
دغوښتنې و ړاندي کولو وخت ۲۵
دغوښتنې مضمون ۲۲
دقدر دشپې دپټوالي حکمت ۲۸
دبرات دشپې دښکاره والي حکمت ۲۸

عنوان (ب) مخ

وبېنوالي څوارلس شپې ۲۹
هره شپه دقدر شپه ده ۳۰
دبرات په شپه کې درسول الله صلى الله عليه وسلم عمل ۳۲
دحضرت عائشې رضي الله تعالى عنها بزرګي ۳۴
دخدای جل جلاله دنظام سپکاوی ۳۵
دشپې په کومه برخه کې پورته کیږئ ۳۷
دشیطان دوکه ۳۸
په مبارکه شپه کې ګناه کول ۳۸
ددې شپې ګناه ۳۹
دالفيه لمانځه حقيقت ۴۰
دبخښنې په شپه کې هم بې برخې توب ۴۱
دبې برخې خلکو لست ۴۲
کینه څه ته وائي ؟ ۴۴
صله رحمې قطعه کول څه ته وائي ؟ ۴۶
ترپنډيو لاندې دپایڅو ځړول ۴۷
دسپې شرعي حکم ۴۹
دتصویر شرعي حکم ۵۱
دنجوم علم ۵۲
دشراب څښلو حکم ۵۳
دغیبت کونکي حکم ۵۳

دمورا و پلار د نافرمان حکم ۵۴
دشعبان دروژې ثبوت ۵۵
دبرات دشپې دروژې نیولو وجه ۵۷
دښخو دنفلي روژو حکم ۵۸
په عبادت کي ولې خوب راځي ؟ ۵۹
په عبادت کي د خوب نه راتللو طریقه ۵۹
دپورته کیدلو طریقه ۶۰
دشریعت مقصود ۶۱
په مبارکو شپو کی په مساجدو کي اجتماع ۶۲
نفل لمونځ په کور کې افضل ده ۶۴
په مبارکو شپو کي مسجد ښائسته کول ۶۵
داتش بازی تاریخ ۶۸
داتش بازی حکم ۷۰
له یاجوج اوماجوج سره مشابهت ۷۱
داتش بازی نقصانات ۷۱
دبرات په شپه وهدیرې ته دتللو ثبوت ۷۳
ایا ښځې دمړو زیارت کولاشي ؟ ۷۳
ایا دمړي روح کورته راځي ؟ ۷۵
وهدیرې ته دتگ اداب او احکام ۷۵
وهدیرې ته دتللو مسنونه طریقه ۷۷

عنوان	(ه)	مخ

ایامړي زیارت کونکي پیژني ؟ ۷۸
دثواب درسید وضرو رې مسئلې ۷۹
دبرات دشپې رواجونه ۸۲
دبرات په شپه کي حلوی پخول او خوړل ۸۴
دبرات په شپه کي نیک عمل ۸۵
دبرات دشپې خاصې دعاوي ۸۶
دقدر دشپې لویې ۸۸
دیوه سوال ځواب ۹۰
ایا په ټوله دنیاکي دقدرشپه یوه وی ؟ ۹۰
دقدردشپې معنی ۹۱
دقدرشپه څه ده ؟ ۹۲
دکتې شپه ۹۳
دملائکوراتګ ۹۵
دقدردشپې دنامعلوم والي سبب ۹۶
دقدردشپې دپټوالي راز ۹۸
دقدردشپې علم نبي کریم صلی الله علیه وسلم ته ورکړل شوی وو ۱۰۰
ایادقدرشپه اوس هم باقي ده ؟ ۱۰۱
بدنصیبه څوک ده ؟ ۱۰۲
څرمعلومه ده چي دشپې دااخیرې برخه به شب قدر وي ۱۰۳
دخدای تعالی حکمت ۱۰۴

عنوان (۵) مخ

دقدرشپه کله راځي ؟ ۱۰۴
اووه عدداوقدرشپه ۱۰۶
په زړه پوري نتيجه ۱۰۷
د۲۲ ويشتم په شپه قرآن کريم ختمول څه ګټه ده ؟ ۱۰۷
دقدردشپې علامې ۱۰۸
دقدردشپې اعمال ۱۱۰
صلوة تسبح ۱۱۱
په دی لمانځه کي يوه خاصه باريکی ۱۱۲
دصلوة تسبح خاص تاثير ۱۱۲
دصلوة تسبح ثواب عام دی ۱۱۳
دصلوة تسبيح جماعت ۱۱۴
دتعليم په غرض جماعت کول ۱۱۴
په دې لمانځه کي دلاس نيولو کيفيت ۱۱۴
دصلوة تسبيح طريقه ۱۱۴
دتسبيحاتو دحساب طريقه ۱۱۶
که ئي په لمانځه کي تسبيح هيرې شوي ۱۱۶

اللهم اعنا على ذكرك وشكرك وحسن عبادتك

دکتاب پای

بسم الله الرحمن الرحيم

إِنَّا أَنزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ١ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ٢ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ٣ تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِم مِّن كُلِّ أَمْرٍ ٤ سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ ٥

إِنَّا أَنزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُّبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ٣ فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ

نږون

زه خپله دا لیکنه دام المؤمنین حضرت عائشې رضی الله تعالی عنها نوم ته په منسوبولو سره سعادت او نیکبختي! حاصلوم دچا په سبب سره چې ډیر اسلامي تعلیمات او ددې مبارکې شپې اعمال ترموږ را رسیدلي دي

(محمد رفعت قاسمی غفرله)

دمؤلف وړاندیز

الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی سید المرسلین وعلی اله واصحابه اجمعین

دالله جل جلاله شاه ده چې اتم کتاب (مکمل ومدلل دقدراوبرات دشپې مسئلې) وکتونکو ته وړاندې کیږی . چې فضائل ، مسائل بې حسابه جزئیات او سنت عملونه دقران او احادیثو په رڼا کی جمع شوی دي دلوی خدای جل جلاله په فضل او کرم سره دبي وزله دا پلټنه ددیوبند ددارالعلوم دمفتیانو کرامو له نظره تیر شوه او اوس عامو مسلمانانو ته وړاندې کیږی . لویه خدایه جل جلاله تر ډیری مودی ددې محترمینو سایه زما له سره مه اخلی . امین

دلوی خدای جل جلاله په دربار کښې لاس په دعا یم چې دلوی خدای جل جلاله په فضل اوکرم سره دمخکنیو کتابو په شان . لکه مکمل ومدلل دجمعې دلمانځه مسئلې . مکمل ومدلل مسائل داخترونو اوقربانی مسئلې . د اداب او ملاقات مسئلې . داکتاب هم مقبول اونافع په دنیا اواخرت کی وګرزوی او داتوفیق نور هم راکړی . امین

ربنا تقبل منا انک انت السمیع العلیم

محمد رفعت قاسمی غفرله
ددیوبند ددارالعلوم مدرس
۱۲ جماد الثانی ۱۴۱۲ هـ . ق
مطابق ۲ دسمبر ۱۹۹۱

دلوی خدای جل جلاله په نامه

ګران اومحترم مولانا محمد رفعت قاسمي ددارالعلوم دیوبند مدرس ، دمخکنیو دینی تألیفاتو په شان داکتاب چې دبرات او دقدر دشپې متعلق مسائل یې له ګڼ شمیر کتابونو فتاواوو څخه راټول کړی اوپرامت یې احسان کړی ، امید لرم چې ددې تولګې په ذریعه سره به دبرات اوقدردشپې نور ناوړه رواجونه ختم شی .خدای جل جلاله دي قبول کړی دامت لپاره دي ګټوره وګرزوي. اومؤلف ته دي الله جل جلاله اوږد ژوند ورکړی ترڅو یې دخدمت سلسله جاری وي ، امین ،

العبد محمود غفرله

چهته مسجد دارالعلوم دیوبند ۱۴۱۲ ه ، ق

الحمد لله رب العلمین والصلوة والسلام علی سید المرسلین وعلی اصحابه واتباعه التابعین لهم الی یوم الدین . ستاسو په مخکی فتاوی چې دهر شخص لپاره بې شکه ډیره مفیده اوګټوره ده ، ځکه چې له ټولو معتبرو کتابو څخه یې انتخاب شوی دی .لاس په دعایم چې الله جل جلاله دقدرمن مؤلف داکتاب دنورو کتابو په شان مقبول اونافع وګرزوي . امین

فقط .کتبه العبد نظام الدین

رجب۱۳۱۲ ه ق جنوری۱۹۹۲ع

الحمدلله والمنة چې دمولان قاری محمد رفعت قاسمی ددارالعلوم دیوبند مدرس چې یوشمیر کتابونه یې خپاره (چاپ) شوی اهل علم اوعوامو ته مقبول دي. اوس قدرمن مؤلف ستاسو په لاسو کی کتاب دبرات اودقدر دشپې مسئلې) چې له مختلفو کتابو څخه یې احکام . مسائل اوفضائل راجمع (تول) کړي . په خپل بشپړ کوشش سره یې داکتاب هم الحمدلله دتیرو کتابو په شان جمع کړی ما ددې کتاب مختلف مضامین مطالعه کړل خوښ شوم چې دمختلفو فتاواوو مضامین اومسائل په ډیره جالبه طریقه سره جمع شوی . هرځای چې به مې مطالعه کړ ډیر به خوشحاله شوم ډیرې مسئلې چې پخوا می په ذهن کی نه وی ومې لیدلی . په هر صورت ډیره ګټه می ترینه واخیسته اوبې اختیاره مې دعاوی ورته وکړي . خدای جل جلاله دي مؤلف ته له صحت اوسلامتیا سره په داسې علمي کار ژوند ورکړی . اوله دی څخه خواص اوعوام فائده اخیستلای شی.

الحمدلله قاری صاحب لاتراوسه ځوان دي پوره امید لرم چې دادخدمت لړی به یې ډیر پرمختګ وکړي ځوک چې داکتاب بشپړ مطالعه کړي په خوشحالي سره به ددواړو شپو دبرات ، اوقدر شپه دشپې لمانځنې لپاره بشپړه وړتیا ولري همداشان داځوک به ډیرې نیکۍ په خپله عمل نامه کښی جمع کړی . کوم چې ددنیا او اخرت دکامیابۍ سبب ګرزی.

عامو خلګو چې په دې شپو کی کوم ناوړه بدعتې رواجونه رامینځته کړی . ددې کتاب په ویلو سره به هغه هم ورمعلوم شي اودځان ژغورینې لپاره به ورته ښه زمینه مساعده وي په هر صورت داکتاب

جامع اومکمل دي هرډول احکام اومسائل پکښې دي .له ځوانو علماؤ، معاصرو ،پوهانو اوعامو مسلمانانو څخه زما داغوښتنه ده چې داکتاب ضرور مطالعه کړی . انشاء الله ددوئ به پوره رهنمايي وکړی امید دي چې ددې شپو داسې اهتمام وشې څنګه چې حضرت محمد صلی الله علیه وسلم فرمايلي دي په اخیر کی دادعا کوم چې الله جل جلاله دي دمؤلف داخدمت قبول کړی چې ددنیا اواخرت دکامیابی ذریعه شی.

واخر دعوانا ان الحمد لله رب العلمین،

طالب دعا محمد ظفیر الدین عفرله

مفتی دار العلوم دیوبند

مؤرخه یکم شعبان المعظم ۱۳۱۲ هجری

بسم الله الرحمن الرحيم

حم ۱ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ۲ إِنَّا أَنزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُّبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ
۳ فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ۴ أَمْرًا مِّنْ عِندِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ

سوره الدخان پاره ۲۵

ژباړه: حم (ددې په معنی فقط الله جل جلاله خبر دی) قسم دی په دې کتاب (قرآن) واضح. چې مونږ له لوح محفوظ څخه ددنیا آسمان ته په یوه مبارکه شپه کی رانازل کړی دی ځکه چې د شفقت په وجه دخپلې ارادې وبندګانو ته خبر ورکونکي وو. ځکه چې زمونږ داخوښه وه چې له ضرر څخه دخلاصیدو لپاره پر خیر او شر خبر ورکړو. داد قرآن دنازیلیدو هدف وو. مخکې ددې شپې دبرکتو او ګټو بیان دی. په دې شپه کی دهرې معاملې حکم زمونږ په وړاندې صادریږي او بیا پر هغه ترتیب عملې کیږي. یعنی دټول کال هر ارخیزې معاملې ضرور پر یوه حکمت بنا کیږي، پر کومه طریقه چې لوی خدای جل جلاله ته خوښه وي. پر هغه طریقه داټول معاملات ترتیب شې. بیا وموظفو ملائکو ته وړاندې شې. له ځنګه چې داشپه داسې دقدر وړوه، او دقرآن کریم نزول هم دلوی حکمت کار وو. نو ددې لپاره یې ځکه داشپه تعین کړه. (معارف القرآن ۹۸ مخ ۷ بوک)

په دې هکله دحضرت عکرمه (رح) او دمفسرینو دیوې ټولی دا رأیه ده چې له (لیلة مبارکة) څخه دبرأت شپه (دشعبان پنځلسمه) مراد ده. لکه ځنګه چې له (فیها یُفرقُ کُلُّ أمرٍ حکیمٍ) څخه معلومیږي. له دې تفسیر څخه دبرأت (دشعبان دمیاشتې دپنځلسمې شپې دخصوصیت لوی فضیلت څرګندیږي.

دقرآن له نزول څخه حقیقتاً نزول ندی مراد. بلکه دنزول فیصله ورځخه مراد ده. پدې معنی چې مونږ پدې مبارکه شپه دقرآن کریم دنزول فیصله کړې وه او حقیقي نزول د(لیلة القدر) دقدر په شپه شوی دی.
دبرات په پنځلسمه شپه دټولو امورو فیصله کېږي. له دې څخه ښکاره شوه چې دقرآن کریم دنزول فیصله هم پدې شپه شوې ده. ځکه چې دقرآن کریم دنزول څخه بغیر بل کوم لوی او محکم کار کیدای شي.
(فضائل الایام والشهور ۱۰۸ مخ)
دبرأت په شپه فیصله وشوه چې دراتلونکي روژې دمیاشتې د قدر په شپه به قرآن کریم نازلېږي. بیا د(لیلة القدر) په شپه کی هغه نازل شو. ځکه چې عادةً دهرې فیصلې دوې مرتبې وي. یوه دتجویز (وړاندیز) اوبله دنفاذ (عملي کیدو). دلته هم دوې مرتبې کېږي. دقرآن کریم دنزول تجویز دبرأت په شپه وشو او نفاذ یې دقدر په شپه وشو. په هرحال دآیة غرض که له (لیلة مبارکة) څخه هر څه وي. خوله احادیثو څخه ددې شپې برکت او فضیلت معلومېږي. (التبلیغ ۱۴ مخ ۸ ټوک)

دتسمیې وجه

شعبان له شعب او تشعب څخه مشتق (جوړ) دی. معنی یې جلاوالی او بیتوالی دی. په حدیث شریف کی راغلي چې پدې میاشت کې پر روژه نیونکو انسانانو دخدای جل جلاله داسې رحمتونه او برکتونه نازیلېږي، ترڅو یې جنت ته داخل کړي. لکه څنګه چې دا میاشت درحمتونو دنازیلیدو میاشت ده نو ځکه شعبان ورته ویل کېږي. (فضائل الایام والشهور ۹۹ مخ)

دشعبان (حروف) توري

دشعبان پنځه توري دي: ش – ع – ب – ا – ن. له دې څخه هریو پرعظمت او لویې دلالت کوي. ش. (شرافت). ع. (علو) لوړوالي. ب. برّ (نیکي

الف، الفت، ن، نور، دا پنځه نعمتونه الله جل جلاله بندګانو ته پدې میاشت کې ورکوي. (غنية الطالبين ۳۵۲مخ)

دشعبان قدر او ارزښت

هر هوښیار (عقلمند) ته ضروري ده چې په شعبان کې غفلت (سستي) ونکړي او دروژې د استقبال لپاره تیاري په دې میاشت (شعبان) کې ونیسي. له خپلو ګناهونو څخه توبه وکړي. کوم عملونه چې کم شوي وي هغه باید پوره کړي د برأت په میاشت کې باید لوی خدای جل جلاله ته عاجزي او زاري وکړي. په مطمئن زړه دالله جل جلاله طرف ته رجوع وکړي. دحضرت محمد صلی الله تعالی علیه واله وسلم په وسیله دلوی څښتن جل جلاله څخه رحمت وغواړي، تر څو دهغه زړه پاک شي، او دباطني (پټو) مرضو لپاره باید دوه کاره وکړي. باید دا کارونه ونه ځنډوي او پدې میاشت کې یې وکړي، ځکه چې په حقیقت کې درې ورځې دي: یوه پرون کومه چې تیره شوه دوهمه نن ورځ ده کومه چې دکار کولو ده، دریمه دسبا ورځ کومه چې دامید ورځ ده. او دراتلونکې ورځې هیڅ علم چاته نشته چې ژوندی به پاته شي کنه؟

کومه ورځ چې تیره شي باید نصیحت او عبرت ورڅخه واخیستل شي، ننی ورځ باید غنمیت وګڼل شي او راتلونکي ورځ دخطرې ورځ ده چې رابه شي او

کنه؟ همدا راز دا درې میاشتې دي: رجب تیر شي او دروژې انتظار کیږي، داهیچاته نده معلومه چې ددې میاشتې (روژې) پورې به ژوندی وي کنه؟ شعبان ددې دوو میاشتو (رجب او روژې) مینځنی میاشت ده، پدې کې دلوی خدای جل جلاله عبادت او بندګي غنیمت وګڼه.

حضرت محمد صلی الله علیه وسلم حضرت عمر (رض) ته نصیحت وکړ چې پنځه شیان تر پنځو مخکې غنیمت وګڼه تر سپین ږیرتوب مخکې ځواني، تر مرض مخکې روغتیا، تر غریبې (مسکینې) مخکې شتمنې، تر مصروفیت مخکې فراغت او تر مړینې مخکې ژوند. (غنیة الطالبین ۳۵۷ مخ)

برأت او داصحابو کرام کړه وړه (افعال):

له حضرت انس بن مالک رضی الله تعالی عنه څخه روایت دي چې: دحضرت محمد صلی الله علیه وسلم قدرمنو ملګرو (اصحابو کرامو) رضی الله عهنم. به چې کله دبرآت میاشت ولیده دقرآن کریم تلاوت به یې ډیر کاوو. مسلمانانو به دخپل مال زکوة هم اداء کاوو ترڅوچې مسکینان ورڅخه ګټه واخلي او درمضان المبارک دروژې دنیولو لپاره ورته کومه وسیله جوړه شي. حاکم صحابه وو به بندیان راوغوښتل کوم چې به دحد(سزا) مستحق ؤو پر هغوی به یې حد جاري کړ، او نور به یې خلاص (ازاد) کړل. تجارانو به هم پدې میاشت کې پور (قرض) اداء کاوو. پر نورو به یې چې قرض باندې وو هغه به یې هم په دې میاشت کی ورڅخه وصول کاوو، درمضان دمیاشتې په لیدلو سره به خلکو غسل کاووا او په اعتکاف کی به کښینستل. (غنیة الطالبین ۲۵۲ مخ)

غوره انتخاب:

لوی خدای جل جلاله فرمایي: وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَايَشَاءُ * (۲۰ پاره، ۱۰ رکوع)
کوم څه چې الله جل جلاله غواړي هغه پیدا کوي. او کوم شی چې وغواړي هغه غوره کوي. الله جل جلاله په خپلو مخلوقاتو کی څلور شیان غوره کړو او بیې منتخب کړ. په ټولو ملائکو کی یې څلور غوره کړي: جبرائیل، اسرافیل، میکائیل او عزرائیل علیهم السلام بیابې پدې څلورو کی جبرائیل علیه السلام منتخب کړ، او په انبیاؤ علیهم السلام کی یې

حضرت ابراهیم ، حضرت موسی ، حضرت عیسی علیهم السلام او حضرت محمد صلی الله علیه وسلم غوره کړل او بیایې حضرت محمد صلی الله علیه وسلم منتخب کړ. په صحابه کرام رضی الله تعالی عنهم کې یې حضرت ابوبکر صدیق رضی الله تعالی عنه ، حضرت عمر فاروق رضی الله تعالی عنه ، حضرت عثمان بن عفان رضی الله تعالی عنه او حضرت علي رضی الله تعالی عنه غوره کړل بیایې حضرت ابوبکر صدیق رضی الله تعالی عنه منتخب کړ. په مسجدونو کې یې مسجد حرام، مسجد اقصی ، مسجد مدینه (مسجد نبوي) او مسجد طورسینا غوره کړل بیا یې مسجد حرام منتخب کړ. په ورځو کې یې عیدالفطر (کوچنی اختر)، عیدالضحی (لوی اختر) ، عرفه او عاشوری یې غوره کړې. بیایې په ورځو کې عرفه (دذالحجې لسمه) بهتره کړه. په شپو کې یې دبرات شپه ، دقدر شپه دجمعې شپه او داختر شپه غوره کړې بیایې دقدر شپه ترټولو بهتره کړه. مکه ، مدینه ، بیت المقدس او مساجد العشار یې غوره کړل او مکه یې بهتره کړه. په غرو کې یې أحد ، سینا ، ولکام اولبنان غوره کړل او دسینا غر یې منتخب کړ. په دریابو کې یې جیحون ، سیحون ، فرات او نیل غوره کړل او فرات یې منتخب کړ.

په میاشتو کې یې رجب ، شعبان ، رمضان او محرم غوره کړې بیایې شعبان تر نورو بهتره کړه. شعبان ته دحضرت محمد صلی الله علیه وسلم میاشت ویل شوي ده. لکه څنګه چې حضرت محمد صلی الله علیه وسلم پر نورو پیغمبرانو فضیلت لري ، همدارازدا میاشت (شعبان) تر نورو میاشتو افضله ده. (غنیة الطالبین ۳۵۵ مخ)

له حضرت ابوهریرة رضی الله تعالی عنه څخه روایت دي چې حضرت محمد صلی الله علیه وسلم وفرمایل چې: شعبان زما(محمد ﷺ) میاشت

ده ، رجب دخدای جل جلاله میاشت ده او رمضان المبارک زما د أمت میاشت ده. شعبان دګناهو دلیري کولو میاشت ده او درمضان میاشت مسلمانان پاکوي (له ګناهو څخه).

دحضرت محمد صلی الله علیه وسلم فرمان دی چې شعبان درجب او رمضان ترمینځ داسې میاشت ده چې دهغې دبزرګي (برکت)خلګو ته علم نشته. پدي میاشت کی دخلګو اعمال خدای جل جلاله ته وړاندي کیږي ، نو ځکه زه خوښوم چې کله زما اعمال خدای جل جلاله ته وړاندي کیږي او زه روژه لرونکی یم.

له حضرت انس بن مالک رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چې حضرت محمد صلی الله علیه وسلم وفرمایل : چې درجب میاشت پر نورو میاشتو دومره فضیلت لري ، لکه دقرآن کریم فضیلت پر نورو کتابو همداراز دشعبان فضیلت پر نورو میاشتو دومره دی. لکه زما(محمد ﷺ) فضیلت پر نورو انبیاء کرامو علیهم السلام او د رمضان فضیلت پر نورمیاشتو دومره ده لکه دالله جل جلاله فضیلت پر ټولو بندګانو. (غنیة الطالبین ۳۵۵ مخ)

دبرأت دشپې فضیلتونه :

له ام المؤمنین حضرت عائشې رضی الله تعالی عنها روایت دی: چې وایې ماله حضرت محمد صلی الله علیه وسلم څخه اوریدلي دي چې څلور شپې داسې دي چې په ټولو کي دخدای جل جلاله درحمت دروازي خلاصې وي ؛ دلوی اختر شپه ، دکوچني اخترشپه ، دشعبان مینځنی شپه او دعرفي شپه پدي شپه د الله جل جلاله له لوري دخلګو دعمرونو ، درزق او دهغوی دحج په هکله احکام لیکل کیږي. (غنیة الطالبین ۳۲۲ مخ)

دبرأت شپې ته هم مبارکه شپه وایې چې پربندګانو رحمت ، برکت او دخدای جل جلاله نعمتونه نازلیږي. له حضرت علي رضی الله تعالی عنه

څخه روايت دی چې حضرت محمد صلی الله علیه وسلم وفرمایل: چې دشعبان په مینځنی شپه کی د دنیا او آسمانو خلګو ته دالله جل جلاله حکم کیږي، هرمسلمان ته بخښنه کوي، بغیرله مشرک، کینه کونکي صله رحمي قطع کونکي او زانیې ښځې څخه. (غنیة الطالبین ۳۵۹ مخ)

له حضرت انس رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چې له حضرت محمد صلی الله علیه وسلم څخه پوښتنه وشوه چې په روژو کی کومې روژې ښې (بهترې) دي؟ حضرت محمد صلی الله علیه وسلم وفرمایل: چې دشعبان روژې چې درمضان المبارک دروژو د درناوي لپاره وي حضرت عائشة رضی الله تعالی عنها وایې چې دحضرت محمد صلی الله علیه وسلم په نزد دشعبان ډیره خوښه ده ځکه چې دا رمضان المبارک ته نژدې ده.

له حضرت عبدالله رضی الله تعالی عنه څخه ورایت دی چې حضرت محمد صلی الله علیه وسلم وفرمایل: کوم شخص چې دشعبان دآخیري دوشنبې روژه ونیسي؛ الله جل جلاله دهغه ګناه وربخښي، یائې د دې میاشتې اخېري دوشنبه. داسې نه چې د دې میاشتې اخیري ورځ ځکه چې دعامو خلګو لپاره د رمضان المبارک څخه یوه یادوي ورځي مخکي روژه نیول منع دی.

له حضرت انس بن مالک رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی: چې حضرت محمد صلی الله علیه وسلم وفرمایل: چې د دې میاشتې نوم یې ځکه شعبان کیښود چې پدې کی ډیرې نیکی تقسیمیږي، او درمضان المبارک نوم یې ځکه کیښود چې پدې کی ټول ګناهونه سوځل کیږي.
(غنیة الطالبین. ۳۵۴ مخ)

دبرأت دشپې ځانګړتیاوې:

دبرأت دشپې ځانګړتیا داده چې پدې شپه کې له ماښام وروسته دالله جل جلاله تجلیات او توجهات ددنیا آسمان ته راځي (رالوزیږي).
او عام اعلان کیږي چې ایا کوم دبخښني غوښتونکی شته چې زه بخښنه ورته وکړم. ایاکوم دروزۍ (رزق) غوښتونکی شته چې زه رزق ورکړم ایاکوم مصیبت ځپلی شته چې زه ساتنه ورکړم. ،ایا داسې څوک شته؟
غرض داچې ټوله شپه دلوی خدای جل جلاله درحمت دربارخلاص اود عامي بخښني باران اوري ترڅو چې سپیدې راچوی (صبح صادق) او وروسته دا دربار تړل کیږي.که څه هم دا دربار تول کال هره شپه خلاص وي هغه یوازې دشپې تر وروستی برخې پورې خاص دی. ددې شپې فضیلت دادی چې دلوی خدای جل جلاله درحمتونو دربار له لمر لویدو څخه شروع او تر سپیده داغه دوام لري. داهغه شپه ده چې پکی رحمتونه نه تقسیمیږي ، بلکه پوره پوره وندهٔ ورکول کیږي. لکن افسوس څومره نیکبخت دی هغه څوک چې له دې ونډې څخه برخه من شي ..... شاید چې په سلو(۱۰۰٪) کی به یو یادوه هم وینښ نه وي؟
ددې میاشتې له نورو ځانګړتیاوو سره سره یوه ځانګړتیا دا هم ده چې څوک په آینده (راتلونکي) کال کې مړکیږي. پدې شپه کې یې دمرګ نیټه معلومیږي. نو پکار ده چې ددې میاشتې له ځانګړتیا سره سره په ښه عبادت مشغول شي ترڅو یې دژوند پریکړه (فیصله) په داسې وخت کې وشي چې په عبادت کې بوخت (مشغول) وي.
حضرت عائشې رضی الله تعالی عنها له نبي کریم صلی الله علیه وسلم څخه پوښتنه وکړه چې ته په شعبان کې ډیرې روژې نیسې. ددې وجه څه ده؟
حضرت محمد صلی الله علیه وسلم ورته په ځواب کې وویل چې: پدې میاشت کې لوی خدای جل جلالهٔ دهغه چا نومونه لیکي چې په راتلونکي

کال کې مړ کيږي ، زه غواړم چې زما دمرګ ليکنه په داسې حالت کې وشي چې زه روژه لرونکې يم. له دي څخه اشارهٔ معلوميږي چې دچادمرګ فيصله پداسې وخت کې وشي چې هغه په عبادت کې بوخت (مشغول) وي. له الله جل جلاله څخه ډير اميد ده چې ددې مرګ به هم دعبادت په حالت کې وي او انشاء الله خاتمه به يې هم په خير او برکت وي. (فضائل الايام والشهور ۱۰۴مخ)

دامتحان (ازموينې) نيته

عن اسامه بن زيد رضى الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم شُعْبَانُ شَهْرِيْ وَ رَمَضَانُ شَهْرُ اللهِ.

ژباړه :له حضرت اسامه بن زيد څخه روايت دی: چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: شعبان زما او رمضان المبارک دالله جل جلاله مياشت ده.

تشريح : شعبان ته محمد صلى الله عليه وسلم خپله مياشت ويلې ، او خپل لوري ته دي منسوبه کړی له دې څخه وروسته دشعبان دمياشتې دنورو فضائلو بيان ته اړتيانشته ځکه چې کومه مياشت دمحمد صلى الله عليه وسلم وي دهغې برترې او بهترې څرګنده ده . ددې مياشتې يوه ځانګړتيا داده چې پکی دبندګانو دټول کال عملونه (کړنې) دخدای جل جلاله حضورته وړاندې کيږي ، لکه څنګه چې دمحمد صلى الله عليه وسلم قول دی چې دشعبان مياشت کومه چې درمضان او رجب مېنځنۍ مياشت ده ورڅخه غافل دي خو په هغې کې دټولو بندګانو اعمال دخدای جل جلاله حضورته وړاندې کيږي ، ځکه زه دا خوښووم چې پداسې حالت کې چې اعمال خدای جل جلاله ته وړاندې شي چې زه روژه لرونکی يم.

(رواه البيهقى فى شعب الايمان)

مونږ په عامو مدرسو، ښوونځیو او ټولو تعلیمي ادارو کی وینوچې زده کونکې په ټول کال کی چې زړه یې غواړي هغسې ګرزي. خوچې کله دکال په اخیره کی دټول کال دتعلیمي امتحان (ازموینې) وخت رانژدي شي ،له ټولو څخه بې استعداده ، بې شوقه او بې محنته (کوښښه) طالب العلم هم دټولو کتابونو په تکرار او زده کړه بوخت وي. غرض داچې دانسانې فطرت تقاضأ ده چې کله دکوم کار دنتیجې (پایلې) وخت راشي ټوله توجه یې همدې لور ته وي. همدا راز اعمال دي ، دادنیا دانسانانو دهمیشنې ژوند ځای ندی انسانان به پکی دتل لپاره نه وي ، دالکه یو هوټل یاسرای دیوې ،دوو یاڅو ورځو دمسافرانه ژوند لپاره ده.

د « **الدنیا مزرعة الاخرة** » مشهوره مقوله خوبه تاسو هم اوریدلي وي ، ددې مطلب همدادی چې الله جل جلاله انسان دڅو ورځو دامتحان لپاره دې دنیاته رالیږلی دی ، چې وګوري چې څنګه عملونه کوي ، خپل عاقبت سموي ، که یې خرابوي. داسې هم نه ده چې الله جل جلاله انسان دې دنیاته هسې رالیږلی دی ، بلکه هرکال دتېر وخت عملونه کتل کېږي. او دراتلونکي کال لپاره نوی ترتیب نیول کېږي. دبرأت میاشت دامتحان میاشت ده ، پدې کی دټول کال عملونه خدای جل جلاله ته وړاندې کېږي او دراتلونکي کال حکمونه صادرېږي. په تېرشوي حدیث کی حضرت محمد صلی الله علیه وسلم خپل أمت ته ددې نکتې (باریکۍ) لارښوونه وکړه چې دا میاشت دتېرو اعمالو دنتیجې میاشت ده ، نو په ځانګړي ډول باید نېک (ښه) اعمال وشي ، لکه څنګه چې دنورو ازمینو (امتحانو) لپاره هلې ځلې کېږي باید پدې امتحان کی هم بشپړ کوښښ وشي ترڅو مخکې غلطۍ پوره شي او دکامیابۍ لورته دې مخ شي ، داسې نه چې یوازې محمد صلی الله علیه وسلم قول کړی ، بلکه خپله یې عبادت هم

کړي او يو عملي تصوير يې زمونږ مخ ته ايښئ. له ګڼ شمير احاديثو څخه معلومېږي چې محمد صلی الله عليه وسلم په کومه اندازه په شعبان کی ډيرې روژې نيولې دي له رمضان څخه سوا داخصوصيت بلې مياشتې ته نه ؤ حاصل. له ځينو روايتو څخه معلومېږي چې محمد صلی الله عليه وسلم به ټوله شعبان روژې نيولې کله به چې روژه راغله هغه به يې هم پيل کړه.

ددې لپاره چې امت يې کمزوری اوله رمضان المبارک څخه بې برخې نشي ددې اجازه ورکړل شوه چې دشعبان په لومړۍ نيمايي کی روژې ونيسي او په نصف اخرکی استراحت وکړي چې دروژې (رمضان المبارک) لپاره تکړه (زورور)شي. دبشپړ شعبان دروژې دممانعت وجه ضعف ده چې درمضان په روژو کی کوتاهي ونکړي ، ځکه که څوک زورور او تندرست وي ددې وس (طاقت) ولـــري چې دوې مياشتې پيوست روژې پرې کوم اثرنکوي اوصحت ته يې کوم زيان نه رسېږي. نو ورته رواه (جائز) ده چې دشعبان او رمضان مياشتې مسلسلې روژې ونيسي. دمحمد صلی الله عليه وسلم دقول او فعل ترمينځ تعارض نشته قول يې دامت لپاره او عمل يې دځان لپاره. (فضائل ايام والشهور ۱۰۳مخ)

دبرأت شپه څه ده ؟

داسلام دمقدسې عقېدې (توحيد) له مخې دزمانې هره لحظه ،ساعت ، دقيقه شپه او ورځ هره شېبه مبارکه او غوره ده په کومه لحظه کی دبې کاره او شر تصور داسلام خلاف کار دی ، حضرت محمد صلی الله عليه وسلم دحديث قدسي په واسطه ددې حقيقت انکشاف (څرګندونه) کړی ده چې دزمانې هرې لحظې ته ناخوښ اوبدويل منع دی ، ځکه چې زمانه په حقيت کی دالله جل جلالــه دشان نـوم ، او الله جـل جلالـه دبرکت ،نيکبختۍ ، سعادت فضيلت او بهترۍ په وجه دکومې مياشتې پر بلې مياشتې دځينو

ورځو پر نورو ورځو . یا شپو پر نورو شپو ، آن دځینو ساعتونو پر نورو فوقیت او بهتري حاصله ده. او ددې قسم فوقیت او فضیلت دقرآن او حدیث په ذریعه ثابت دی. دکوم چې فضیلت بهتري او خواصې په قرآن کریم کی بیان شوی او په نبوي احادیثو کی هم بیان شوی دی داسې دي:
دمعراج شپه ، دبرأت شپه ، دقدرشپه او داخترونو شپې قرآن کریم دبرأت شپې ته (لیلة المبارکه) ویلې کومې ته چې حدیث شریف لیلة البرأت ویلې ده. او زمونږ په اصطلاح کی دبرأت په شپه مشهوره ده. دبرأت معنی په عربي ژبه کی دخلاصون او نجات ده. او دا داسې شپه ده چې الله جل جلاله دزیات شمیر انسانانو ګناهونه بخښي او دجهنم (دوزخ) له عذاب څخه یې خلاصوي. ځکه یې ددې شپې نوم لیلة البرأت (دبرأت شپه) کېښود.
بله دا چې پدې شپه کی دانسان دژوند او دهغه دارتیاؤ دیوه کال لپاره فیصله کېږي. او دامبارکه شپه دشعبان دمیاشتې پنځلسمه شپه ده کومه چې دخوارلسم تاریخ له مابنامه شروع کېږي بیاتر صبح صادقه پورې.
ددې شپې شرعي حیثیت دومره دی چې دبرأت شپه یوه سپېځلې (مقدسه) شپه ده. پدې شپه کی به نبی کریم صلی الله علیه وسلم له عادت څخه زیات عبادت کاؤ. او دمړیو دمغفرت ددعاؤ لپاره به هدیرو ته تلې ، په دوهمه ورځ به یې روژې نیولې. دادبرأت دشپې دلمانځنې اصل طریقه ده چې پدې شپه کی ترټولو زیات عبادت وکړي دخپلو ګناهونو دبخښنې دعاوې وکړي او هدیرې ته ولاړشي دسنت طریقې مطابق دخپلو پلرونو ، نیکونو ،دوستانو ، قریبانو او عامو مسلمانانو دنارینه اوزنانه لپاره دبخښنې دعاوې وکړي او په راتلونکې ورځ روژه ونیسي. (محمدرفعت "قاسمي")

دجبرائیل علیه السلام راتګ:

له حضرت ابو هريرة رضی الله تعالی عنه څخه روايت دی چې نبي كريم صلی الله عليه وسلم وفرمايل: چې د شعبان په مينځنۍ شپه كی حضرت جبرائيل عليه السلام ماته راغلی او ويې ويل: ای محمد صلی الله عليه وسلم! خپل سر د آسمان لورته پورته كړه، ماهم سر پورته كړ آسمان ته مي وكتل. د جنت ټولې دروازې خلاصې وي په لمړنۍ دروازه كی يوه ملكه ولاړه وه ناري يې وهلې چې كوم شخص پدې شپه كی ركوع (لمونځ) كوي هغه ته دي زيری (خوشخبري) وي په دوهمه دروازه كی يوې ملكې نارې وهلې چې څوك پدې شپه كی سجده كوي هغه ته دي زيری وي.
په دريمه دروازه كی يوې ملكې ناري وهلې چې كوم شخص پدې شپه كی دعا كوي هغه ته دي زيری وي په څلورمه دروازه كی يوې ملكې ويل چې پدې شپه كی څوك ذكر كوي هغه ته دي زيری وي. په پنځمه دروازه كی يوې ملكې ويل چې څوك پدې شپه كی دخدای جل جلاله له ويرې ژاړي هغه ته دي زيری وي. په شپږمه دروازه كی ملكې ويل چې پدې شپه كی ټولو مسلمانانو ته زيری دی. په اومه دروازه كی ملكې ويل چې كه څوك څه غواړي (غوښتنه به يې پوره شي) په اتمه دروازه كی ملكې ويل كه څوك دمغفرت (بخښني) سوال كوي، سوال به يې قبول شي.
حضرت محمد صلی الله عليه وسلم فرمايي: له جبرائيل عليه السلام څخه مي پوښتنه وكړه چې دا دروازې به تركومه خلاصې وي؟ ځواب يې راكړ چې دشپې له لمړنی بياتر سپيده داغ (صبح صادق) پورې. بيا يې وفرمايل: ای محمد صلی الله عليه وسلم! پدي (دبرأت پنځلسمه) شپه كی الله جل جلاله د دوزخ له اوره دومره خلك خلاصوي څومره چې دبني كلب دبوزو ويښتان دي. (غنية الطالبين ۳۲۲ مخ)
په عربو كی دهرې قبيلې ډيرې بوزې وي خو د كلب قبيلې ډيرې زياتې وي.

ددې ټولو بوزو پرصورت (بدن) باندې چې څومره ویښتان دي له دې څخه زیات شمیر مسلمانان د دوزخ له اوره څخه خلاصیږي. (له دې مثال څخه هدف ډیروالی دی چې دیوې بوزې څومره ویښتان وي او د داسې بې حسابه بوزو به څومره ویښتان وي چې له دې څخه هم زیاتو کسانوته لوی خدای جل جلاله مغفرت کوي. (محمد رفعت «قاسمي» غفرله الباري)

دبرأت شپه ولې مبارکه (سپېڅلې) ده؟

کومه شپه چې راتلونکې ده (د شعبان پنځلسمه) ددې په هکله ډیر فضیلتونه راغلي دي. نو ځکه ورته مبارکه شپه ویل صحیح ده، که څه هم په احادیثو کی د مبارک لفظ ندی راغلی لکن په قرآن کریم کی راغلی دی. که څه هم دا تفسیر متحمل دی خودې شپې ته د مبارکې لقب ورکول کوم تاوان نه لري ځکه چې برکت په حقیقت کی کثرت نفع (ډیرې فائدې) ته وایې. نو چې د کوم شي ډیره فائده ثابته وي نو مبارک ورته ویل صحیح دی. کوم فضیلتونه چې په احادیثو کی ددې شپې راغلي دي زیاته نفع (فائده) ور څخه ضرور ثابته ده نو مبارکه ورته ویل صحیح ده. ګواکه د مبارک لفظ ندی راغلی، لکن په قرآن کریم کی آیة دی:

إِنَّا أَنزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُّبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ٣ فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ

ژباړه :- مونږ داقرآن په یوه برکتناکه شپه کی نازل کړی، بېشکه چې مونږ بیروونکې یو. پدې شپه کی دهر امرحکیم (د حکمت کار) فیصله کیږي.

یعني داهم یو برکت دی چې پکی دټولو کارونو فیصله کیږي. په ټولو امورو کی ټول شیان داخل دي یوازې لمونځ او روژه نده. بلکه ددنیاکارونه هم پکی شامل دي. دمثال په توګه دیوه کښت به دومره حاصلات کیږي ،جنګ به کیږي ،بریٔ (فتح) یا ماتې به کیږي. دونه او به به وار وي ،دمرګ،ژوند ،کوزدې،واده (نکاح) او دنورو شیانو فیصله او انتظام به

کېږي. داټول شیان په برکت کی داخل دي ځکه دایو ډول برکت دی او دوهم ډول برکت دیني دی چې په احادیثو کی ذکر ده.

کله چې دشعبان دمیاشتي پنځلسمه شپه شي او مابنام الله جل جلاله ددنیا آسمان راکښته شي ،داد دي شپې دخصوصیت وجه ده. ځکه چې هره شپه له نیمې شپې وروسته لوی خدای جل جلاله ددنیا آسمان ته تشریف راوړي اوپر بندګانو درحمت نظر کوي. یعني په نوروشپو کی له نیمائې وروسته او په دې شپه کي له مابنامه څخه دخداي جل جلاله درحمت نزول کیږي ، داهم یوه دبرکت وجه ده ددې شپې قدر به هغه څوک کوي ، چې له الله جل جلاله سره ئي بي پایه مینه وي ځکه چې ددې شپې هره لمحه غنیمت ده او هر حبیب دخپل محبوب توجه ډیره قدرمنه ګنې . خودبرات او قدر په شپه داد یدار (توجه) ټوله شپه وي. (التبليغ ۲۲مخ ۸ټوک حضرت مولانا تهانوي صاحب

دبرات په شپه کي دخداي جل جلاله نظام

حضرت عکرمه رضی الله عنه له ابن عباس رضی الله عنه څخه ددې ایت تفسیر داسې نقلوي: چې په دې ایت کي چې دکومې شپې ذکرشوی هغه دشعبان مینځنۍ شپه ده په دې شپه کي هر مهم کار (امرحکیم) جلاکیږي ، په دې شپه کي الله جل جلاله دکارونو تدبیر کوي ، مړه کیدونکي خلګ له ژوندو څخه جلاکوي . کوم خلګ چې په راتلونکي کال کی مري په دې شپه کي دهغوي نومونه جلاکیږي . ګواکي دهغوي فهرست په دې شپه برابریږي ، دکومو خلګو چې دبیت الله شریفي سفر(حج) په نصیب وي دهغوي نومونه جلالیکل کیږي ، او کوم زیادت او کمبود پکي نوي ، دحکیم ابن کیسان رحمة الله علیه وینا ده چې دشعبان په مینځنۍ شپه کی الله تعالی پر مخلوق باندي نظر کوي ، او څنګه چې لوی خدای جل جلا له داخلګ پاک کړي تر راتلونکي کاله به داسې پاک (معصوم) وي ، له عطاء

بن يسار رحمة الله عليه څخه روايت دي چې دشعبان په مينځنۍ شپه کي دخلگو دټول کال اعمال الله جل جلاله ته وړاندی کيږي ، چې يو څوک په سفر ځي يانکاح کوي . خو الله جلاجلاله دهغوي نومونه دژوندوله فهرست څخه راباسي ، يعني دبنده چې څنگه اراده وي خو الله جل جلاله ورته مرگ ليکلی وي ، (غنية الطالبين /۳۲۱مخ

دملائکواخترونه

لکه څنگه چې په ځمکه کښې پرمسلمانانو دوه اختره دي همدا رنگه په اسمان کښې پرملائکو هم دوه اختره دي دمسلمانانو اخترونو کچنی اختر (دشوال اول تاريخ) او لوی اختر (دذي الحجي لسم) ورځې دي ، اودملائکو اخترونه دبرات اوقدر شپې دي.

دملايکو اخترونو څکه دشپې دي چې هغوی ويديږی نه اودمسلمانو اخترونه ځکه دوځې شول چې هغوی ويديږی. (غنية الطالبين) ص ۳۲۳ ۲۲

دمرلې اوژوند پريکړه

له حضرت عائشې رضی الله تعالی عنها څخه روايت دي : چې حضرت محمدصلی الله عليه وسلم له ماڅخه پوښتنه وکړه : ايا ته خبره يې چې په دې شپه (دشعبان پنځلسمه) کښې څه کيږی ؟ما ورته وويل يا دالله تعالی رسوله ! زه نه يم خبره ، ته راته ووايه چې څه کيږی ؟ حضرت محمدصلی الله عليه وسلم وويل : چې دانسانانو هرهغه څوک چې په راتلونکی کال کښې پيداکيږی دهغه دپيدائښت نيته معلوميږی ، اوکوم څوک چې په اينده کال کښې مري په دې شپه کښې يې دمرگ نيته ليکل کيږی اوپه دې شپه کښې دخلگو عملونه پورته (خداي جل جلاله ته) خيژی اودبندگانو روزې (رزق) کښته راځی (معلوميږی) حضرت عائشه رضی الله تعالی عنها وايې : چې ماپوښتنه وکړه ای دخدای جل جلاله رسوله ! آيا کوم

شخص بغیر دخدای تعالی له رحمت نه جنت ته نشی داخلیدلای هغه صلی الله علیه وسلم راته وویل: هو هیڅوک هم بي د خدای له رحمت څخه جنت ته نشی تللای نبی کریم صلی الله علیه وسلم داالفاظ دری واره مکرر کړل مابیا وویل چی ته هم بیله اجازی دخدای تعالی نشی جنت تلای ؟ ده په خپل تندی مبارک لاس کښیښود وي ویل: هو زه هم دخدای جل جلاله له رحمت څخه بغیر جنت ته نشم تللای داالفاظ هم هغه درې واره تکرار کړل.

تشریح : په دنیا کښی چی څومره انسانان پیدا کیږی یا مره کیږی ډیر مخکې لا دهغوئ دپیدائښت او مرګ په اړه فیصلې په لوح محفوظ کښی درج (ثبت) دي لیکن هرکال دبرات دمیاشتې په پنځلسمه شپه کښی دوخت تعین کیږی چی څوک په دې کال کښی مري اوڅوک پیداکیږی (دعملونو دختلو) مطلب دادی چی په دي کال کښی چی بنده کوم اعمال کوی نیک یا بد په دې شپه کښی لیکل کیږی لکه څنګه چی په حدیث شریف کښی راغلی دي چی په دي شپه کښی مرګ اوژوند لیکل کیږی اودکوم چاچی دحج نصیب وي هغه هم لیکل کیږی .لکه چی حضرت عائشې رضی الله عنها واوریدل چی کوم عملونه چی په راتلونکی کال کښی یې بندګان کوئ نیکل کیږی دا پوه شوه چی جنت ته دخول هم محض (خاص) دالله جل جلاله تر مهربانی تعلق لری .لکه څنګه چی غواړی په خپل فضل اوکرم سره یې جنت ته داخله وي ، اوکه یې خوښه شوه نه یې داخلوی .دنبی کریم صلی الله علیه وسلم قیمتی وینا ددې ایت کریم سره خلاف نه ده (وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ) یعنی داجنت هغه ده چی تاسوته دهغه څه(ددنیا داعمالو) په بدل کی درکړل شوی دي چی تاسو به هغه کارسرته رساوو. (پاره ۸، رکوع ۱۲)

ځکه چې ښه (نیک) اعمال دجنت دداخلیدو ظاهري سبب دي ،لکن حقیقی سبب دالله جل جلاله فضل . کرم اومهرباني ده . نه نیک اعمال) . بیا هم نیک اعمال دلوی خدای جل جلاله فضل اوکرم دي که له چاسره دلوی خدای جل جلاله مرسته نه وي نوهغه به څنگه نیک اعمال وکړي ؟نیک اوصالح اعمال بنده هغه وخت کوی چې دالله تعالی فضل اوکرم دهغه رهنمائی وکړی له دې ټولو شواهدو سره سره بیا هم ویلی شو چې جنت ته تګ یوازی دالله تعالی پر مهربانی باندی موقوف دي بعض علما وایې چې جنت ته دخول محض دالله تعالی درحمت نتیجه (پایله) ده اوپه جنت کښی مختلفې درجې داعمالو پر ډیروالې اوکم والې پورې تعلق لری .یعنی وجنت ته داخلیدل خو دالله تعالی رحمت موقوف دي ، اواختلاف دمرتبو بیا تراعمالو تعلق لري (داعمالو مطابق درجې دي)

(مظاهر حق جدید ص ۲۰۰ ج ۲)

په کال کی دمنظوری شپه

نبی کریم صلی الله علیه وسلم فرمایی چې هر بنی آدم (انسان) چې په آینده کال کښی پیداکیږی . پدې میاشت کښی دهغه نوم نیته لیکل کیږی اودبنی آدم هرشخص چې په آینده کال کښی مړ کیږې په دې شپه کښی یې نوم اونیته لیکل کیږی . دانسانانو اعمال پورته خیژی (خدای تعالی ته وړاندی کیږی) اودهغو یې چې څومره روزي په نصیب وي هغه راکښته کیږی (لیکل کیږی) .

تشریح :: ددنیا دټولو حکومتونو دستور دي چې دخپلو وسائلو اوپالیسو مطابق یوکال مخکی داخراجاتو اوصادراتو لست جوړوي په دې کښی دپارلیمان (ولسي جرګه) او وزیرانو په میاشتو ناستې اومجلسونه

(شورى) وي .دالست يې دحكومتې كارونو لپاره رهنما هم وي له دينه داهم معلوميږى چى په راتلونكى كال كښې څونه اندازه ترقي كيږي.
همدا راز دشعبان دڅلورلسم اوپنځلسم تاريخ په مينځ كښې لوى خداى جل جلاله هر كال دخپل لوى اوپراخ حكومت لست برابر وي چى دالست دانسانانو دژوند پر هر اړخ محيط وي .په دي شپه كښې ددې فيصله هم كيږى چى څونه خلك به دنيا ته راځي اوڅونه به له راتګ نه وروسته له خپل عمل سره ځي ، اوڅومره خرڅ به كيږى اوله چانه به څومره بيرته اخيستل كيږى .دشعبان په پنځلسمه شپه دلوى خداي جل جلاله له حكم سره برابر له هغه ځه نه چى په اوله ورځ يې فيصله شوى ، ديوه كال داعمالو (لست) به دخداى تعالى امين مخلوق اومقربو ملائيكو جبرئيل، ميكائيل ، اسرائيل اوعزرائيل عليهم السلام ته حواله كيږى په دې دنيا كى به هغه ځه كيږى څنګه چى ملائكو ته سپارل شوى دي.

دغوښتنې دوړاندې كولو وخت

تاسو به لېدلى يا اوريدلي وي كله چى دېوه مملكت كلني حساب دورځى دټول ملک په اړوند دمختلفو شعبو دمطالبو عارضې حكومت ته وړاندى كيږى ، اودخپلو ضروورياتو دپوره كولو لپاره حاضريږى، همدا شان كله چى لوى خداى تعالى دخپلو بندګانو دژوند په اړه يوه لائحه ترتيبوي نوټول بندګان بايد دلوى خداى جل جلاله په حضور كښى حاضر شي ترڅو هريو ورته دخپل حاجت وړانديز وكړى لكه څنګه چى حكومتونه دخپلو عامو مطالبو ملحوظ وي اوبيا دهغو ى دضرورت مطابق لست جوړوي ترڅو يې مشكلات په بشپړه توګه ختم شى . همدا شان لوى خداى تعالى دخپلو بندګانو دوعاوې اوري اوبيا دهغو ى ددعاوو مطابق خپل رحمت وربانده كوي ځكه چى رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلى دي.

وعن علی رضی الله تعالی عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم اذاکانت لیلة النصف من شعبان فقوموا لیلها وصوموا یومها فان الله تعالی ینزل فیها بغروب الشمس الی السماء الدنیا فیقول الا من مستغفر فاغفرله الا مسترزق فارزقه الا مبتلی فاعافیه الا کذا حتی یطلع الفجر

(الترغیب-۳۲مخ۲ټوک. تفسیر روح المعاني ۱۰۲مخ۱ټوک)

ترجمه: له حضرت علی رضی الله تعالی عنه څخه روایت دي چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم ویلی دي: کله چې دشعبان پنځلسمه شپه شی تاسو باید عبادت وکړی او په راتلونکی ورځی یې روژه ونیسئ ځکه چې لوی خدای جل جلاله له لمرلیدو وروسته ددنیا آسمان ته راکوزیږي او الله تعالی وایي چې آیا کوم دبخښنې غوښتونکی شته چې زه بخښنه ورته وکړم آیا کوم درزق غوښتونکي شته چې زه رزق ورکړم. اوآیا کوم دمصیبت زده شته چې زه یې مشکلات ورته حل کړم. اوداسې نور........ اوداواز ونه ترصبح صادق پورې وي.

دغوښتنې مضمون

له دوعا څخه علاوه دشعبان په پنځلسمه شپه کښې دعبادت او په راتلونکې ورځ کښې دروژې نیولو هدایت شوی دي موږ چې کله حکومت ته عارضه وړاندې کوو نو په الفاظو، جملو اومضمون کښې دعاجزۍ اظهار کوو. نوبیا کله چې موږ دخدای تعالی دربار ته ددعاو وړاندیز کوو چې الله تعالی دټولې دنیا دپاچاهانو پاچا اومالک حقیقي دي نو لازمه چې ورته په هرحالت کښې عجز او زاري اختیار کړو اودخپلې کمترۍ او دلوی خدای جل جلاله دلویې اظهار وکړو او په عاجزې سره عارضه ورته وړاندې کړو زموږ داعجز او زارۍ دټولې شپې پرعبادت دلالت کوی .اوله احادیثو څخه ثابته ده کله چې بنده په عجز او زاریو دلوی خدای تعالی په

حضور کښې لاس په دوعا شي دلوی خدای جل جلاله رحمت په جوش راځي اودبنده دادوعا انشاء الله قبلیږی .ای مسلمانانو ! اوس لاهم وخت شته چې څه خطاګانې درنه شوی باید داسې نیک اعمال وکړو چې دهغې کفاره شي ، اوچې کوم وخت راتلونکی وي دلوی خدای جل جلاله د رحمتونو لمن وغوړوي دشعبان مبارکې شپې چې تیر شوی اوپه هغې کښې چې موکوم ناوړه رسمونه کړي وي لکه اورلګول یا داسې نور دهغې په وجه مه مایوسه کیږی (راشی دلوی خدای جل جلاله دربارته ! په دې شپه کښې دلوی خدای جل جلاله دربار ته رجوع وکړئ، غمجن کیږی مه . له پښیمانی سره راشئ دلوی خدای جل جلاله په دربار کی اوښکې وبهوئ ، تاسو وګورئ چې خدای جل جلاله له تاسو نه راضی دي ، نورهم دهغه درحمت انتظار وکړئ نن یوازې او یوازې دخدای تعالی درحمت ضرورت دي دلوی خدای تعالی لورته رجوع وکړئ که چیرې یوقدم دخدای تعالی په لار کښې واخلئ ، دخدای تعالی له لورې به لس واره پرتاسو دخدای تعالی رحمت وشی .همدا شان پدې مبارکه شپه کښې چې چیری دخدای تعالی په حضور کښې دوعا کوی نوباید وتولو دوستانو ، قریبانو ،ملګرو ، اولیاء کرام اودعامو مسلمانانو لپاره هم دمغفرت دوعاوې وکړئ دخپلو اولادو لپاره هم دوعا وي وکړئ ، که چیری ممکنه وي هدیرې (مړستون) ته لاړشئ دقبرونو زیارت پرسنت طریقه وکړئ اودپنځلس تاریخ روژه هم ونیسئ .اوکه چیری دا ممکن نه وي لږ ترلږه خپل ځان او اولاد له ګناهونو ، خرافاتونه وژغورئ لکه څنګه چې الله تعالی وایي:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا (/ التحريم /پاره/ ۲۸)

ای دایمان خاوندانو !خپل ځانونه اواولاد له اوره څخه وساتئ

(ترجمه: شیخ الهند ص ۷۴۳ مولانا محمد رفعت قاسمی).

دقدر دشپې دپټوالي حکمت

دبرات دشپې په ښکاره والی اودقدر دشپې په پټوالی کښې دالله تعالی حکمت دادي چې دقدر شپه دلوی خدای تعالی درحمت دنازلیدو ، دګناهونودبخښنې اوله دوزخ څخه دخلاصیدو شپه ده لوی خدای جل جلاله ځکه داشپه پټه کړي ده ترڅو چې خلک یوازې ددې شپې پرعبادت بسنه (اکتفا) ونکړي ، اونور عبادت پرې نږدي.

دبرات دشپې دښکاره والي حکمت

دبرات شپه (دشعبان دمیاشتې پنځلسمه شپه) لوي خدای جل جلاله داشپه ښکاره کړي ده ځکه چې داشپه دقضاوت اوحکم . دغضب اورضامندی ،دقبلیدو اوریدو ، دنن دیوالی اولېریوالی ، دنیکمرغی اوبدبختی ، دکرامت اوپرهیزګاري شپه ده په دي شپه کښی ځینی نیکمرغه اوځینی بې رټل کیږی څوک دښو کارونو په وسیله سو بمن(کامیاب) کیږی ځینی بیا دبدوکارو په بدله سره خوار او ذلیل کیږی. څوک دبرکت اوکرامت خاوند کیږی ، ځینی نور بیا له دینه بې برخې کیږی چاته دنیکو عملونو ثواب ورکول کیږی اوځینو ته بیا زجر ورکول کیږی ډیرخلک په ښارونو کښی په کار اووظیفه مشغول وي خودخدای تعالی په نزد بې دکفن تیاری کیږی ، دځینو بیا دقبر تیاری کیږی ، خوهغوی ددنیا په خوښیو بوخت وي ځینی بیا په تکبر ، خندا اوساتیری بوخت وي ، لکن دهلاکت وخت یې نژدې وي په ډیرو دنګوماڼیو ښکلا ختمه وي ، خوژر ده چې مالک یې پناه اوخوړو ته لاړ شي ځینی بیا دثواب په تمه وي ، لیکن پر دوئ عذاب نازلیږی .ځینی بیا دښه زیری (بشارت) په امید وي لکن دوئ ته تاوان رسیږی ډیر بیا دجنت په تمه وي خو دوئ ته دوزخ ورنصیب کیږی .څوک بیا د یوځای والی په تمه وي ، لکن دهغوی بیلتون په برخه

کیږي ځینی نور بیا د پادچاهی دورکیدلو په امید وي ، خودهغوی تباهي په برخه وي (غنیة الطالبین ص ۳۲۳)

دوینوالی څوارلس شپې

دټولو علماؤ کرامو پدي اتفاق دي چې دکال په دغو څوارلسو شپو کښی ویښتوب اوعبادت پکار ده

(۱) دمحرم دمیاشتي لمړی شپه
(۲) دعا شوری شپه
(۳) درجب دمیاشتي لمړی شپه
(۴) درجب مینځنی شپه
(۵) درجب اوویشتمه شپه
(۶) دشعبان (برات) مینځنی شپه
(۷) دعرفي شپه
(۸) دکوچني اختر شپه
(۹) دلوی اختر شپه
(۱۰) دروژې دمیاشتي لمړی
(۱۱) یوولسمه
(۱۲) دولسمه
(۱۳) دیارلسمه
(۱۴) اودروژې داخیری لسوتاق شپې یوویشتمه ، دروېشتمه ، پنځه ویشتمه ، اوویشتمه ، اونه ویشتمه شپه.

همدا راز دعلماء کرامو پر دي هم اتفاق دي چې په دغو اوولسو ورځو کښی عبادت کول هم باعث دډیر ثواب دي ، دعرفي ورځ ، عاشوری

(دمحرم دمیاشتې لسمه) ورځ ، دبرات دمیاشتې مینځنی ورځ ، دجمعې ورځ ، ددواړو اخترو ورځې ، دذالحجې لس معلومې ورځې اودتشریق ورځې (دذالحجی یوولسم ، دوولسم اودیارلسم تاریخ)
په دي ټولو ورځو کښې دجمعې ورځ او دروژې دمیاشتې دټولو ورځو په هکله ډیر ټینګار شوی دي.

نوټ : درجب دمیاشتې په لمړۍ ورځ پورته شئ عبادت وکړئ اوپه ورځ بې روژه ونیسئ ددواړو اخترونو په شپو عبادت و کړئ . لکن په ورځوکښې بې روژه مه نیسئ دبرات (شعبان) په مینځنی اودعاشوری په شپو کښې عبادت وکړئ اوپه ورځو کښې بې روژه ونیسئ. (غنیة الطالبین ص ۳۴۱)
حضرت ذوالنون مصری رحمة الله علیه وایې چې درجب میاشت دبدیو دختمیدو لپاره اودبرات (شعبان) میاشت دعبادت کولو لپاره ده لکه څنګه چې دروژې میاشت دکرامتونو دلیدلو لپاره ده په رشتیا چې کوم شخص بد اعمال نه پریږدي . دلوی خدای تعالی بندګي اواطاعت ته غاړه نه ایږدي اودلوی څښتن کرامتونه ته منتظر نه وي همدا شخص له دعبث کارونوله کوونکو څخه ده همدا راز دذوالنون مصری رحمه الله وینا ده چې درجب میاشت دکښت کرلو میاشت ده یعنی په رجب کښې کښت کرل کیږی په شعبان کښې اوبیږی اوپه روژه کښې بې حاصلات اخیستل کیږی ،ظاهره ده چې حاصل اخیستونکی هغه څه ریبي کوم چې بې کرلې وي همدا راز څوک چې څه کوي دهغه بدله به ورکول کیږی کوم څوک چې خپل کښت ضائع کوی دریبلو په وخت کښې به له پښیمانتیا سره مخامخ کیږی . ددې پایله (نتیجه) ضرور بده وي. (غنیة الطالبین ص ۳۳۹).

هره شپه دلیلة القدر (دقدر شپه) ده

که چېرې ليلة القدر دلغوی معنی په لحاظ مراد شی : نو هره شپه ليلة القدر او دقدر وړده . ځکه چی هره ورځ نعمت او هره شپه دولت (شتمنی) ده .په حديث شريف کښی راغلی دي چی هره ورځ دنيمې شپی نه وروسته الله جل جلاله ددنيا (اول) اسمان ته تشريف راوړي او دبندګانو ولور ته متوجه کيږی او دنيا زمونږ کور دي او ځمکه موفرش ده ګواکه لمړی اسمان ددنيا بام دي او دخونې بام دخونې جزوي لکه چی الله تعالی زموږ کور ته تشريف راوړي او دا نيکمرغی موپه برخه کيږی چی دپاچاهانو (شهنشاه) هره ورځ زموږ کور (ددنيا اسمان) ته تشريف راوړي .مونږ ته متوجه کيږی او دنيکيوژمنه (وعده) راسره کوي .دخدای تعالی يوې بلی مهربانی ته ځير شئ : که چېرې موږ دکوم ملګری دروازې ته ورشو خصوصا ديومريد (شاګرد) کورته ورشو ، خودهمدې کور خلک له موږ سره خبري ونکړی ښکاره خبره ده چی موږ به مايوسه کيږو که مايوسه هم نه شو دومره ګيله خو به ضرور وکړو چی موږ کورته درغلو خو تاسو راسره خبرې و نه کړي.
که چېرې دکور خلک ويده وي ، نو وبه وايو چی د اخنګه خوب دي چی زموږ دورتګ يې کوم تصور ونکړ (مطلب داچی څومره تعلق زياتيږی هغومره ګيله زياتيږی) او که چېرې دخطه په واسطه سره لمړی خبر ورکړل شی چی په نيمه شپه کښی زه درځم پدې صورت کښی خو دي مريدانو ته دخوب اجازه هم نشته .او اوس دلوی خدای جل جلاله معامله وګورئ له دې سره سره چی دهغه الله جل جلاله حقوق واقعي اويقيني دي ليکن دخپل راتګ له خبر نه وروسته راځي اوموږ ويده وينی خوبيا هم نه ناراضه کيږی او وايې چی دي بنده يو مستحب کار پري ايښی دي او الله تعالی موږ ته دبې همتی لقب نه راکوی سبحان الله څومره دمهربانی خاوند دي.

دحضرت مولانا اشرف علی تهانوی دبیان خلاصه داده: که چیرې موږ دکوم ملګری یامرید کورته ورشو او هغه له موږ سره خبری ونه کړی موږ به څومره خوابدي او په غصه شو. خو الله تعالی زموږ کور (ددنیا اسمان) ته تشریف راوړي اوموږ په خوب ویده وینی بیاهم هغه الله تعالی له موږ څخه نه ناراضه کیږي ددې مهربانی تقاضا خو داده چې موږ هرڅه کولاي ددي لپاره چې الله رب العزة هیڅکله ناراضه نه شی دلوی خدای تعالی په حضور کښې هروخت عاجزی کول پکار ده. لنډه داچی هره شپه دقدر شپه (لیلة القدر) ده په دي معنی چې الله تعالی هره ورځ زموږ ولورته په رحمت سره توجه کوی. (التبلیغ ص ۳۰ ج ۸ حضرت تهانوی (رح))

دبرات په شپه کښی درسول الله صلی الله علیه وسلم عمل

دځینو علماؤو په نزد ددې شپې یوه ځانګړتیا داهم چې هدیرې (مړستون) ته تلل هلته دټولو مسلمانو روح ته دمغفرت دعاکول اوڅه حصه دالله تعالی دکلام (قران) لوستل ثواب یې مړو ته وربخښل سنت دي حضرت عائشة رضی الله عنها وایې چې یوه شپه (پنځلسمه دشعبان) وه زما وارو چې حضرت محمدصلی الله علیه وسلم زماخونې ته راغي کالې یې کښل چې لایې پوره کښلی نه وو بیرته یې واغوستل او ولاړشو ماورباندي بدګمانې وکړه هسې نه چې دکومې بلې بې بې کوټې ته لاړشی، زه هم دنبی کریم صلی الله علیه وسلم په وروسته پټه پټه ورپسې ولاړم، چې کتل مې نبی کریم صلی الله علیه وسلم جنت البقیع (دمسلمانانو هدیرې) ته ولاړی حضرت محمد صلی الله علیه وسلم دمسلمانو ښځینه نارینه اوشهیدانو ته دوعا کوله. اومایه خپل زړه کښی وویل چې زما مور اوپلار دي ترتاقربان وي ماڅه مکر کوئ اوته څه کوې بیا بیرته راړهي شو اوزما کوټی ته رانوت اوویې ویل: ای عائشې! ولی دي دومره ساه وکښه؟ماورته

وويل :اى دخداى تعالى رسوله ! زمامور اوپلار دي تاقربان وي ، ستا په تګ سره ما ته دابدګمانۍ راپيدا شوه هسې نه چې دکومې بلې بې بې کوټې ته لاړ شې نوزه هم درپسې لاړم ترڅومې ته په جنت البقيع کښې په دوعا وليدلې .حضرت محمد صلى الله عليه وسلم په جواب کښې راته وويل ! اى عائشې ايا ستا داخپال وو چې الله تعالى اودهغه رسول به ما سره ظلم وکړي؟ ، ماته حضرت جبرائيل راغى اوويې ويل چې نن دشعبان پنځلسمه شپه ده نن الله تعالى دبنوکلب دقبيلې دوزو دروزغنو (ويښتانو) په اندازه (دبنوکلب ترټولو ډېرې وزې وې) مخلوق له جهنم(دوزخ) څخه ازادوي.

البته :په مشرک ، حاسد (کينه کونکى)صله رحمى قطع کونکى ، ترپښېو دلاندى دپايڅو ځړونکي ، دمور اوپلار نافرماني کونکى اودهميشه شراب څښونکى باندې درحمت نظر نه کوي .لدي وروسته نبى کريم صلى الله عليه وسلم کالى وکښل اوويې ويل چې اي عائشې آيا نن شپه دعبادت کولو اجازه راکوي ؟ (اجازه يې ځکه ځينى وغوښته چې د محمد صلى الله عليه وسلم عادت داوو چې دشپې په څه حصه کښې به يې عبادت کاوو اوپاتې برخه به يې داستراحت او دخپلو بيبيانو دطبعيت سمولو لپاره امعلومه وله چې په دې شپه کښې يې امکان نه وو) حضرت عائشة رضى الله تعالى عنهاوايې ما ورته وويل هو زما مور اوپلار دې ترتاقربان وي هغه وو چې حضرت محمد صلى الله عليه وسلم پر لمانځه ودريدى اويوه داسى اوږده سجده يې وکړه چې زما خيال شو هسې نه چې دمحمدصلى الله عليه وسلم ساه ختلې وي او روح يې قبض شوى وي زه ورولاړه شوم اودحضرت محمدصلى الله عليه وسلم پر تلو مى لاس ورکښيښود دمحمدصلى الله تعالى عليه واله وسلم په پښو کښې يوقسم حرکت وو

زما زړه پرې مطمئن شو (دژوند مې يقين شو) اوحضرت محمد صلى الله عليه وسلم په سجده کښې د االفاظ ويل

اعوذ بعفوك من عقابك واعوذ برضاك من سخطك واعوذبك منك جل وجهك لااحصي ثنا' عليك انت كما اثنيت على نفسك

ژباړه: زه ستاله غضبه ستا په عفو سره پناه غواړم اوستادناراضيتوب څخه پنا غواړم ستا په رضامندی سره اوزه له تاڅخه (ستادعذاب څخه پناه) غواړم ستا په مهربانی سره ،ستا ذات لوی اوعالی دي ، زه ستا تعريف اوثناء نه شم ويلای لکه څنګه چی ته ثنا وايې پرځان خپل ،حضرت عائشة رضی الله عنها وايي چی له حضرت محمدصلی الله تعالی عليه واله وسلم څخه پوښتنه وکړه چی دادوعا څه فضيلت لری ؟حضرت محمدصلی الله تعالی عليه واله وسلم په خوب کښی راته وويل : ای عائشې ! دادوعا زده کړه اونورو ته يې هم ورزده کړه . ماته جبرائيل عليه السلام دادوعا رواښوولې ، اوزه دادوعا په سجده کښی بيا بيا وايم (رواه البيهقی).

لدی تفصيل څخه به تاسوته ددې مبارکې شپې دستور (کړنلاره) معلومه شوې وي اودا به هم درته معلومه شوې وي چې په دې شپه کې بايد څه وکړو ؟څنګه عبادت وکړو څنګه هډيرې ته لاړشو اوهلته څه وکړو اوچی وروسته کورته راشو په عبادت مشغول شو دهغې طريقه ددې ټولو اعمالو کولو سنت طريقې به درته معلوم شوې وي. (فضائل الايام والشهور ص ۱۱۳).

دحضرت عائشة (رضی الله تعالی عنها) بزرګي

دحضرت عائشې رضی الله تعالی عنه دخوب حاصل دادی ای دخدای جل جلاله رسوله نعوذبالله چی الله جل جلاله اودهغه رسول به لماسره دظلم معامله کوی .خوزما فکر داوو چی الله تعالی به درته حکم کړی وي ، يابه تاسو دخپل اجتهاد له مخې دکومې بلې بي بي کوټې ته ځئ علامه ابن

حجر رحمه الله دحضرت عائشې (رضی الله تعالی عنها) ددې جواب په باره کې وايي چې خدای ناکرده (خدای مه کړه) که چېرې حضرت عائشة رضی الله تعالی عنها دمحمدصلی الله تعالی علیه واله وسلم په څواب کښې نعم (هو) ویلې واي نوخبره به ډیره باریکه شوې وای . آن داچې داځواب به کفر حساب شوی وای لکن حضرت عائشې (رضی الله تعالی عنها) له ذهانت څخه کارواخیست څکه یې خپله عاجزی اوعذر ښکاره کړ.بیا حضرت محمدصلی الله تعالی علیه واله وسلم دولاړیدو وجه بیان کړه چې دشعبان په پنځلسمه شپه ددنیا اسمان ته تشریف راوړي ، اویوبې پایه رحمت پرخپلو بندګانو کوي چې دبنوکلب دوزو دوزغنو (وړیو) په برابر خپل بندګان ددوزخ له اوره څخه ازاد وي ، نوځکه چې داوخت دلوی خدای جل جلاله دمهربانۍ اواحسان وخت دي څکه ماوغوښتل چې په دې مقدس اومبارک وخت کښې دخپل امت لپاره دمغفرت دوعاوې وکړم هغه وو چې جنت البقیع (دمسلمانانو هدیرې) ته ولاړم هلته له لوی خدای جل جلاله څخه په مغفرت مشغول شوم. (مظاهر حق جدید ص۱۹۵ج۲)

دخدای جل جلاله دنظام سپکاوی

لوی خدای جل جلاله زموږ پر بدعملې اوبدکارې ښه عالم (پوه) دې په کومو ورځو کښې چې دبنده لپاره ددېر عمل کول ضرورت وي په هغو ورځو اوشپو موږ لا په ډیرو ګناهونو کښې بوخت یو موږ دابه زده کوو چې دبرات په پنځلسمه شپه کې پورته کیدل ضروري دي لیکن داځای موهیر کړی چې ولی ؟ اوڅنګه پورته کیدل ضروي دي ؟ دخدای جل جلاله درضااوخوشحالولو لپاره نه ، دخپلو ګناهونو څخه دتوبې کولو لپاره نه ، خدای جل جلاله درحمتونو څخه دبرخې اخستلو ، دخپلې عمل نامې څخه دګناهونو دپاکولو لپاره نه بلکه دخدای تعالی دقهر اوغضب دحاصلولو

لپاره دخپلو گناهونو دبېرولو لپاره ، دخدای جل جلاله دنعمتو څخه دځان لبرې کولو ، دخپلې عمل نامې دتورولو اودنیکیو ختم کولو لپاره (الا ماشاء الله) ای مسلمانانو ! غور اوفکر وکړئ ! غوږونه خلاص کړئ او واورئ ! لکه څنگه چې لوی خدای جل جلاله رحیم (رحمت کونکی) اوغفار (بخښونکی) دی همداشان جبار اوقهار هم دي داسې عمل کول خودخدای تعالی په رحمتونو دملنډو وهلو سره برابر دي اولکه څنگه چې په ښو وختو کې داعمال صالحه (نیکو عملو) اجر زیاتیږي ، همداشان دبدوکارو گناهونه هم زیاتیږي. تاسو فکر وکړئ که چېرې یوپاچا خپل فوځ ته امر اواعلان وکړي ، چې سبا د(یوه معلومه ورځ) فلانکې گروند ته دفوځې ازمویښې لپاره راشئ ، خپلې فوځې تجربې ښکاره کړئ ، دپاچاه له لورې به انعامونه درکړل شي اوفوځیانوداخبره واوریدله میدان (گروند) ته حاضر شول خودفوځې ازمویښې لپاره نه دفوځې شجاعت کمالات ، دهرکلې اودفوځې قربنی دښکارولو لپاره نه بلکه دساتیری لپاره آیا پردې به پاچاه غصه نشی ایا ددې پرځای چې فوځیانو ته انعامونه ورکړی لعنت اوسرزش به ورنکړی ؟ خامخا به یې ورکوی . غور اوفکر وکړئ په کومه طریقه چې موږ دبرات شپه دخدای تعالی په حضور کوم عملونه کړی ،آیا دخدای تعالی قهر اوغضب به له هرلوزه پر موږ نشی نازل ، آیا داموږ دخدای تعالی پررحمتو پسخند نه دي وهلی بیا نو ولې مسلمان پر خپلو تکلیفونو اومصیبتونو ژاړې تراوسه موږ اوتاسوڅه کړې دي خدای تعالی موپرې اینبی دي خدای تعالی موهیر کړی دي دخدای تعالی دعبادت پر ځای په شیطانې اعمالو فخر کوو ، خدای تعالی هم موږ پری اینبی یو ، ای مسلمانو ! خپل عملونه بشپړ کړئ له نافرمانیو څخه راوگرځئ له عبث اوبې هوده کارو څخه ځان وساتئ دیوه خدای تعالی بشپړ

تابع او مخلص بندګان شئ لکه څوارلس سوه کاله مخکې چې تاسو دهغه تابع واست . تاسو دخدای تعالی شئ خدای تعالی اوټول کائنات به ستاسو شي (فضائل الایام والشهور ص ۱۱۵)

دشپې په کومه برخه کې پورته کیږئ ؟

اوس دغور اوفکر ځای دادی چې دشپې په کومه برخه کې پورته کیدل افضل دي ؟ددې تعین له قران کریم څخه هم کیږی اوله حدیث مبارک څخه هم ځکه چې له قران څخه معلومیږی چې دشپې په اخیره برخه کښې پورته کیدل ضروري ده . لکه څنګه چې الله تعالی وايې :

(إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْأً وَأَقْوَمُ قِيلاً ۶) (المزمل پاره ۲۹)

البته دشپې پورته کیدل سخت تکلیف دي لکن خبرې بې صحیح برابرې دي اوله ناشئة الیل څخه له خوبه وروسته ثابتیږی ځکه ددې په اختیار سره پر نفس ډیر تکلیف راځی نو ځکه داافضل دي اودسورة له اخیری برخې څخه هم معلومیږی دابهتری له قران کریم اوله حدیث شریف څخه هم معلومیږی (۲ الله تعالی وایې) دشپې دآخیرې حصې فضیلت له ډیر مختلفو احادیثو څخه معلومیږی اوله عقل څخه هم دامعلومیږی ځکه چی داوخت دخوب وي اوخوب پری ښودل مشکل ،ګران وي په یوه حدیث کښی راغلی دي چی کوم شخص دشپې پورته شي عاجزي او زاری کوي زه الله تعالی له هغه څخه ډیر خوشحالیږم . ځکه چې زما درضا لپاره یې خپله محبوبه اوتوده (ګرمه) بستره پری ایښی وي لدي نه هم معلومیږی چې دشپې اخیرې حصه ډیر فضیلت لري لکن که چا ته داکار مشکل وو بیا دي دشپې په اوله حصه کښی څه برخه مختاره کړي ځکه چې په نورو شپو کی لوی خدای تعالی دشپې په اخیرې برخه کښی ددنیا اسمان ته راځی اوپه دې شپه (دشعبان پنځلسمه) کی له لمرلویدو وروسته راکوزیږي ځکه چې

کومو خلگو ته دشپې په اخيره کښې عبادت کول مشکل وي هغه دی دافضیلت دشپې په لومړی برخه کښې حاصل کړی . کمه درجه يې داده چې دماخستن ترلمانځه پورې دي په عبادت کښې مشغول شي.
(التبليغ ص ۳۲ ج ۸).

دشيطان دهوکه (چل):

دادنفس عادت دي چې کله يوانسان دثواب حاصلولو اراده وکړي ، نفس ورته خپلې بانې جوړ وي څوبې له دي کاره وګرځوی همداشان ، دبرات دشپې اوشب قدر دعبادت په وخت نفس انسان ته دهوکه ورکوی چې دشپې په اخيره کښې عمل فضيلت لرې دشپې په اوله برخه کښې څه فائده لری ؟ وګوریٔ څومره دافسوس ځای ده دشپې په اوله حصه کښې په داسې شان لدي عظيم عبادت څخه بې برخې کيږی ، بعض انسانان دنفس په ډير خفی (پټ) چل سره غوليږی ددې لپاره عبادت کوی چې زه په خلګو کښې مشهور شم په دي سره نفس خوشحاليږی خو داعبادت هيڅ ګټه نه لری خينی خلک په دي نيت دشپې په اخپره حصه کښې راپورته کيږی چې په خلګو کښې ممتاز عابد ونومول شی لکن افسوس داتکبر اوغرور دي چاته چی تکبر او غرور خوښ وي الله تعالی ته ډير مبغوض دي (التبليغ ص ۲۷ ج ۸)

په مبارکه شپه کښې ګناه کول

ددې مبارکې شپې ډير فضيلت دي اوپه دې شپه کښې ګناه کول هم ډيره ګناه لري په نسبت دنورو وختو . لکه څنګه چې دځای حکم دي همداشان دزمان (وخت) حکم دي دمثال په توګه : په يوه عام ځای کښې ګناه کول ، اوپه مسجد کښې ګناه کول ډير فرق سره لری بيا په مسجد و کښې مسجد

نبوی او مسجد حرام په کوم کښې چې لمونځ کول ترنورو زیات (ډیر)
ثواب لری . په داسې پاک ځای کښې ګناه کول اوپه مسجد کښې ګناه کول
ډیر عذاب لری لکه څنګه چې په یوه عام وخت کښې ګناه کول اوبل په یوه
مبارک وخت کښې ډیر لوی عذاب لری مثلا : په روژه کښې ګناه کول ډیر
بدکار دي تردې چې بیله روژې وي داهم مبارکې ورځې دي په دې کښې
ګناه کول ډیر لوی عذاب لری . (التبلیغ ص ۷۵ ج ۸)

ددې شپې ګناه

کومه ګناه چې په دې شپه کښې کیږی دوه ډوله ده : یوډول هغه ګناه چې
دعبادت په رنګ نه وي ددې بدوالی ډیر ظاهر اوښکاره ده . لکه پدې شپه
اورونه لګول . له دې څخه ډیر زیاته نقصانات راپیدا کیږی مالی تاوان هم
دي ، اوکله دچا لاس ، یا کوز یابل څه اندام پری سوي وي له ګناه څخه
علاوه نور نقصانات هم ورسره تړلی دي دوهم ډول هغه ګناه ده چې په رنګ
دعبادت سره وي . دابدعت ده لکه څنګه چې په اکثره خلګو کښې دارواج
دي چې په دې شپه (حلوی) پخوي څنګه چې په بدعت کښې خوند یامزه
ډیره ده ځکه ډیر انسانان پری مبتلا دي . اودخپلو په جوړولو سره یې
روابولې یوتأویل (حیله) داده چې دنبی کریم صلی الله علیه وسلم غابښ
مبارک شهید شوی وو اومحمد صلی الله علیه وسلم حلوی خوړله ،
داخبره غلطه ده دا عقیده لرل ګناه ده ځکه چې داواقعه په شوال کښې وه
بعض خلګ وایې دادحضرت امیر حمزه رضی الله تعالی عنه دشهادت
ورځې دي دادهغه فاتحه ده ، داهم بې بنیاده ده ځکه چې دحضرت حمزه
رضی الله تعالی عنه شهادت هم په شوال کښې وو. اصلاح الرسوم ص ۱۳۲

اکثره خلگ په داسې گناه اخته دي چې دامنع کیږي هم نه ځکه چې بدعت کښې ډیر خوند دي . بدعت هم یوه عظیمه گناه ده لازمه ده چې په دې مبارکه شپه کښې ځان ترینه وژغورئ .(التبلیغ ص ۲۴ ج ۸)

دالفیه (زرگوني) لمانځه حقیقت :

داخبره هم دیادولو وړ ده چې په ځینو کتابونو کښې لیکلي دي چې دشعبان په پنځلسمه شپه داخاص نفل (چې سل رکعته او په هر رکعت کښې لس . لس ځله قل هوالله ویل کیږي) چې کول یې په کار ده ځکه داپه کوم قوي حدیث . یا دیو صحابي او تابعي له قول څخه نه ده ثابته . دعبادت په تعین کښې کوم قید نشته . په احادیثو کښې دمبارکو شپو په عبادت کښې کوم قید نشته . کوم چې چاته اسانه وي باید هغه وکړي . که څوک نوافل کوي اوکه تسبیحات ورته عام اختیار شته کوم چې دمخکې علماؤو له لورې دنوافلو کوم خاص هیئت ذکر شوی دي . ددې سبب دادی چې کوم پیر وخپل مرید ته په یوخاص حالت کښې داطریقه ویلې وي . خودهغه لپاره ضرور یومصلحت ده . لکن داطریقه عامول بدعت دي . همداشان نورو بزرگانو ته بدویل رواندي په حدیث شریف کښې کوم معلوم عمل نه دي راغلی که غواړی چې تلاوت وکړي . یا دلوی خدای تعالی ذکر وکړي . یانوافل وکړي اویا نصیحت بل چاته کوي یا یې پخپله واوري لکه څنگه چې حضرت اشرف علی تهانوی صاحب فرمایلې دي په کانپور کښې موږ په دې شپه باندې نصیحت (تبلیغ) کاووځکه چې په نصیحت کښې سړی ته خوب نه ورځي .خوبیا هم ځینې ملگری ویده وو (التبلیغ صحه ۴۱ ج ۸)

نه فکر وکړئ چې په دې شپه کښې دعبادت کومه خاصه طریقه نه ده ثابته . خونه موکه دچانصیحت اورئ . نوکه نفل کوئ او که تلاوت قران کریم کوئ دهرڅه اختیار دي داکوم حدیث چې دي : (صوموا نهارها) داامر هم

لپاره داستحباب دي يادپنځلسمې ورځې روژه نيول مستحب ده فرض اوواجب نه ده ، غرض (قوموا اليلها) له دي څخه ددې شپې فضيلت ثابتيږي اوپه حديث کښې راغلي چې لوی خدای تعالی په دې شپه کښې ددنيااسمان ته راکوزيږي (هل من داع فاستجيب له هل من مستغفرفاغفرله) يعني کوم دمغفرت غوښتونکي شته چې بخښنه ورته وکړو ؟آيا کوم دوعاکونکي شته چې دوعا يې قبوله کړو ؟ ترسهاره پورې په درحمت لمن ويره وي . (التبليغ ص۸۴ ج ۸ الترغيب ص۱۰۴ ج۲).

دبخښنې په شپه کښې هم بې برخيتوب

وعن ابی موسی الاشعری رضی الله تعالی عنه عن رسول الله صلی الله علیه وسلم قال ان الله تعالی لیطلع فی لیلة النصف من شعبان فیغفرلجمیع خلقه الاالمشرک اومشاحن –رواه ابن ماجة ورواه احمد عن عبدالله بن عمر وبن العاص رضی الله تعالی عنهم

ژباړه : له حضرت ابوموسی اشعری رضی الله تعالی عنه څخه روايت دي چې حضرت محمد صلی الله عليه وسلم وويل : لوی خدای جل جلاله دشعبان (برات) په پنځلسمه شپه خپل مخلوق ته متوجه کيږي له مشرک اوحاسد څخه علاوه نورو ټولو ته بخښنه کوی په يوبل روايت کښې راغلي دي چې له کينه گر اوله ناحقه وژونکي څخه علاود نورو ته بخښنه کوی.

تشريح : دحديث شريف حاصل دادی چې لوی خدای جل جلاله په دې مبارکه اومقدسه شپه کښې له خپل رحمته سره مخلوق ته متوجه کيږي ، رحمت يې دومره په جوش راځي چې خپل حقوق هم ورمعافوی (بخښي) اوانسان ته دومره مهلت ورکوی چې دخدای تعالی په بندگۍ عبادت

او طاعت کښې نیمګړتیا ولرې باید بشپړ یې کړی او د تیر وخت له اعمالو توبه وکاږی نو به یې توبه قبوله کړی . او که چیرې توبه ونه کاږی او خپلو بدو عملو او بد اعتقاد ته دوام ورکړی الله تعالی به یې پخپل عذاب مبتلا کړی . له حاسد (کینه) څخه هغه شخص مراد دي او په خپله سینه بغیر له کومې شرعې وجې بلکه دخپلې نفسي تقاضا له وجې له چا سره حسد او کینه کوی او په خپله سینه کښې دحسد اور بلوي داسې بدبخت انسان ددې مبارکې شپې له برکته څخه هم بې برخې دي داسې څوک به دخدای تعالی له رحمته اوبخښنې څخه بې برخې وي : ددې تفصیل په مختلفو احادیثو کښې راغلی دي .چې ددې شپې له برکته ، مشرک ، ناحقه قاتل او کینه ګر بې برخې دي په ځینو روایتو کښې داهم راغلی دي چې صله رحمې قطع کونکی (له وروره ، قریبه او دوست سره تعلق نه ساتی) هم الله تعالی نه بخښی . او په ځینو روایتونو کښې داهم راغلی دي چې پایڅې (پرتوګ ترپنډیو) کښته کونکی ، دمور او پلار نافرمانې کونکی ، همیشه شراب څښونکی ، زانی ، او په ظلم محصول اخستونکی ، جادوګر ، کاهن (دغیب خبرې کونکی) اوسازنده اوباجه غږونکی پر دي ټولو دخدای تعالی درحمت نظر په دې مبارکه شپه کښې نه کیږی (اعوذبالله خدای تعالی ته پخپل فضل کرم موږ ته هدایت وکړی او له داسې خلګو څخه مو مه حسابوی. (مظاهر حق جدید ص۲۰۲ ج۲).

دبې برخې خلکو لست

له مختلفو روایاتو څخه دبرات دپنځلسمې شپې فضیلت په روښانه توګه معلوم دي چې داشپه دالله تعالی په وړاندی مبارکه اوقیمتې شپه ده ، او الله تعالی پرخپلو بندګانو عام رحمت کوی او خاصه توجه لکن دارحمت پرهغو کسانو کوی چې هغوی هم ددې رحمت په انتظار ناست وي خپل

دنیوې اواخروې حاجات دلوی خدای تعالی په وړاندی عرضوی اولوی خدای جل جلاله یې ورپوره کوی لکن ځینی داسی سخت ګناهونه دي چې ترڅو ورڅخه توبه ونکړی سوال یې نه قبلیږی :
اول: مشرک دوهم: کینه ګر دریم: دمور اوپلار نافرمان څلورم: زانی پنځم: شراب خور شپږم: کاهن اووم: صله رحمی قطع کونکی اتم: پرتوګ تر پنډیو لاندی کونکی. دلته دهر یوه په اړه څه تفصیل ته ضرورت دي:

شرک : دخدای تعالی په ذات اوصفاتو کښی بل څوک شریک کول، اوله هغه سره دمعبود په شان معامله کول اودهغه عبادت کول او نور .... دالله تعالی ارشاد دي(**إِنَّ اللَّهَ لاَ يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَاءُ ۚ وَمَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا**) (پاره ۵ سورة النساء)

ژباړه : بیشکه الله تعالی بخښنه نه کوی هغه چاته چې له الله تعالی سره شریک نیسی، اوله دي لاندی نورو ته بخښنه کوی چې خوښه یې شی،
دوهم ایت: (**وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ ۖ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ١٣**) (سورة لقمان . پاره ۲۱)

ژباړه : اوکله چې لقمان وویل خپل زوی ته کله چې یې هغه ته نصیحت کوی ای زویه له الله تعالی سره شرک مه نیسه ځکه چې شریک نیول لوی ظلم دي له خدای جل جلاله سره شریک نیول داډیر لوی جرم اونافرمانې ده ، اودبخښنې قابل هم نه ده پرخپل ځان باندی تر دي بل لوی ظلم نشته چې همیشه په هلاکت اوبربادې کښی وې الله تعالی چې دځمکې اواسمانونو خالق دي ، دټولو مخلوقاتو مالک ، یوازې اوبې احتیاجه دي ، دهغه هیڅ

شریک نشته ((قل هو الله احد) لوی خدای جل جلاله چی کریم اورحیم ذات دي داسې چاته مغفرت نه کوی . لکه څنګه چې دخدای تعالی له ذات سره شریک نیول ظلم عظیم دي ، همدارنګه دهغه له صفاتو کمالیه وو سره شریک نیول هم لویه ګناه ده . (حقیقت شب برات ص ۱۹)

کینه څه ته وایې ؟

دیو مسلمان له بل مسلمان سره کینه کول بالکل ناروا ده اودخدای تعالی له رحمت څخه دلېرې کیدو سبب دي الله تعالی فرمایي:

(خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ۱۹۹) (پاره ۹ سورة الاعراف)

عفوه او درګذر خوښه کړه ، په نیکې امر کوه اوله جاهلانو څخه ځان وژغوره ، له انسان څخه حتما خطایې کیږی که چېرې داسې وشول ، بیا معافې دالله تعالی ډیره خوښه ده ، ځکه یې وفرمایل چی معافی (بخښنه) اختیار کړه اوکه له بې عقلانو څخه چېرته کومه خبره درته وشی ،ځان تړینه وژغوره ، جنګ اوجدال مه ورسره کوه حدیث شریف کښی راغلی دي قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لاتباغضوا:رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی دي: چی یوله بله سره بغض مه کوی.

کینه : کومې ته چې په عربی کښی حسد وایې تعریف یې داسې شوی دي کله چی له یوه دښمن څخه انتقام (بدله) اخیستل ممکن نوی ، دخپل قهر په راکنټرولولو سره پر زړه تکلیف راځی .بس ددې علاج دادی چی دخپل

مقابل شخص بدی ورمعاف کړه او راشه دوشه ورسر شروع کړه په یوځو ورځو کښي به ټول مشکل حل شی. (تعلیم الدین مولانا تهانوی رحمه الله ص ۵۸).
په حدیث شریف کښی راغلی دي چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم ویلی دي چې تعلق ختم کونکی جنت ته نه شی داخیلدلای (بخاری ، مسلم)
له حضرت ابوهریرة رضی الله تعالی عنه څخه روایت دي چې په هره دوشنبه اوپنج شنبه دجنت دروازې خلاصیږی اوهر هغه بنده ته مغفرت (بخښنه) کیږی چې له خدای تعالی سره شریک ونه نیسی لکن هغه څوک لدي مغفرت څخه بې برخې دي چې دده اودمسلمان ورور په مینځ کښی کینه وي. (مشکوة ص ۴۲۷).
له حضرت ابوهریرة رضی الله تعالی عنه څخه روایت دي: چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: چې په هره هفته کښی په دوشنبه اوپنج شنبه دټولو انسانانو اعمال خدای تعالی ته وړاندی کیږی ، اوهر مؤمن ته بخښنه کیږی ، مګر نه هغه خلګو ته چې یوله بل سره کینه ولری ، او ددې خبرې ډیر تائید کوو ، چې داخلګ دي کینه پرېږدي اویوله بل سره دي ملاقات وکړی. (مشکوة شریف ص ۴۲۸)
په دې روایاتو کښی دکینه دبدعمل بیان شوی دي کوم چې په دنیا اواخرت کښی دهلاکت سبب دي خپل مینځې اړیکې خدای تعالی ته ډیرې خوښې دي ، که چیرې دڅه مشکل له وجې کوم خفګان پیښ شی ، باید ژر صلح وشې او چې اوږ دنشې ، ددې لپاره ښه لاره سلام اچول دي چې دتعلق اومحبت یوازنی لاره ده .تر درو شپو او ورځو زیات باید تعلق پري نشې څکه چې په حدیث شریف کښی راغلی دي چې له خپل ورور (مسلمان) سره تر درو شپو او ورځو زیات خفګان کول حرام دي چې یو له بله په تریو تندی سره ګوری. *(مولانا محمد رفعت قاسمی)*

صله رحمي قطع كول څه ته وايي؟

څرنګه چې دقريبانو اوخپلوانو حقوق پرموږ واجب دي . دهغو نه اداكول . له هغوى سره بده رويه (سلوک) کول اوتعلقات ختم کول دصله رحمى قطع كول دي .په احاديثو كښى دكينې ډير بدوالى ، راغلى دي . اوكينه ګر ته يې ډير بدويلى ، دنبى كريم صلى الله عليه وسلم وينا ده چې دوې ګنا وې ډيرې سختې دي چې كونكى ته يې په دنيا او هم اخرت كښى عذاب وركول كيږى (۱)بغاوت (ظلم) (۲) صله رحمى قطع كونكى (مشكوة شريف).
په ډيرو احاديثو كښى راغلى دي چې الله تعالى فرمايلي دي: د(رحم) لفظ دالله تعالى له پاک صفت رحمن څخه مشتق دي څوک چې . له چاسره رحم كوى رحمن پرهغه باندى رحم كوى ، اوڅوک چې له چاسره ، قطع كوى رحمن به له هغه قطع كوى (فضائل صدقات ص ۲۱۹ ج ۱) فقيه ابوالليث رحمة الله عليه ويلى دي: چې صله رحمى قطع كول دومره بده ګناه ده چې دډيرې او مرتبې خاوندان هم دخداى تعالى له رحمته بې برخې كوى ، نوځكه دهر مسلمان لپاره لازمه ده چې ډير ژر له دې بده كاره توبه وكاږى اوكه يې چيرې عادت وي نو ضرور دې پريږدي اوتعلق دې زيات كړى.
حضرت عبدالله بن مسعود رضى الله تعالى عنه يوه ورځ دسهار له لمانځه وروسته يوه مجلس ته تشريف يووړ او ورته يې وويل: كه په تاسو كښى څوک دصله رحمى قطع كونكى وي لاړ دې شى ځكه چې موږ خداى تعالى ته سوال اودوعاوې كوو اوپر صله قطع كونكى دخداى تعالى درحمت دروازې بندې وي .وګورئ څومره دناراضئ ځاى دي ، شايد چې دعبدالله بن مسعود رضى الله تعالى عنه جنره دې دقران اواحاديثو په رڼا كى وي ددوعا په كولو كښى له صله رحمى نه توبه ضروري ده .كه چيرې دوعا په اجتماع سره كيږى ، ددوعاء په ادابو كښى داهم ده چې له داسې

ګناهونو څخه به پاک وي چې دخدای تعالی رحمت وربانډې نه کيږي ، کله چې دکينې دومره ګناه ده چې په سبب سره يې بل څوک دخدای تعالی له رحمته لېرې کيږي نوپخلپه به دکينه ګر څه حال وي ، همداراز ددې شخص توبه نه قبليږي ترڅو چې يې ځان ترې ساتلی نه وي. (حقيقت شب برات ص۲۴)

په خپلو مينځو کښې دښمنی کول ، ډيروخت دحق اوناحق په فرق کښې غفلت وي ، دبل حق چې دکوم چا پرذمه وي هغه له نظره غورځوی ، دشريعت پاک تعليم دادی که چېرې ددوو ورونو په خپل مينځ کښې کوم تعصب پيدا شي بايد په ايمانداری سره هر شخص خپلې ګناه ته ځير شي اوخپله ګناه تسليم کړی اوتوبه ترينه وکاږی اوصلح وکړی .اوخپله ايمانې جذبه بايد رامخ ته کړی اوترټولو مخکې صلحې ته غاړه کښيږدي .خدای تعالی چې انسان ته کوم جسم اوصورت ورکړی دايو امانت دی ، انسان ددې په سبب سره په نيک کار کښې پوره کوشش کولای شی ، بايدضائع يې نکړی او کوم شخص چې داخيانت کوي بديانتې کوی دخدای تعالی په نزد داشخص لوی مجرم اوباغی دي ، کوم څوک چې دشپې له برکته څخه بې برخې شي دنورو ډيرو سزاګانو مستحق ګرځی. (الترغيب ص۳۲۰ ج ۳).

تر پنډيو لاندې دپايڅو ځړول

تر پنډيو لاندې پرتوګ يا لنګ کول يا لوی لستونې جوړول يا لوشمله پريښوول ، دبخاری اومسلم شريف په حديث کښې راغلی دي چې نبی کريم صلی الله عليه وسلم وويل : چې دخدای تعالی درحمت نظر پرهغو خلګو نه کيږی چې پايڅې يا لنګ تر پنډيو لاندی کوی.

دوهم :په دوهم حديث کښې ددې اندازه معلومه شوی ده ، چې نبی کريم صلی الله عليه وسلم وفرمايل چې : دکوم چا پرتوګ چې ترپنډيو لاندې وي داشخص به په دوږخ کښې وي . (بخاری شريف).

درېيم: په درېيم حديث کښې دنورو جامو ځړول هم حرام بلل شوی دي نبی کريم صلی الله عليه وسلم فرمايلی دي: چې اسبال) يعنی اوږدول له خپلې اندازې څخه که پرتوګ وي که کرتی ، او لنګوټه نوداکه د تکبر له وجې اوږده وي الله تعالی ورته درحمت په نظر نه ګورې .ددې حديث روايت (ابو داؤد . نسائي اوابن ماجه کړی دي) .او ددې په تائيد کښې يوبل حديث داسې دي چې کوم شخص خپلې جامې ځړولې وي خدای تعالی ورته درحمت په نظر نه ګوری.(ددې حديث روايت امام بخاری شريف کړی دي) .په دې حديث کښې مطلق کالې ذکر شوی دي . مګر دپای په څو حديثو کښې ذکر شوی دي .اودنورو جامو په هکله علماؤو محقيقنو ويلې چې لستونې ترګوتو تيريدل اوشمله ترنيمې ملاتيريدل داټول په اسبال کښې داخل دي او ممنوع دي .بعض کم فهم خلګ وايې چې داممنوع هغه وخت ده چې دتکبر له وجې وي که ځيرشو لمړی خو داويل غلط دي چې وايې موږ خوتکبر نه کوو، بيانو ولی داسې کوی ، سنت طريقه ولې نه اختيار وي ددې په اختيارولو کښې مو زړه ولی تنګيږی ، لنډې پايڅې مو ولی نه خوښيږی آيا داتکبر نه ده نوڅه ده ؟ بل په حديث شريف کښی چې کوم دتکبر لفظ راغلی دي داقيد اتفاقی ده احترازی نه ده څنګه چې يې اکثره خلګ دتکبر له وجې کوی نوځکه (نبی کريم صلی الله عليه وسلم) داقيد ذکر کړ لکن دامطلق حرام دي په بل حديث کښې چې دپنډيو حد معلوم شوی هلته پکښې دتکبر لفظ نشته مطلق ناروا ده که دتکبر له وجې وي اوکه بغير دتکبر ، مګر که دتکبر له وجې وي بيا دوې ګنا وې شوی اوبيله تکبره يوه ګناه ده ، هسې دروا والی لپاره بانې مه لټوئ ، که څوک وايې چې دامطلق (بغير له قيده دتکبر) موږ په مقيد (سره له قيده

دتکبره) حمل کوو ، ددې ځواب په اصول فقه حنفي کښې شوی چې مطلق پرخپل اطلاق پاته دي ، غرض داچې دروا والی لپاره هیڅ صورت نشته.
ځینی خلگ په لمانځه کښی پایڅې یانور کالي برابر وي لکن له لمانځه نه بغیر هم له ګناه څخه ځان ساتل پکار ده بعض خلگ پایڅې غټې (اوږدې) جوړ وې خو بیا یې په لمانځه کښی بیرته راټولوي مګر اصلا په وخت ضائع کولو کی ګناه ده که پنډې پټې وي که ښکاره ، اوخیاط ته هم داسی کالي جوړول جائز نه دي ځکه چې په ګناه کښی کومک کول هم ګناه ده ، باید ټول خیاطان داسې ناروا کالي جوړ نکړي له خدای تعالی څخه دي حلاله روزي (رزق) طلب کړی. (اصلاح الرسوم ص ۲۸).

دسپې شرعی حکم

دناروا رواجو څخه تصویر (عکس) اوسپی بلا ضرورته ساتل هم شامل دي دبخاری اومسلم شریف په حدیث کښی راغلی چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم فرمایلې دي چې هغه کورته درحمت ملائکې نه داخلیږی چې پکښی سپی یاعکس وي ،نبیٔ کریم صلی الله علیه وسلم ویلې چې ترټولو غټه ګناه تصویر جوړول دي یوه حدیث کښی راځی چی نبی کریم صلی الله علیه وسلم ویلې چې ترټولو غټه ګناه تصویر جوړول دي ، یوه حدیث شریف کښی راځی چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم ویلې : څوک له دریو غرضو بغیر سپی ساتی.
اول: دمال (پیسو) دحفاظت لپاره
دوهم: دښکار لپاره دریم:
دکور یا کښت دحفاظت لپاره دهغه له ثوابه هره ورځ یو قیراط کمیږی (دقیراط اندازه په حدیث کښی داحد دغره په مثال ده) داحدیث په بخاری شریف اومسلم کښی راغلی په دي احادیثو کښی تصویر جوړول ، تصویر

ښوول بغير له ضرورته سپى دزول حرام ثابت شوى دي دجديد تهذيب په لوازمو كي بلل شوى وي لږ حقيقت ته ځير شئ . له دي دواړو شيانو څخه پوره ځان وساتئ . دبعض خلكو عقلونه دي حال ته رارسيدلى دي چې دسپيو صفات حميده (ښه صفات) بيانوى اودممانعت لاره بند وي خو په پته كي حكم شرعى لغو كوى خوكه دچاداخيال وي نو دايمان دنوى كولو ضرورت ورته شته . له مسلمانيدو وروسته دشرعي احكامو دعلت پوښتنه (طلب) كول مناسب نه دي ډير مجازى (دنيوى) احكام په علت سره نه معلوميږى ، بې له علته يې منل لازم دي دحاكم حقيقي لوى خداى تعالى په حكم كښې ولى څه څوك ويل وكړي ؟كه څوك ووايې چې زموږ ددين احكام له عقل سره برابر دي ، مگر ددې ځواب دادي چې له عقل سره برابر دي مگر بعض احكام ته عقل نه شى رسيدلاى ،مثلا ډير شيان په سترگو ليدل كيږى مگر په صحيح توگه يې سترگې ادراک شې كولاى ، دادعقل كار دي چې داحكامو علت وپيژنى . داعقل دانبياء عليهم السلام دكامل اولياء اودعلماء راسخينو عقل وو چې دلوى خداى تعالى خاص رحمت وو . دعامو خلكو په عقل كښى دومره قوت نشته . اوددې زمانې متعلمين دعامو له صفه نه وزي .داچې له دې څخه ددين اصول مراد دي چې دا عقلي دي يعنى : څوک چې قران كريم اوحديث نه منى ، پرتوحيد (دالله تعالى پريوازى ذات) اورسالت ايمان يې علم په دليل عقلى سره هم ثابتيږى اوفروعى شيان يعنى فلانكى شى ولى حرام دي فلانكى ولى حلال دي داسې شيان په عقل سره ثابتول ضروري نه ده بلكه ددې منل په دليل شرعى سره پكار ده ، اودعقل موافقه هم داخبره ده چې حاكم ، حاكم منل په دلائل مختلفه ؤسره كله چې حاكم په حاكم ومنل شى ، بيا دهغه دهرحكم دلائل پوښتل يوقسم بغاوت (نافرمانې) ده يعنى چې كله خداى تعالى

ومنی ایمان وربانذی راوړي بیا باید دهغه هرحکم ومنل شي ، اوعلت يې
ونه پوښتل شي ځکه چې دنیایي قوانین په وجه اوعلت سره زموږ په ذهن
کښی نه راځی مطلب غرض داچې شرعي حکم بې له کومې نزاع څخه منل
واجب دي هو . وروسته له منلو څخه دکوم حکمت لپاره که تحقیق وشی
داجائز دي بعض خلګ حیله جوړ وي چې موږ سپی دحفاظت لپاره ساتو ،
لکن پوه شئ چې الله تعالی په هرنیت عالم اوپوه دي که چېرې فقط یوازې
دطبعیت برابرولو لپاره ساتل کیږی دابالکل حرام دي سپی خوهغه څوک
ساتی چې پیره دار بې نوی خپل مال . کور اوپسونه وربانذی ساتې نن سبا
خو الحمد الله دهرچا پیره دار شته نودسپی څه ضروت دي ؟
همداشان دښکار تمام اسباب شته ، لکه: کلاشینکوف . توپک اوتوپنچه
، نوولی سپی څوک وساتی ؟ (اصلاح الرسوم ص ۳۰ از حضرت مولانا اشرف علی تهانوی رحمة الله علیه)

دتصویر شرعي حکم

ځینی خلګ وايي چې ناجائز خو پوره (مکمل) تصویر دي موږ خونصف
تصویر جوړ وو او ساتوبې نوځکه داجائز دي کله چې په تصویر کښی
داسې عضو(اندام) نه وي چې بغیر له هغه ژوند ممکن نوی داجائز دي
حقیقت دادي چې عکس (تصویر) ترهغوپوری ناجائز دي چې ترڅو دهغه
حیوان شکل ته بند معلومیږی . مثلا که دانسان نمایې تصویر واخیستل
شی چې مخ اونوری اعضاوي يې معلومیږی دابالکل حرام وي ، اوداسی
نورحیوانات .ځینی خلګ اعتراضات کوي چې دروپو (پیسو) عکسو نه
هم باید ناجائز شي ځکه له هغه څخه هم انسان معلومیږی ؟
ځواب دادي چې دلته اشد (سخت) ضرورت دي اودضرورت په وخت
کښی مکلفیت کمیږي او نور خلګ یوازې دشوق لپاره سپی ساتې چې
داقطعا حرام دي. (اصلاح الرسوم ص۳۱).

مسئله : په کوم کور کښې چې سپی سور (خنزير) ، شراب ، زاني يا زانيه اوتصوير (عکس) وي داسې کور ته د رحمت ملائکه نه داخليږي.
(غنية الطالبين ص ۳۸۰).

دنجوم علم

حضرت عبدالله ابن عباس له نبی کريم صلی الله عليه وسلم څخه روايت کوی : چې چا د علم نجوم يوه برخه چې د شريعت مخالفه وي حاصل کړی ګواکې دي شخص جادو حاصل کړ اونجومي کاهن دي کاهن جادوګر دي اوجادوګر کافر دي . (مشکوة ص ۳۹۴).

له حضرت ابوهريرة رضی الله تعالی عنه څخه روايت دي چې نبی کريم صلی الله عليه وسلم وويل : « **ومن سحر فقداشرك** ،

ژباړه : چاچې جادووکړ هغه مشرک شو. (نسائی شريف ص ۱۷۱ ج ۲).

جادو اوداسی نور تمام (ټول) دشرک اوکفر ښاخونه دي کوم چې بالکل حرام دي همداشان جادو کول هم حرام دي اوبل چاته جادو ورکول هم حرام دي نن سبا دعامو خلګو باوجود خواص هم په دي مهلک مرض کښې مبتلادي .چېرې چې له چاسره يې دښمنې وې ياکومه بله خبره وي ، ضرور جادو ورباندی کوی اود خپل زړه براس ورباندی کاږی ښځينه مخلوق هم په دې کښی مبتلا (اخته) دي کله چې معلومې خبرې مخ ته راشې ضرورمندې وهي اوداجادو کوی که چېرې يوه مسلمان ته کوم ضرر ورسيده مخکې وعيد ونه ورته راجمع کيږی اوداکار قطعا ناجائز اوحرام دي .لدې ټولو شيانو څخه ځان ساتل پکار ده ، څوک چې داکار کوی هغه هم سخت ګنهګار دي اوپر دې باندی اجرت (مزدورې) اخېستل او ورکول دواړه حرام دي . (حقيقت شب برات ص ۱۵).

دشراب څښلو حکم

اسلام شراب اوهره نشه کونکی شی حرام کړی دي ، په قران کريم اواحاديثو کښې ددې حرمت مفصل بيان شوی دي.

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۹۰) (پاره ۷ رکوع ۲)

ژباړه اي هغو کسانو چې ايمان موراوړي بې شکه شراب ، خمار ، اوبت پرستی ټول بدله کارونو دشيطان څخه دي نو پرهيز ترينه وکړئ بنايې چې خلاصون ومومئ. په مشکوة شريف ص (۳۸۲) کښې حضرت ابن عباس له نبی کريم صلی الله عليه وسلم څخه روايت کوی چی: (**کل مسکر حرام**) هرنشه کونکی شی حرام دي.

له حضرت عبدالله بن عمر رضی الله تعالی عنه څخه روايت دي چې نبی کريم صلی الله عليه وسلم وويل: احسان اچونکی ، دمور اوپلار نافرمانې کونکی اوشراب څښونکی به جنت ته نه داخليږی (مشکوة شريف ص ۴۲۰) په يوه بل حديث کښې دنبی کريم صلی الله عليه وسلم څخه ارشاد دي: چې پر دريو خلکو جنت حرام دي له هغو څخه يو شراب خوردي (مشکوة شريف ص ۳۶۸)

دغيب ويونکی حکم

په حقيقت کښې علم غيب د خدای تعالی ذاتي صفت دي له الله تعالی څخه بغير علم غيب په خپله اصطلاحي معنی دبل چا لپاره نشته نوځکه دغيب خبرې ويل اوپلټل يې په هره طريقه چې وي صحيح نه دي شريعت بالکل حرام بللی دي ، په قران کريم اواحاديثو کښې ددې تفصيل راغلی دي چې

علم غیب یوازې خدای تعالی لره ثابت دي د لوی خدای تعالی فرمان دي
چې ((إِنَّ اللَّهَ عِندَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ)) (پاره۲۱ سورة لقمن).
په احادیثو کښې پرداسې شخص چې دعلم غیب خبرې پوښتي اوبل چاته
بې وایې سخت عذاب راغلی دي له حضرت حفصې رضی الله عنها څخه
روایت دي : چې څوک دهغه چا څنګ ته راشې چې هغه دعلم غیب خبرې
کوی اوله هغه څخه کومه خبره وپوښتې ددې شخص لمونځ (۴۰) ورځې نه
قبلیږي (مشکوة ص ۳۹۳).

دمور اوپلار نافرماني کونکی حکم

دانسان په تربیه کښې دمور اوپلار درجه له ټولو انسانانو څخه لوړه ده ،
نوځکه هر راز نیکې او ښه رویه له مور اوپلار سره پکار ده. په خاصه توګه
چې کله یوله دوی څخه بوډا شی. په داسې حالت کښې لازمه ده چې هر راز
خدمت او په نرمې سره خبرې وشی ، په ژبه لاس او پښو ددوی په وړاندی
هیڅ دبد تمیزی اظهار باید و شی ، بلکه ددوی مخکې حقوق یادکړی او
دمغفرت دوعا ورته وکړې. مور اوپلار دخپلو بچیانو په ډیر شفقت سره
حفاظت کوی نو پکار ده چې نن دهغوی هر ارخیز خدمت او شفقت ورباندی
وشی او په هر حالت دهغوی خدمت وشی یوازې خدمت نه بلکه له لوی
خدای جل جلاله څخه دمغفرت دوعاوې هم ورته شې دمور اوپلار سره
دښه سلوک په باره کښې بی شمیره صحیح احایث راغلی دی چې موږ ور
څخه څو راخلو:امام احمد اومسلم دابوهریرة رضی الله تعالی عنه څخه
نقل کوی چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل:ذلیل دی وې هغه
څوک چې ورسره مور اوپلار یا یو له دوی څخه ژوندی وی بیا هم جنت ته
داخل نشې (یعنی ددوی خدمت او فرمانبرداری ونکړي)یو صحابی دنبی
کریم صلی الله علیه وسلم په خدمت کښې حاضر شو او ویې ویل ای

دخدای جل جلاله رسوله ! ما دجهاد اراده کړې ده او ستا سره مشوره کوم ، نبی کریم صلی الله علیه وسلم ورته وویل چې ستا مور شته؟
صحابی ورته وویل هو (شته) بیانبی کریم صلی الله علیه وسلم ورته وویل دمور خدمت پرتالازم ده هغه وکړه جنت دهغې ترپښو لاندي ده په مختلفو مجالسو کښی نبی کریم صلی الله علیه وسلم داحدیث دوه واره ویلي دي (رواه النسائی وابن ماجه).
نبی کریم صلی الله علیه وسلم ویلی دي چې دخدای تعالی رضاء دمور اوپلار په رضا مندي کښی ده ، دالله تعالی نارضائی دمور اوپلارپه نارضائی کی ده . (ترمذی تفسیر بیان السبحان ص ۳۹۵ ج ۲).

دشعبان (برات) دروژې ثبوت

وعن علی رضی الله تعالی عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم اذاکانت لیلة النصف من شعبان فقوموا لیلها وصوموا یومها فان الله تعالی ینزل فیها بغروب الشمس الی السماء الدنیا فیقول الا من مستغفر فاغفر له الا مسترزق فارزقه الا مبتلی فاعافیه الا کذا وکذا حتی یطلع الفجر (رواه ابن ماجة)
ژباړه :له حضرت علی رضی الله تعالی عنه څخه روایت دي چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم وویل : کله چې دنصف شعبان شپه راشی (دبرات پنځلسمه شپه) په شپه یې لمونځ وکړئ اوپه ورځ یې روژه نیسی ځکه چې لوی خدای تعالی په دي شپه ترلمر ولیدو وروسته ددنیا اسمان ته تشریف راوړی (یعنی له خپله خاص رحمته سره توجه کوي) او ددنیا خلگو ته وایې چې خبر اوسئ ! کوم دمغفرت غوښتونکی شته چې زه بخښه ورته وکړم ؟ خبر اوسئ ! کوم درزق غوښتونکی شته چې ورته رزق ورکړم ؟ خبر اوسئ ! کوم مصیبت زده شته چې ورنه خلاص یې کړم ؟ خبراوسئ ! داسې اوداسې (یعنی الله تعالی دهر شې نوم اخلی اوبنده ته اواز کوی مثلا)

وايې آياشته كوم غوښتونكى چې څه وركړم ؟ آيا شته كوم غمجن چې خوشحاله يې كړم ؟ اوداسې نور دادرحمت اوازونه به جارې وې ترصبح صادق پورې (ابن ماجه).

تشريح : دبرات دشپې دنعمتونو اوفضيلتونو څومره لوړ مقام دي ؟

داهغه مقدسه شپه ده چې لوى خداى تعالى دخپل خاص رحمت سره ددنيا اسمان ته تشريف راوړي خپل بندګان وخپل رحمت عامه ته رابولي ، بشارت دي هغه نيكبخته انسانانوته كوم چې په دې مباركه شپه كښې دلوى خداى تعالى درحمت سيوري ته ناست وي . عبادت اوبندګي كوى ، دخداى تعالى په وړاندى خپل ضرورتونه اوحاجتونه وړاندى كوى اوخداى تعالى په خپل رحمت سره دهغوى سوالونه قبلوى .افسوس دى پرهغو انسانانو چې ددې مباركې شپې استقبال په عبث كارو كوى په آتش بازۍ (په اوړو) كوم بد فعل دي خپله نيكبختې اوسعادت له لاسه وركوى خداى تعالى دې موږ اوتاسې ته توفيق راكړى چې دبرات دشپې دفضيلت احساس وكړو ددې شپې دتقديس اوپاكوالى احترام وكړو . ټوله شپه په اخلاص سره دخداى تعالى په عبادت اوبندګي كښې مشغول شو ترڅو دلوى خداى تعالى درحمت عامه جوګه شو . (مظاهر حق جديد ص۲۰۱ ج۲).

دبرات دشپې دروژې نيولو وجه

عن اسامة بن زيدرضى الله عنهما قال قلت يارسول الله لم ارک تصوم من شهر من الشهور ماتصوم من شعبان قال ذاک شهر يغفل الناس عنه بين رجب ورمضان وهوشهر تر فع فيه الاعمال الى رب العالمين واحب ان يرفع عملى وانا صائم (رواه النسائى)

ژباړه : له حضرت اسامه بن زيد رضی الله تعالی عنه څخه روايت دي چې ماله نبی کريم صلی الله عليه وسلم څخه پوښتنه وکړه ! چې ای دخدای تعالی رسوله ! ته چې د شعبان په مياشت کښې کومې روژې نيسې په بله کې مياشت ماستا دومره روژې نه دي ليدلې ؟ نبی کريم صلی الله عليه وسلم ووېل ! دادرجب اورمضان ترمينځ مياشت ده اکثره خلک ترينه غافل دی په دې مياشت کښی دخدای تعالی حضورته دبندګانو اعمال وړاندی کيږی . زه داخوښوم چې کله زما اعمال خدای تعالی ته وړاندی کيږی او زه روژه داريم . په يوه بل روايت کښی داالفاظ راغلی دې چې په دې مياشت کښی دټولو مړه کيدونکو خلګو دمرګ فيصله کيږی زه داخوښوم چې کله زما دمرګ فيصله کيږی او زه روژه داريم .

تشريح درمضان المبارک مياشت خوترټولو مياشتو افضله مياشت ده درجب مياشت هم يوه له اشهر حرم څخه ده ذی القعده ذی الحجة محرم اورجب داسلام نه مخکې هم ددې مياشتې زيات قدر کيدی اوشعبان ددوو مبارکو مياشتو په مينځ کښی دي پخپله دشعبان هم زيات فضائل دي تردې چې ترمذی اوبهيقی دحديثو مشهور کتابونه دي) له انس رضی الله تعالی عنه څخه دنبی کريم صلی الله عليه وسلم داقول نقل دي : چې له رمضان المبارک څخه وروسته ترټولو دقدرو روژې دشعبان دي چې دروژې لپاره تياری ده . څکه نبی کريم صلی الله عليه وسلم غوښتل چې خلک دامياشت په غفلت کښی تيره نکړی لکه څنګه چې سنت دفرض لمانځه دنقصاناتو پوره کونکی دي . همداراز دشعبان روژه درمضان المبارک دروژو لپاره پوره کيدونکي ده . په شعبان کښی دنبی کريم صلی الله عليه وسلم دېرله پسې روژو يوه وجه داهم وه چې دحضرت محمد صلی الله عليه وسلم عادت وو چې په هره مياشت کښی بې (۳) درې

روژې نیولې اوکله به یې پرېښودلې هم . خوبیا به یې یوځای په شعبان کښی نیولې. دشعبان په میاشت کښی دنبي کریم صلی الله علیه وسلم دروژو په باره کی روایات مختلف دي داهم ثابته ده چې اکثره شعبان نبی کریم صلی الله علیه وسلم روژې نیولې اویه یوه روایت کی داهم راغلی چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم له رمضان المبارک څخه علاوه نوری میاشتی هم بشپړه میاشت روژی ندی نیولی. ځکه چې د علماؤپه دي روایت کښی له ټولې میاشتې څخه اکثره مراد دي ، داهم ممکنه ده چې په کوم کال بې ټول شعبان روژې نیولې وې . اوپه کوم کال یې یوه برخه نیولې وي (الترغیب والترهیب ص ۳۵۲ ج ۲)

دښځو دنفلي روژو حکم

عن ابی هریرة رضی الله تعالی عنه ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال لایحل لامرأة ان تصوم وزوجها شاهدالا باذنه

ژباړه :له حضرت ابوهریرة رضی الله تعالی عنه څخه روایت دي: چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم فرمایلی دي: چې دښځو لپاره رواندچې دخپل میړه په موجودګې کښی دهغه له اجازې بغیر روژې ونیسي .ا وپه یوه روایت کښی راغلی دی چې درمضان المبارک له روژو بغیر نورې روژې دي پریږدي .

تشریح : دنفلې روژې لپاره که په ژبه سره اجازه واخلی داولی ده اوکه چېری دښځې دایقین وې چې که زه چېرې روژه ونیسم خاوند مې نه خفه کیږی اویا داچې مخکې یې ترې اجازه اخیستې وي او اوس دنوې اجازې ضرورت نه وینی .اودنفلې روژې دممانعت وجه داده چې نه ده معلومه چې

کوم وخت يې خاوند مانع شي . البته درمضان المبارک روژې فرض دي دهغه لپاره داجازې ضرورت نشته . (الترغيب والترهيب ص ٣٨٣ ج ٢)

په عبادت کښې ولې خوب راځي ؟

خوب په يوازيوالي کښي سړي ته راځي . په ساتيرئ او سيل کښي يوازيوالي نه وي په هرڅه کښي يې جلاجلا خوند وي ځکه په هغه کښي توجه بدليږي اوتوجه تقسميږي ځکه خوب نه راځي . له لمانځه څخه بغير ، کله چې په لمانځه شروع وشي . موږ په دې پوهيږو چې دفکر اوسوچ ضروت نشته خو دچا په اختيار کښې نه راځي ،لکه دساعت کيلي چې پخپله چليږي ځکه نو په لمانځه کښي يورنګه يوازيوالي راځي ځکه خوب هم ورسره راځي . همداشان کله چې وعظ (نصيحت) شروع شي اوڅوک وزته غوږشي داهم يوقسم يوازيوالی دي چې خوب انسان ته وروليو او په ساتيرئ اوسيل کښي توجه بدليږي ځکه خوب انسان ته نه ورځي مطلب داچې په يوازيوالي کښي خوب انسان ته پيښيږي (التبليغ ص ١٢٥ ج ٨) (٢١)

په عبادت کښي دخوب نه راتللو طريقه

په عبادت کښي دخوب نه راتللو تدبير دادي چې متفرق اعمال کول پکار دي ترڅو چې توجه بدله شي يوڅه برخه نوافل اداکړي ، تلاوت وکړي ، ذکر وکړي ، بيا وعظ (نصيحت) شروع کړي اويا يې له بل چا څخه واوري ښه طريقه داده چې دخپل کور خلک راټول کړل شي اوعبادت په مشترک ډول وشي که ټوله شپه نشي کښينستلای خوب مو غالب وي اواکثره برخه کښينستلای شئ بيا هم دشب قدر فضيلت موندلای شئ بايد له سستي څخه ځان وژغورئ او دخوب نه راتللو تدبير هم وکړئ مثلا داچې دشپې په دوه کښي کموالی راولئ . بيا هم که ضرورت پيداشو (تورمرچ) وژوياست له دې څخه هم خوب تښتي که هرتدبير دخوب دختمولو وي بايد

وشي بيا هم له دې ټولو سره سره که خوب ډېر وو په دې وخت کښې داخوب معتبر دي (يعنې بيا ويده شئ) داسې نه چې معمولې غوندې خوب درته پيښ شي او تاسو ويده شئ .دخوب غلبه داسې ده چې د يوچا په قصه هغه ددې پر ځای :کريما ببخشا يی برحال ما) دخوب په حالت کښې ويل (ارى مان) (التبليغ ص ۱۲۷ ج ۸).

مطلب داچه که چېرې معمولی غوندې ارزمی. راشی ديته هيڅ اعتبار نشته بلکه دخوب د ډيروالې په وجه په ويلو کښې فرق راځی آن داچې دبعض الفاظو معنې هم بدله شی که چېرې داسې حالت ؤ بايد ويده شې . ځکه چې داعمالو دارو مدار په نيت موقوف دي په داسې حالت کښې هيڅ مکلفيت نشته او اميد دي چې پوره ثواب به الله تعالی ورکړی . دعبادت شروع (پيل) دشپې په لمړی برخه کښې وکړی ځکه چې دشپې په اخېره کښې دهغه چا عبادت افضل چې پورته کيدل ورته اسانه وي ، يا اميد لری چې پورته به شم. (مولانا محمد رفعت قاسمی)

دپورته کيدلو طريقه

دخوب نه راتللو لپاره په متفرق عبادتونو کښې مشغول شئ له چاسره مختصره (کوتاه) خبره هم کولای شئ (کوم چې غيبت او داسې نورڅه نه وي) لکه داچې وواثيې له ډوډی سره کله کله (مربا) اچار او سرکه هم خوند کوی ، په داسی اندازه خبرو کښی کوم ممانعت هم نشته .داسی نه چې ټول وخت په خبرو تير کړی .ځکه چې يوازې پورته کيدل مقصود نه دي عبادت مقصود دي ځکه چې مايوخوک وليدی چې يوازې دوبينتوب لپاره بيې (افيون) خوړل چې له شريعت څخه مخالف کار دي په داسې کښينستلو کښې څه فايده ده ، داهيڅکله نه ده پکار . کښينستل خو دعبادت لپاره دي لکن دطبعيت دسمولو لپاره لږ لږ خبرې هم جائز دي . لکه څنګه چې نبی

کریم صلی الله علیه وسلم له حضرت عائشې رضی الله عنها سره خبرې کولې ، دهغه هم خبرې مقصود نه وې . لکه دطبعیت دسمولو لپاره یې داسې کول همدا شان نفس بنه په قبضه کښې راولئ او پورته شئ (السلوم ۴۳ ج ۸)
بعض خلک وایې چې ټوله شپه پورته کیدل مشکل دي او یوڅه برخه پورته کیدلو کښې څه فائده ده ؟ دا خیال غلط دي ځکه چې که اکثره شپه عبادت و شې بیاهم دافضیلت حاصلیږی او ټوله شپه پورته کیدل هم کوم مشکل کار ندي ځکه چې په حکومتې مسؤلیت . په تجارت او په نورو دنیوی کاروکښې ډیرې شپې متصلې ویښې وي . او دافخر کوی چې زه دومره شپې ویښ پاتې شوی یم لږ فکر پکار ده چې دنیر کال په دې مبارکه شپه ، کوم خلک وو چې نن په دنیا کښې نشته . او هغه مبارکه شپه دهغوی لپاره اخېری شپه وه اوله موږ څخه به چاته اجل راشی اوله دې مبارکې شپې څخه به محروم شو هرهوښیار انسان پوهیږی چې په راتلونکې کښې دضرورت اوس انتظام پکار دي دیخ لپاره تاوده (ګرم) کالي پخوا لاپیدا کول پکار دي دواده اوداسې نورومراسمو لامخکې تیاری پکار ده نوآیا دمرګ لپاره به تر مرګ وروسته تیاری کوي ؟ داسې نه دی تاسې فکر وکړئ چې کله دامضمون لولئ له دې څخه وروسته په کوم ساعت او کومه ورځ یقین لرئ چې ته به ژوندی یې ؟ په ژوند کښې داسهار اوماښام دي چې باید پکښې عبادت و شی ، بس که هره ورځ مرګ راغی بیا هیڅ نشو کولاي . همدا اوس زموږ دکامیابی اوناکامی فیصله پخپله زموږ په لاسو کښې ده څنګه چې موږ غواړو فیصله کولای شو. ځکه چې خدای تعالی راکړی وخت موجود دي دادنیا دارالعمل (دعمل ځای) ده. محمدرفعت قاسمی غفرله.

دشریعت مقصود

که اړېږمې داسې شوی چې له خوب څخه بې اختیاره شوې بس نور وېدېږئ ځکه چې ارشاد مبارک دي (فلیرقد) بیا دي ویده شی) په داسې وخت کښی ویدیدل فضیلت دي په هرصورت دخدای تعالی بندګی مقصود ده که په خوب کښی وي اوکه په ویښه . خپل ځان خدای تعالی ته وسپارئ څرنګه چې حکم وي هغه سې وکړئ . مطلب داچې دنفس لپاره هیڅ مه کوئ دخدای تعالی چې څنګه حکم وې هغه سې وکړئ اصلا عبدیت مقصود ده نور هیڅ شی بالذات مقصود نه ده خینی وختونه لمونځ اداکول منع دي .(التبلیغ ص ۴۴).

په مبارکو شپو کښی په مساجدو کښی اجتماع

سوال: دشعبان په پنځلسمه ، اخترونو اودرمضان المبارک په لسو اخیرو کښی چې په مساجدو کښی خلګ یوځای کیږی (یوعام رواج دي) ذکر ، تلاوت اوداسی نور عبادات کوی ددې شرعا څه حکم دي ؟

ځواب: په دې مبارکو شپو کښی په مسجدکې دعبادت درې طریقې دي:

اول: چی مسجد ته اتفاقا راشی دعبادت په نیت نه اوبیا ذکر ، تلاوت اوبل عبادت شروع کړی ، داجائز ده . لیکن اولی داده چې دانوافل اوذکر که په کور کښی وشې ترمسجد زیات ثواب لری آن داچې ترمسجد حرام اومسجد نبوی صلی الله علیه وسلم هم نوافل په کور کښی ډیر ثواب لری . او دا په حدیث سره ثابت دي.

دوهم : داچې قصدا مسجد ته راشې دنوافلو لپاره . دابدعت دي ځکه چې دنوافلو لپاره مسجد ته راتلل دامعنی ورکوی چې نوافل په مسجد کښی زیات ثواب لری اوداپر شریعت زیادت دي : بلکه دخدای تعالی

او دهغه درسول صلی الله علیه وسلم مقابله ده ځکه په حدیثو کښې په صراحت ذکر شوی چې نوافل په کور کښې زیات ثواب لري.

دريم: په خاصو شپو کښې په هیئت اجتماعیه دعباداتو کول په مساجدو کښې. مثلا: نوافل په جماعت کیږي یا تقریرونه. داصورت بدعت دي. له بله جهته هم دادیر بد دي یوه خرابي خوداوه چې په نمبر۲ کښې ذکر شوه. بل داچې نفلي عبادت په جمع کیږي او داشرعا منع دي.

بعض خلک وایې چې په کور کښې دماشومانو شور وي او ژاړي ځکه موږ په اطمینان سره عبادت نشو کولای. داد شیطان یوفریب دي. اصلا د(خشوع) نوم دادي چې دسنت طریقې موافق عبادت کول. که چیرې له سنت طریقې سره برابر لمونځ وکړي. خشوع او خضوع پخپله پکښې راځي که چیرې کښته او پورته شي او هئیت دخشوع اوژړا اختیار کړي، دشریعت له نظره دیته خشوع نه ویل کیږي. دغور ځای دي چې کریم صلی الله علیه وسلم به له ډیرې سختې مجبورتیا سره سره نفل تهجد وغیره په کور کښې کول او زیات ثواب یې درلوده. اوموږ نن صبا دا بهانه کوو چې په کور کښې مو توجه نه برابریږي، داپه ښکاره دشیطان فریب دي په حدیث شریف کښې راځي چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم پخپله مبارکه حجره کښې نفل کول او حضرت عائشة رضی الله عنها پښې غزولې وي کله چې به حضرت محمد صلی الله علیه وسلم سجدی ته راغی دهغې پښې به یې وښوروې هغې به لیرې کړې ده به سجده وکړه کله چې به حضرت محمد صلی الله علیه وسلم دوهم رکعت ته ولاړ شو دي به بیرته پښې وغزولې، په توره شپه کښې چې څراغ به هم نه وو خونه به هم دومره پراخه نه وه چې یو کس پریوزې او بل سجده ولګوي. اومسجد نبوی صلی الله علیه وسلم هم دومره نږدې وو چې له خونې پښه راوباسې مسجد دي، اومسجدهم

مسجدنبوی صلی الله علیه وسلم وو چی فضیلت یې هرچاته ښکاره دي له دې تولو سره سره دنبی کریم صلی الله علیه وسلم عمل داؤ چې په کور کښې یې عبادت کاوو اومسجد ته به نه تلی. بعض خلګ داوايې چې په کور کښې یوازې په لمانځه کښې انسان ته خوب ورځی ، که چېرې په مسجد کښې په هئیت اجتماعی سره نوافل شی ، یوځه تقریرونه ، یوځه نفل په جمع سره نوخوب ختمیږی اوداشان عبادت هم ډیر کیږی ، که چېرې په کور کښې نوافل اوداسې نور یوازې وشی ددې نیمائی هم نه کیږی لږغور وکړئ چې ډیروالی دعبادت اودهغه کمیت مقصود نه ده بلکه دعبادت پر څرنګه والی موقوف دي ، که چېرې یوځه وخت په عبادت کښې مشغول واوسې اوچې کله خوب درغی استراحت وکړه.داله حدیث څخه ثابته ده (احسن الفتاوی ص ۳۷۳ ج۱)

نفل لمونځ کول په کور کښې افضل دي

لدې سره سره چې په مسجد نبوی کښې یو لمونځ په زر واره ترنورو لمونځو ډیر ثواب لری لکن نفل لمونځ په کور کښې ترمسجد نبوی ډیرثواب لری ځکه چې په کور کښې لمونځ کول بالکل له ریاء څخه پاک اوخلاص دي (مظاهر حق جدید ص۱۹۲ج۲)

مسئله : نوافل په جماعت سره که تهجد وی یا بغیر له تهجده صلوة تراویح ،صلوة کسوف.استسقاء کچېری څلور نفره ؤ په نزد دحنفی علماؤ مکروه تحریمی دی ، که مجمع وی او یا په طلب دجمعی وی په دریو کی اختلاف دی او په دوو کی کراهت نشته. (فتاوی رشیدیه ص ۲۹۹)

مسئله : که چېری مقتدیان په جماعت کی څلور شی نو دا بالاتفاق مکروه تحریمي دی (طحطاوی علی مراقی الفلاح ص ۲۱۱ وشامی ص ۵۲۴ جلد اول)

مسئله : که چېرې دامام له صراحتا کنایتا او اشارتا اجازې پرته خلک ورسره شریک شول نو دکراهیت په صورت کې مقتدیان مسئول دي لیکن امام ته پکار ده چې مسئله ورته ووایې اوله شراکت څخه یې منع کړي .کنه نو ملا صاحب مسئول دی. په شامی کی راغلی دی چې په نفل کونکو کی له یو، یا دوو څخه وروسته که نور خلک شریک شول نو علامه رحمه الله وایې چې دکراهیت مسئولیت وروسته خلکو ته راجع دی.

(فتاوی رحیمیه ص ۳۲۵ ج ۴ بحواله شامی ص ۲۲۴ ج ۱)

په مبارکو شپو کې مسجد ښائسته کول

دبرات یا قدر او داسې نورو شپو کی مسجد ښائسته کول یا روزمره تر حاجت زیات څراغونه یابتۍ لګول دزیاتې رڼا لپاره جائز نه ده پر ډیرو مفاسدو او بدعاتو مشتمل دی. اول داچې تر ټولو خرابیو مخکی باید هغه اعمال صحیح شي چې نرڅراغ بلولو مخکې وې که چېرې دافرض شي چې دمساجدو داسې ښائسته کول مستحب او اولی هم شي بیا هم په خاصو شپو کې لکه د برات او قدر و غیره کی دداسې شیانو خاص اهتمام کول بدعت دی ځکه چې دنبی کریم صلی الله علیه وسلم له سپیڅلی عهد څخه نیولی بیا تر ټولو قرونو مشهود لها بالخیراو دټولو علماء دین او صلحاؤو په ښه زمانه کی ددې کوم مثال ندی لیدل شوی که چېرې داد کوم ثواب کار وای نو نبی کریم صلی الله علیه وسلم ترټولو زیات ددی مستحق وو چې عملا او قولا یې ددی دعوت ورکړی وای ، او صحابه کرام تر ټولو زیات مستحق ددی وو چې دایې قبول کړی وای د ډېر زیات څراغونه بلول ضرورت هغه وخت وو چې تلاوتونه کیدل او په وار وار قرانونه ختمیدل داڅراغونه

هغه وخت هم وو دصحابه کرامو او تابعینو په زمانه کې چې دقران جمع او دقران کتابت وسو وروسته له دې وخراغ ته لاډیر ضرورت پیداشو .کله چې هغو محترمو داضرورت ضرورت نه وباله بلکه نفس اجتماع په مساجدو کې یې ځان ساتلی دی نواوس به څاته داحق پیداشي چې دې بدعت نه سنت ووایې او دثواب توقع ولری او که داسی نه شي‌نو دامام مالک رحمة الله علیه قول به ثابت شي چې وایې نعوذ بالله څوک نوی شیان پیداکوی ددی مطلب دادی چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم دنبوت په زمانه کی خیانت کړی دی دثواب شیان یې امت ته نه دی رسولی که چیرې موږ دسلف صالحینو لکه اصحاب کرامو او تابعینو مخالفت وکړو بیاهم داخبره مکرره کیږی.غرض داچې که چیرې داسې زیات څراغونه لګول جائز بلکه مستحب هم شي خوپه داسي خاصو شپو کښې یې خاصول او دزیات ثواب نیت لرل بدعت او ګمراهي ده او ددې پر ینبودل ضروری دی لکه څنګه چې دسلف صالحینو اعمال او اقوال پر شامل دی.

په کتاب الاعتصام ذوهم ټوک کی علامه شاطبی رحمه الله زیات شمیر دسلفو اثار رانقل کړی وایې چې که چیرې دیو حکم مخکی مستحبوالی او سنت والی ثابت هم وو لیکن دهغه په عمل کولو سره خلګ له شریعت څخه تیریدل او نور بدعات ورسره پیداکیدل نو دداسې کار پرینبودل پکار دی ،

دشوال دمیاشتی لومړنی ۶ شپې (دکوچنی اختر شپږ شپې) دکوموچې فضیلت په احادیثو کی راغلی دی دحضرت امام مالک رحمه الله حضرت امام ابو حنیفه رحمة الله په نزد ددې اهتمام او التزام مکروه دی څکه چې عوام خلګ داددرمضان المبارک جز بولي .(الاعتصام ص ۱۷۰)

همدا شیان چې دبرات او دقدر په شپه په مسجد کی اجتماع او دهغه التزام دا پخپله بو مستقل بدعت دی دکوم چې مثال په خیرالقرون کی نه

دی لیدل شوی .څوک ویلی شي چې دا اجتماع یو مقبول شی دی بلکه سنت او مستحب یو ازی هغه دی کوم چې له حضرت محمد صلی الله علیه وسلم څخه ثابت دی چې یوازې به یې په دغو مبارکو شپو کی نوافل اوتلاوت کاوو همدا شان زیات رونبانه کول له بدعت سره سره پر نورو ډیرو مفاسدو مشتمل دی مثلا ۱ـ دمال بې فائدې خرچ کول اوکوم چې خلک داضرورت بولی چې راجمع شی او دقرانکریم تلاوت وکړی څکه دځراغونو ضرورت دی داقسم تلاوت پخپله یو مستقل بدعت دی او دا بیا څنګه اسلامی ضرورت وبلل شي اودبرقی رڼا هم داحکم دی چې ترضرورت یې زیات لګول اسراف دی باید له دی تولو شیانو څخه ډډه وشی

۲ـ دداسې زیاتو بتیو او څراغونولګول باید له دې وجې هم بند شي چې نن او سبا ډیر مسلمانان او هندوان سره یوځای وی ترڅو دمسلمانانو او هندوانو مشابهت رانشي او په مسجد کښې چې کوم دڅراغ بلولو فضیلت دی یوازې ددې لپاره چې ضرورت دی چې له دې څخه هیڅوک منکر نه دی همدا شان په سیرت ((حلبیه)) او نورو کتابو کی راغلی دی چې حضرت عمر رضی الله تعالی عنه دتراویحو لپاره زیاتې بتی او څراغونه لګول او حضرت علی رضی الله تعالی عنه ورته وویل چې خدای جل جلاله دی ستا قبر رونبانه کړي لکه څنګه چې تا زموږ مساجد رونبانه کړو دابالکل غلطه ده چې دحضرت علی رضی الله تعالی عنه له رڼا څخه داظاهری رڼا مراد وه بلکه نور دقران یې ترینه مراد وو پر داسې غلط روایت دیوه بدعت بنیاد ښوول سراسر بناء فاسد علی الفاسد ده.دحضرت علی رضی الله تعالی عنه مراد داوو چې حضرت عمر فاروق رضی الله تعالی عنه په خپله زمانه کې دتراویحو دلمانځه یوازیني اهتمام وکړ مساجد یې په تراویحو او قرانکریم منور کړل همدې طرف ته دحضرت علی رضی الله تعالی عنه

اشاره وه چې خدای جل جلاله دی دحضرت عمر رضی الله تعالی عنه قبر داسې منور کړی لکه څنګه چې ده زموږ مساجد دقران په نور منور کړل
رقعت قاسمی غفرله

تنبیه : په دې بیان کی دهر نمبر سوال او جواب شوی دی مطلب داچې دبرات او قدر په شپه مساجد مزین او ښائسته کول یو بدعت دی او څراغونه اوبتی لګول دوهم بدعت دی او دخلګو یوځای کول دریم بدعت دی البته که چېری اتفاقا خلګ سره یو ځای شول په مسجد کې داکوم بدعت نه دی تر هغو پورې چې ددې اجتماع دسنت بللو خطر نه وی له دې بدعاتو نه علاوه په څراغونو لګولو کی اسراف هم دی او تشبه بالهنود (له غیر مسلمانانو سره) هم ده نوځکه له دومره مفاسدو سره سره په هیڅ ډول جواز نلری دا ممنوع کارونه حسنات بلل او بیا خصوصا په داسې مبارکو شپو کی ځکه چې په مبارکو ځایو او وختو کی چی څنګه عبادت ډیر اجر لری همدا شان بدعت او معصیت زیاته ګناه لری . لکه څنګه چی محقق علامه ابن همام رحمة الله په فتح القدیر کی په حرمینو کی دزیاتی ګناه تصریح کړی ده او دټولو علماؤ په نزد متفق علیه ده چې کله نیک کار له کوم بدعت سره ملګری شې نو پریښودل یې ترکولو زیات افضل دی لکه څنګه چې دشامی په حواله مخکی ذکر شو . والله سبحانه وتعالی اعلم واحکم
(امداد المفتین ۲۱۱ دوهم ټوک)

دآتش بازی تاریخ

په غور سره فکر وکړئ چې داتش بازی (اورنه غورزول) چې نن په هندوستان کی رواج ده دا اسلامی شعار نه دی بلکه دهندوانو شعار دی ، دا دهندوانو یو مشهور عادت دی له هندوانو سره په ګډه ژوند کی له ډیره وخته موږ له دوی څخه ډیر شیان زده کړی دی او دوی له موږ څخه خو

افسوس دادی چې هغوی له مور ځخه زموږ شیان زده کړی وای او داچې موږ ددوی ځخه بد شیان زده کړی دی. آتش بازي خاص دهندوانو رواج دی چې په اسلام کی هم ځای نلری ددې قول تر ټولو لوی حجة او دلیل دادی چې ددې رسم وجود نن سبا په هیڅ اسلامی ملک کی نشته ددنیا په هره ټوټه کی چې هلته دوه یا درې مسلمانان ابادوې هوکه وی هغه په بر صغیر کی یا دفارس په شاوخوا کی چې هلته یو وخت اتش پرست اباد وو. دفضائل الایام والشهور ص ۱۱۳

دبرات په شپه کی دڅراغونو دبلولو او ساتیری لپاره راجمع کیږی او داقبیح فعل کیږی چې دا ډیر اشد بدعت دی ځکه چې ددې اصل نه په کوم معتبر او غیر معتبر کتاب کی نشته او نه په دې باره کی کوم کمزوری او ضعیف حدیث شته او په هند کی داعام عادت دی په نورو ممالکو کی ددې رواج نشته . داعادت هندوانو له ډیوالی ځخه اخستی دی ځکه چې اکثره مسلمانانو دهند وانو ښځی مینځی کړی دی ځکه دارواج په مسلمانانو کی ددوی په خاطر شائع شوی دی(الجواهر الزواهر ص ۲۵۳)

په امریکه کی یو اتش پرسته قوم تیر شوی دی بیا وروسته مسلمانان شوی دی بیا هم داتش پرستی رواج په کی پاته دی ، ځکه چې دغه قوم دڅراغانو خاص اهتمام کاوو . دخلیفه هارون الرشید عباسی او دهغه دزوی مامون رشید عباسی دخلافت په دور کی برامکه ته عروج حاصل وو ودی قوم ته په برامکه کی یحیی برمکی محمد خالد برمکی او جعفر برمکی ته عباسی خلفاء خاص عهدی ورکړی وی ځکه چې هغوی ددې رواج دعامولو ښه زمینه مساعده کړي وه او تر ډیره حده هغوی کامیاب هم شولهمداشان علماء اسلام ددې مخالفت په عامه توګه کړی دی ، داکار یې دشریعت مخالف بللی دی ، دمسلمانانو په لکونو روپی هر کال په داسې حرامو او ناجائزو شیانو مصرفیږی . (حقیقت شب برات ص ۴۴۲)

دآتش بازۍ حکم

ددې فاسدورواجو څخه اتش بازی هم ده چې په دې کې ګڼ شمیر خرابۍ شته.
۱- دمال ضائع کول چې حرمت یې له قران څخه ثابت دی
۲-دخپل ځان او لاد او ګاونډیانو دسوزلو خطر هم دی ځکه چې ډیرې واقعې داسې شته چې خلګو خپل لاسونه او نور اندامونه په اورسوی دی او همداشان هر اړخیز تاوانونه باید له فکره ونه وزی. دداسې نقصاناتو ممانعت په قرانکریم کې ذِکر شوی دی .(وَلاَ تُلقُواْ بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ)
پاره سیقول سوره بقره
یعنی خپل ځانونه په قصد سره مه هلاکه وئ په دې اړه په حدیث شریف کی راغلی دی چې بیله ضرورته له اور سره ګډوالی منع بلل شوی دی . ځکه چې بل اوراو بل شوی څراغ پریښودل دخوب په وخت کې په حدیث شریف کې منع شوي دي.
۳- ځیني وختونه په اتش بازۍ کې کاغذونه هم مصرفیږی کوم چې دعلم اسباب دی ، دداسې شیانو بې ادبې کول په خپله قبیح (بد) کار دی ډیر بدکار خو لا دادی چې ډیر وخت په دی کی لیکل شوی کاغذان هم وی مقصد داچې هر څه پر لیکل شوی وې ځکه چې دداسې رو اجو خلګ اکثره غیر مسلمانان او جهال وی او پر دې کاغذانو قرانې ایاتونه هم لیکل شوی وی لکه څنګه چې ماته حضرت اشرف علی تهانوی صاحب دیوه معتبر شخص قصه وکړه چې ما دکاغذ ساتیری ولیدله چی دا دقرانکریم ورقه وه
۴- دکوچنیانو ابتدائی تعلیم دګناه او معصیت په اسبابو سره وې چې اصلا امر داسې دی چې علم او عمل ورزده کړي اویه دي عمل سره ګواکی دشریعت مقابله شروع ده نعوذبالله منها خصوصا په دې مبارکه شپه (دبرات پنځلسمه) هسې خرافات اوناوړه اعمال عادت شوی دی داخبره

بیاتکرارکوو لکه څنګه چې په مبارکو وختونو عبادت زیات اجر لري همدا شان ګناه په داسې اوقاتو کې زیاته ګناه لري . (اصلاح الرسوم ص ۱۹)

له یاجوج اوماجوج سره مشابهت

داتش بازۍ ځینې الات داسې وې چې داسمان لور ته غورځیږي او داکله کله دخلګو پر سر راشیوه کیږي او سوزي له دې څخه علاوه اتش بازي(اورلوبې) له یاجوج او ماجوج سره مشابهت ده لکه څنګه چې هغه غشي داسمان لو ر ته غورزوي او له کفارو سره مشابهت هم دې ځینې خلګ ددې دجواز لپاره وایې چې په مکه معظمه کې دحج په شپو کې توپونه خطاکوي له دې څخه معلومیږي چې داجائز ده که نو ولې هغوی داسې کول؟ددې جواب دادې چې دادعوامو خلګو فعل دې داپه شریعت کې کوم حجة نه دې البته دعالم محقق او دینداره عالم فتوی کو م چې دقواعد شرعیه مطابق وی حجة ده ښکاره خبره ده چې توپونه چلول دلښکر فعل دی نه ده دکوم عالم فتوی ده بل داچې په دې کې کوم حکومتی مصالح هم شته داسلامی شوکت ظهوردحج دشعائر تعظیم او دارکانو اعلان داسې نور او په اتش بازي کې کوم شوکت دی؟ البته که چیرې په یو ځای کې دکوم ضروری امر په خاطر داعلان دپاره اور ولګیږي بقدر ضرورت روا او جائز ده لکه دروژه مات او پیشلمی دوخت لپاره کوم اور ولګیږي په دې کوم ممانعت نشته که چیرې ترضرورت زیات شو داهم ممنوع دی .
(اصلاح الرسوم ص ۲۰)

داتش بازۍ(اورلوبې) نقصانات

خلګو ددې شپې برکات پرې ایښیدی دی بې فائدې حرکات یې اختیار کړی دی . لکه څنګه چې اتش بازې دیو بد حرکت نوم دی . اوبدوالی یې هم ثابت دی داسې تجویز کیږي چې اتش بازی (اورلوبه) هم ده له نامه څخه

معلومیږي چې دخطرې او لهو لعب شی دی فکر وکړئ چې اور دشیطان عمل دی ایا دایو ښه کار دی ؟په حدیث مبارک کی دومره قدر راغلی دی چې دخوب په وخت کی څراغونه مړه کوی او عادتا څراغ لیری ایښودل کیږی لکن نبی کریم صلی الله علیه وسلم بیاهم بل څراغ نه دی خوښ کړی ، څکه چې له خطرې خالي نه دی ، داور لګیدو امکان پکې شته او ددې په اړه زیات شمیر واقعات پیښ شوی دی څه فکر کوئ چې له خپل ځان سره به نژدی ولی نه وی منع : په رشتیا هم چې ډیر خطري شی ده ، داتش بازی په سبب هرکال زیات شمیر واقعات مینځ ته راځی دچلاس سوزل کیږی ،دچا ځان او دچابیا کور او داسې نور سوزل کیږی که چېرې فرض کړو چې داهیڅ هم نه کیږی دمال نقصان خو ضرور دی دډیر تعجب ځای خودادی چې ډیر سپین ږیری خلګ خواهش لری چې پخپله داکار وکړی خوبیا دغه ددوی دوقار مخالف کار دی . څکه مشران پلمه کوی او وایې چې ماشومان خبره نه منی .که چېری کوچنیان ضد کوی داضد ته هیڅ اعتبار نشته غور وکړئ که چېری ستاسو ماشومان باغیان وی او په وهلو باک نه کوی .ایا تاسو به یې نه منع کوی ؟که چېری ماشوم ضد وکړی یا داسې بل ضدناکه شی غواړی ایا تاسو به یې ورکوی؟ او چې خدای جل جلاله او دهغه رسول صلی الله علیه وسلم مضر ورته ویلی دی هغه بیا ولی عادت جوړوی؟ له دی څخه معلومه شوه چې درسول الله صلی الله علیه وسلم فرمان تاسو ته کوم اهمیت نلری (نعوذ بالله) حال داچې دامال او دولت ستاله کومه وو ، داټول دخدای جل جلاله ملکیت دی تاسو محض خزانه داران یاست چې ستاسو په لاسو کی فقط تحویل دی داسې یاست لکه څنګه چې غلام وی مالک یوازې الله جل جلاله دی ((ولله خزائن السموات والارض)) ژباړه :اوخاص دالله جل جلاله لپاره دی داسمانو او دځمکې

خزانې موږ ته دالحاره نښته چې څنګه عوابړو هغسې بې خرخ کړو ، دادخدای جل جلاله مال دی په قیامت کې د دې سوال کیږي چې څنګه مو ګټلی او څنګه مو مصرف کړی دی نو څکه ماشومانو ته داتش بازۍ یا کوم بل عبث او ناجائز کار لپاره پیسې ورکړل شرعا حرام دی تاسو ورکونکی څوک یاست؟ همځکله دامه ورکوی په ضد کولو سزا ورکوی او دساتیری او په بیکاره خایوکې بې مه پربږدی . (التبلیغ ص ۴۸ توک ۸)

دبرات په شپه وهدیرې ته دتللو ثبوت

په دې شپه کې داعمل هم مذکور دی چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم به جنة البقیع ته تلی او هلته به یې اصحاب کرام رضی الله عنهم ته دوعاوی کولی له څخه هم ددې عمل سنت والی ثابتیږی . علماء کرامو داعمل مسنون بللی او له دې څخه علاوه نور ټول امور بدعات او مکروه دی مثلا په اجتماع سره هدیرې ته تلل څراغونه لګول چې ټوله هدیره روښانه شې او دخوراک یابل شی ترتیب نیول بلکه هرې هدیرې ته چې ولاړ شې په انفرادی شکل او له کوم فضول مناسباتو بغیر صرف د مغفرت دعا وکړی او ثواب حاصل کړی بیرته ژر راوګرزی او په بل عبادت مشغول شې بس همدومره اندازه دسنت مطابق ده او داعمل دسنت مطابق ده . مناسبه نه ده چې عبث اعمال رواج کړي . (حقیقت شب برات ص ۵۲)

ایا ښځې دمړو زیارت کولای شي ؟

دقبر په زيارت کې څه منع نشته ،که څه هم ښځې زيارت وکړی ،هغه ددې حديث په بنياد چې نبی کريم صلی الله عليه وسلم ويلې دي: چې ماتاسې دقبروله زيارت څخه منع کړي واست لکن اوس واورئ دقبرونوزيارت کوئ شارح رحمة الله عليه ويلی دی: زيارت نه دښځوپه تللوکي کوم ممانعت نشته . يعني خلاف اولی ده . تفصيل دادي چې که ښځې ددې لپاره زيارت ته ځي چې هلته خپل غم نوی کړي او وژاړي . په دې صورت کې زيارت بالکل جائز نه دي . اوپه کوم حديث کې چې دښځوپه زيارت کولو باندی لعنت ويل شوي دي . له دې څخه دامخکني ښځې مراد دي .او که چيرې هديرې ته ددې لپاره ځي چې عبرت حاصل کړي . او دصالحانو قبرونوته دتبرک لپاره ځي . او ښځې سپين سری وي نوکوم ممانعت نشته ، او که چيرې ښځې ځوانې وي نو زيارت ته تلل مکروه دی . اوياله خلګوسره ځي نوزيارت کول مستحب دي . محتار ۸۷۹مخ اول توک

مسئله : يوازې ښځه چې ځوانه وي يوازې دنبی کريم صلی الله عليه وسلم له روضې مطهرې سوابلې هيڅ يوې هديرې ته تلل نې روانه دي .

مظاهرحق جديد ۴۷۲ مخ دوهم توک

وهديرې ته دښځوتللو دممانعت وجه داده چې هغوی هلته ولاړې شي هلته نامناسب الفاظ وائي . دزيارت جې کومې ښيګنې دي هغه تر بديو لږ دي . له دې څخه پرته په لار کې دزينت او ښکلا ظهور کوي . اونورو ته خان ښکاره کوي ،او دادواړه لوی ګناهونه دي . زيارت سنت دي ، دسنت داداکولو لپاره ددومره ګناه ارتکاب څنګه کيږي ؟ که چيرې ښځې زړې جامې واغوندې يعني بغير له ښکلاجي خوک ورته توجه نه کوی ،اوهديرې ته ولاړې شي اويوازې دمغفرت دوعاوې وکړی او کوم غير شرعې خبرې ونکړي . بيانوکوم ممانعت نشته حسن العلوم ۷۹۱مخ ۳ توک

مسئله ځینې فقهاؤ ښځو ته دزیارت کولو اجازه ورکړې ده چې ژاړې په دې شرط چې کښیني به نه. (فتاوی دارالعلوم ۴۳۲مخ ۵ټوک

آیا دمړي روح کورته راځي ؟

سوال : دمړي روح یوځای ته راځي کنه که چیرې نه راځي نوبیاپه خوب کې ولې راځي ؟

جواب په خوب کی دکوم مړي لیدل ددې تقاضانه کوي چې دهغه روح دې مکان ته راځي . په خوب کې لیدل دروحانیت په سبب سره ده . له مکان سره دهغه هیڅ تعلق نشته . ډیر ژوندي خلک چې ډیر لیرې وي هم په خوب کې لیدل کیږي . دخوب قصه جلاده داجسامو دراتګ ظاهري اتصال ددې لپاره ضروري نده ، عالم ارواح بل عالم دی (فتاوی دارالعلوم ۴۲۰مخ /۵ټوک

مسئله روح مکان ته نه راځي ددې هیڅ ثبوت نشته . داسې خیال او عقیده لرل نه دی پکار.

مسئله : ددې خبرې هم هیڅ ثبوت نشته چې دپنجشنبې په ورځ روح دخپلو اقربؤ کره راځي .او دثواب په امیدوي . دجمعې لمونځ کوي او بیابیرته ځي داهیڅ حقیقت نه لري داسې کول نه دي پکار . (فتاوی دارالعلوم /۴۲۹مخ /۵ټوک

مسئله دبزرګانو دارواحونو پر راتللو کوم قوي دلیل نشته ،کوم روایات چې منقول دي دادمحدیثنو په نزد صحیح نه دي . (فتاوی محمودیه ۸۲مخ /۱ټوک

مسئله دمؤمنانو دجمعې په شپه راتلل هیڅ ثابت نه دي . دایوازې واهیه (غلط) روایات دی پردی عقیده لرل نه دی په کار . (فتاوی رشیدیه /۲۲۹مخ /۲ټوک

وهدیرې ته دتلو اداب او احکام

نبی کریم صلی الله علیه وسلم داسلام په ابتداء کی وهدیرې ته تلل منع کړی وو ځکه چې دجاهلیت زمانه نژدی وه ځکه فکر یې کاوو چې شاید

خلک پر قبرو رسوخ پیدا کړي ، نو نبی کریم صلی الله علیه وسلم دزیارت قبور اجازه وکړه ، څکه نو دټولو علماؤ په نزد قبرو زیارت کول مستحب دی څکه چې قبرونه په تګ سره په زړه کې نرمي راځي ، مرګ بېي یادېږي او په زړه کې داعقیده ټینګیږي چې له دې فاني دنیا څخه علاوه بوه بله دنیا هم شته چې هلته تګ ضروري دی او هلته ددې دنیا دیوه بوه عمل حساب کیږي له دې څخه علاوه نوري دېرې فئدې لري تر ټولو ښه فائده داده چې هلته دمړو دپاره دمغفرت ددعاوو ښه زمینه مساعده وي کوم چې سنت دي لکه څنګه چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم به جنت البقیع ته تلی او هلته به یې ومړوته سلام کاوو او ورته به یې دمغفرت دوعاوې کولی وقبروته دتللو څه اداب او احکام شته کوم چې شریعت بیان کړی دی:

۱ کله چې یو شخص دمغفرت ددعا لپاره قبروته ولاړ شي هلته دې دمړي مخ ته مخامخ ودریږي مخ دې دقبر او شاه دې دقبلې لورته کړي

۲ کله چې قبر ته ورسیږي دقبر مړي ته دې سلام وکړي (السلام علیکم یااهل القبور الخ)

۳ - پر قبر دې دعزت لپاره لاس نه ایږدي

۴ - قبر دې نه موچوي

۵ - قبر ته دې دتعظیم لپاره نه ټیټیږي او نه دې ورته سجده کوي

۶ - دقبر خاوري دې پرمخ نه موښي . له دې احکامو او ادابو څخه علاوه داسې شیان اختیارول کوم چې په شریعت کښې نشته ، دا ډیره ګمراهي وحماقت دي . له قبر سره نژدې دقران کریم تلاوت مکروه نه ده . دنورو ورځو په نسبت خصوصا دجمعي په ورځ دورځې په لمړۍ برخه کښې هدیرې ته تلل افضل دي داهم منقول دي چې دنورو ورځو په نسبت دجمعي

په ورځ مړی ته زیات ادراک کیږي . او دجمعې په ورځ قبر ته راتلونکي قریبان نه پیژني . (مظاهر حق جدید ص ۴۷۶ ج ۲)
دحضرت عقبه بن عامر رضی الله تعالی عنه څخه ارشاد نقل شوی دي وایې چې ما ته داخوښه ده چې زه په اور کښې وخیژم یا په تیره توره پښه کښیږدم آن داچې پښه مې پرې شي . تردې چې زه دچا په قبر وخیژم . او زما په نزد په قبرو کښې متیازې (بولې) کول او په بازارو کې دخلکو په مخ کښې متیازې کول هم فرق نلري . (مظاهر حق جدید ص ۴۸۲ ج ۲)

وهدیرې (مړستون) ته دتللو مسنونه طریقه

ژباړه : له حضرت ابن عباس رضی الله تعالی عنه څخه روایت ده چې یو ځلې نبي کریم صلی الله علیه وسلم دمدینې په هدیره تیریدی . او هغه دقبر لور ته خپل مخ مبارک واړاوو اووېې ویل : (السلام علیکم یااهل القبور یغفر الله لنا ولکم وانتم سلفنا ونحن بالاثر) ای دقبر خاوندانو پرتاسې دې سلام وي خدای تعالی دې موږ اوتاسو ته مغفرت وکړي اوتاسو ترموږ مخکې یاست اوموږ درپسې یو .
تشریح دحدیث شریف الفاظ دي (چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم به دقبرو لورته خپل مخ مبارک اړوئ او توجه به یې ورته کوله داپر دې خبره دلیل ده چې که څوک دقبر مړو ته سلام کوي دده لپاره مستحب ده چې دهغه مخ دمړی و مخته مخامخ کړي همداشان کله چې دمغفرت ددعاء لپاره قبر ته دریږي باید خپل مخ دمړی و مخته برابر کړي لکه څنګه چې دعلماؤ اومجتهدینو مسلک دي اوددې مطابق دټولو مسلمانانو عمل دي .میرزا مظهر رحمه الله وایې دچا زیارت دهغه دملاقات په شان ده همداشان لکه څنګه چې دچا په ژوند کښې دملاقات په وخت کښې خپل مخ دهغه و مخ ته مخامخ کوي دزیارت په وخت کښې هم باید مخ دهغه مخ

ته برابر کړی داهم په کار ده چې د کوم مړی په وړاندی هغه طریقه کول پکار ده کوم چې یې دهغه په ژوند کښې ورسره څنګه ګذاره کوله دمثال په ډول دملاقات په وخت کښی دي ديو مکرم اوعزت مند چاخواته نژدي نه شوای کښینستلای همداشان اوس ئي هم باید زیارت یعنی قبر ته نژدی نه کښینی لکه څنګه په ژوند کښی کومه اندازه ورسره کښینستلای شوای نو اوس هم باید هغونده ورسره کښیني اواوس هم باید په هغه طریقه ورسره دغونه اندازه ورسره کښینه یا ودریږه .اوکه چیری دهغه په ژوند کښی ورنژدی کیدی اوس دي زیارت ته هم نژدي ورځی او کښیني دي کله چې دچا زیارت کیږی باید سورة(فاتحه اوقل هو الله) دري واره وويل شي اوثواب دي مړي ته وروبخښل شي اوهم دي ورته دمغفرت دعا، ورته وکړی.

(مظاهر حق جدید مشکوة شریف صفحه ۴۸۰ ج۲)

آیامړی زیارت کونکی پیژنی ؟

پردي خبره دټولو اسلافو اتفاق دي چې مړی زیارت کونکی پیژني او ورته خوشحالیږی (دحضرت عائشة رضی الله عنها څخه روایت دي چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم وویل چې کوم شخص دخپل ورور قبر ته لاړشی . اودقبر خواته یې کښیني ، نودقبر خاوند ورڅخه خوشحالیږی اودسلام جواب یې ورکوی ترڅو چې هغه هلته ناست وي (کتاب الروح ص۳۲ بحواله ابن ابی شیبه درکتاب القبور)

په دې باره کښی ډیر احادیث راغلی دي . اوپه دې کښی هیڅ شبه نه ده پاته چې په قبر کښی څنګه څوک وینې ؟ څکه چې دادلوی خدای تعالی کار دي چې په دې زمانه کښی داسې الات موجود دي چې پر ځمکه یې کښیږ دي ترځمکه ډیر لاندي معدنیات معلوموی . لکه تیل . پټرول ، زر او داسې نور اوله دي سره سره (ایکسری ماشین) چې بالکل عام شی دي (ان الله علی کل شئ قدیر) مولانا محمد رفعت قاسمی مدرس دارالعلوم دیوبند)

دثواب درسیدو څو ضروري مسئلې

حضرت امام احمد حنبل (رحمة الله علیه) وايي چې کله تاسو هديرې ته لاړشی ، سورة فاتحه معوذتين (قل اعوذبر ب الفلق ، قل اعوذ برب الناس) اوقل هوالله احد ووایاست اوثواب يې مړی ته وروبخښئ . له حضرت علی رضی الله تعالی عنه څخه روايت دي: کوم شخص چې هديرې ته لاړشی هلته دقل هوالله سورة (۱۱) واره ووايي اوثواب يې ټولو مړو ته ور وبخښئ . ده ته به دهديرې دمړو په اندازه ثواب ورکول کيږی له حضرت انس رضی الله تعالی عنه څخه روایت دي چې نبی کريم صلی الله علیه وسلم وويل: چی کوم شخص هديرې ته لاړشی اودثواب په نيت سورة يس تلاوت کړی الله تعالی دمړو عذاب ورکموی او ودې شخص ته دهديرې دمړو په اندازه نيکی ورکول کيږی. (مظاهر حق شرح مشکوة شريف ص ۴۴۹ ج ۲)

که څوک دچا دامخکښی سورتونه نه وي ياد ، هر سورة چې يې ياد وي ويلای يې شی اوخدای تعالی ثواب ورکوی . که څوک بالکل جاهل وي په ژبه دي ورته دمغفرت دوعاوی وکړی . يا دي صدقه اوخيرات وکړی اوثواب دي وروبخښی ځکه چې په حديث شريف کښی راځی چې مړی په مثال دهغه چا ده چې اوبو اخيستی وي اوفرياد کوی . دخپلو قريبانو: پلار ، ورور اوداسې نورو دوعاؤ ته منتظر وي چې دوئ يې ورته وکړی خوکله چې هغوی دوعاوي ورته وکړی ترد نيا اومافيها ورته محبوب شی ، او دژوندو تحفي دمړو لپاره دمغفرت دوعاوي دي. (احياء العلوم ص ۹۴) ۴ټوک محمد رفعت قاسمی غفرله .مدرس دار العلوم ديوبند)

مسئله: په شپه کښی دمړو زيارت کول يعنی دقران کريم کوم سورة ويل اوثواب يې ورته بخښل جائز دي. (فتاوی دار العلوم ص ۴۵۳ ج ۵ بحواله مشکوة شريف ص ۱۵۴ ج ۱)

مسئله مړی ته ویل کیږي چي داثواب دفلانکی له لوري حخه ده ، که له هديري څخه علاوه په کوم بل ځای کښي وي فرښته يې ورته رسوي.
(فتاوی دارالعلوم ص ۴۲۲ ج ۵)

مسئله ومړوته دصدقات خیرات قران کریم اودمغفرت ددوعاؤ فائده رسیدل له قرآنه کریم اوله حدیثو څخه ثابته ده . لدي حخه انکار ناپوهی ، گناه اواجماع څخه خلاف ده البته دثواب لپاره کومي معلومي ورځي شرط نه دي لهذا ځلوېښتمه . کلنۍ . عرس او نحه خوانی داتول رواجي رسومات دشریعت مخالف دي ، اوله مړو حخه کومک غوښتل داسي ناجائز دي له الله تعالی څخه بغیر دهیچاهیح تصرف نشته (فتاوی دارالعلوم ص ۴۳۷ ج ۵)

مسئله سنت داده چي د زیارت کولو په وخت کښي برسنت طریقه مړو ته سلام وکړی . اودټولي هدیرې لپاره دمغفرت دعاوي وکړی ، اوکه چېري څه ووایې اودمړو وارواح ته یې ثواب وروبخښي ډیره ښه ده . اوکه چېرې دخپل ځان لپاره دوعاوي نو له الله تعالی څخه سوال وکړه په دي ډول چي یا الله تعالی ددې نیکانو په برکت زماحاجت پوره کړی وبزرگانو ته به دا نه وایې چي تاسو زما لپاره دوعاوکړی ، دقران کریم ایات پردي دلالت کوی ، لهذا داسې دي نه وایې چې خطاب مړونه وي . بلکه له الله تعالی څخه دي دهغوی لپاره هم دمغفرت دوعا وکړی ، که چېری ددوئ په وسیله سره دخپل ځان لپاره دوعاوکړی نوداکوم ممانعت نلري . په حصن حصین کښي ذکر شوي دي چې دصالحینو په وسیله سره دوعاکول مستحب ده چې الله تعالی دهغوی په برکت سره دوعاقبوله کړی (فتاوی دارالعلوم ص ۴۴۲ ج ۵ به حواله دحصن حصین ص ۸۲)

مسئله :دثواب بخښلو په وخت کښي که څه هم یوازې نیت کافي ده ، لکن که په ژبه سره ووایې چې یا الله تعالی ددې عمل ثواب فلانکي ته ورسوي
(فتاوی دارالعلوم ص ۴۵۱ ج ۵ به حواله درالمختار ص ۸۴۴ ج ۱)

مسئله: دثواب بخښلو په وخت کښې مناسب دا ده چې وویل شی فلان ابن فلان (فلانکی دفلانکی زوی) که چېرې دېلار نوم ورته معلوم نه وي یوازې دده نوم کافی ده لکن هرڅه چې په نیت کښې وي هغه کافی ده هرڅه الله تعالی ته معلوم دي)(فتاوی دارالعلوم ص ۴۲۱ ج ۵)

مسئله که چېرې په یوه وخت کښې ډېرو مړو ته ثواب وبخښی دا هم صحیح ده لکن که چېرې داثواب اول یوه ته وبخښل شی بیا نورو ته نه بخښل کیږی څکه چې داثواب اول ته ورسیدی. (فتاوی دارالعلوم ص ۴۱۹ بحواله ردالمحتار ص ۸۴۴ ج ۱)

مسئله که چېرې دقران ثواب ډېرو مړو ته څوک وبخښی آیا پوره پوره ثواب وررسیږی ،که تقسیمیږي ؟ په دې کښې دفقهاؤ دوه قوله دي (۱) داچې هریوه ته پوره پوره ثواب رسیږی . بل داچې تقسیمیږی بیا ورته رسیږی . دادوهم قول له قیاس سره برابر ده . خو دالله تعالی له فضل څخه لیری نه ده چې هریوه ته پوره پوره ثواب ورکړی. (فتاوی دارالعلوم ص ۴۴۹ ج ۵)

دخدای تعالی له ذات څخه داامید دي چې بشپړ ثواب به ورکړی څکه چې دالله تعالي له خزانو څخه هیڅ نه کمیږی . داصرف (یوازې) دبنده په نیت پورې اړه لری څنګه چې یې پر الله تعالی ګمان وي هغسې ورسره کوي (محمد رفعت قاسمی عفاالله عنه)

مسئله: دقران کریم ثواب خو مړی ته رسیږی بل داچې ویونکی یونیک کار وکړی په لس ګونو بلکه تر دې هم زیات ثواب ورکول کیږی . مګر په هرکار کښې اخلاص شرط دي بیله اخلاص هیڅ عمل مقبول نده

(أَلَا لِلّٰهِ الدِّيْنُ الْخَالِصُ) (پاره ۲۳ سورة الزمر) (مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهٗ عَشْرُ أَمْثَالِهَا (پاره ۸ سورة الانعام) فتاوی دارالعلوم ص ۴۴۱ ج ۵).

مسئله قران کریم په هدیره کښې په لوړ اوسوکه اواز . په یاد (حفظ) یا په کتلو سره صحیح ده) فتاوی رشیدیه کامل ص ۳۲۶).

مسئله : دثواب بخښلو په وخت کښې مناسب دا ده چې وويل شي فلان ابن فلان (فلانکې دفلانکې زوی) که چېرې دېلار نوم ورته معلوم نه وي يوازې دده نوم کافي ده لکن هرڅه چې په نيت کښې وي هغه کافي ده هرڅه الله تعالی ته معلوم دي)(فتاوی دارالعلوم ص ۴۲۱ ج ۵)

مسئله که چېرې په يوه وخت کښې ډېرو مړو ته ثواب وبخښي دا هم صحيح ده لکن که چېرې دا ثواب اول يوه ته وبخښل شي بيا نورو ته نه بخښل کيږي ځکه چې دا ثواب اول ته ورسيدی. (فتاوی دارالعلوم ص ۴۱۹ بحواله ردالمحتار ص ۸۴۴ ج ۱)

مسئله که چېرې دقران ثواب ډېرو مړو ته څوک وبخښي آيا پوره پوره ثواب وررسيږي . که تقسيمږي ؟ په دې کښې دفقهاؤ دوه قوله دي (۱) دا چې هريوه ته پوره پوره ثواب رسيږي . بل دا چې تقسيمږي بيا ورته رسيږي . دا دوهم قول له قياس سره برابر ده . خو دالله تعالی له فضل څخه ليری نه ده چې هريوه ته پوره پوره ثواب ورکړي. (فتاوی دارالعلوم ص ۴۴۹ ج ۵)

دخدای تعالی له ذات څخه دا اميد دي چې بشپړ ثواب به ورکړی ځکه چې دالله تعالی له خزانو څخه هيڅ نه کميږي . دا صرف (يوازې) دبنده په نيت پورې اړه لري څنګه چې بې پر الله تعالی ګمان وي هغسې ورسره کوي (محمد رفعت قاسمی عفا الله عنه)

مسئله دقران کريم ثواب خو مړی ته رسيږي بل دا چې ويونکی يو نيک کار وکړي په لس ګونو بلکه تر دې هم زيات ثواب ورکول کيږي . مګر په هر کار کښې اخلاص شرط دي بيله اخلاص هيڅ عمل مقبول نده

(أَلَا لِلّٰهِ الدِّيْنُ الْخَالِصُ) (پاره ۲۳ سورة الزمر) (مَنْ جَآءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ اَمْثَالِهَا (پاره ۸ سورة الانعام) فتاوی دارالعلوم ص ۴۴۱ ج ۵).

مسئله قران کريم په هديره کښې په لوړ اوسوکه اواز . په ياد (حفظ)يا په کتلو سره صحيح ده) فتاوی رشيديه کامل ص ۳۲۲).

مسئله: په ثواب بخښلو کښې دلاس پورته کولو ضرورت نشته ، اوکه چېرې دوعا کوی لاس يې پورته کړی وي نوښادي قبروته وګرزوی.
(فتاوی رشید یه کامل ص ۲۴۷)

خکه چې عوام خطا کیږی چې له مړو دوعاء غواړی ، دمړی په وسیله سره دوعا غوښتل جائز ده - لکن په حقیقت کښې بیاهم له خدای تعالی څخه غوښتل دي. (محمدرفعت قاسمی)

دبرات دشپې رواجونه

لدې رواجو څخه دبرات دشپې حلوی وي ، اوداختر غړی . اودعاشوری (لسمه دمحرم) شربت اوداسې نور دي دبرات دشپې په باره کښې په حدیث کښې دومره راغلی دی : چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم جنت البقیع (هدیره) ته تللی وو اودمړو لپاره يې دمغفرت دوعا کړیده له ده څخه وروسته خلګو اکثره مفاسد پکښې رواج کړي .بعض خلګ وايې چې دنبی کریم صلی الله علیه وسلم غاښ مبارک چې کله شهید شو نوده حلوی يې خوړله دابالکل بی بنیاده او غلطه خبره ده ددې عقیده لرل هیڅ وخت نه ده جائز . ځکه چې عقلا هم نه ده مکمل . ځکه چې داواقعه په شوال کښې پيښه وه نه په شعبان کښې .دوهم : بعض خلګ دحلوی دجائز بللو لپاره داوايې چې په دې شپو کښې حضرت حمزه رضی الله تعالی عنه شهید شوی دي دادهغه رضی الله تعالی عنه فاتحه ده ، داهم بې دلیله اوبې اصله ده ، لمړنی خودتاریخ تعین ته ضرورت نشته بل داچې داقصه پخپله غلطه ده ځکه چې حمزه رضی الله تعالی عنه هم په شوال کښې شهید شوي وو نه په شعبان کښې دریم : بعض خلګ داعقیده لری چې دبرات په شپه دمړو ارواح کورو ته راځي اوګوری چې ایا زمونږ لپاره چاڅه پخ کړی کنه ؟

ښکاره خبره ده چې دابې له کوم نقلي دلیل څخه ثابتېږي . حال داچې هیڅ نقلي دلیل نشته . هره مسئله له قران کریم او حدیث څخه ثابتول ضروري ده . او په قران او حدیث کښې په دې باندې هیڅ دلیل نشته . چې دمړو ارواح دمرګه وروسته دې دنیا ته راځي اوګورې البته پرنه راتلو ډېر دلائل موجود دي (مشکوة شریف ص ۲۵ ج ۱) محمد رفعت قاسمي غفرله)
څلورم : دبعضو خلګو فکر دی چې کله دبرات ترشپه مخکې څوک مړشي . ترڅو چې دده لپاره دبرات په شپه فاتحه ونه شي . داله مړو څخه نه دي حساب . داهم محض بې اصله اولغوه ده . بلکه داهم رواج دي چې څوک تردې جشن (دبرات ترشپې) مخکې مړشي . دمړي وارثانو دامخکې نه دي لمانځلی (دپیداکیدو په وخت کښې) لیکن په احادیثو کې په صراحت سره مذکور دی چې مړی قبر ته ځي په داسې شان څنګه چې دی دنیا ته راغلی وُ داسې نه ده چې دبرات په شپې پورې موقوفه ده پنځم : بعض خلګ دبرات دشپې دحلوې داسې پابندی کوي چې بې حلوې بې برکت نه شي داهم ډېره فاسده عقیده ده چې ضرور یې بولی عمل یې هم فاسدیږي تر فرضو او واجبو یې زیات اهتمام کوي له دې خرابیو سره سره داتجربه هم ده چې نیت یې بالکل خراب وي ثواب یې مقصود نه وي . او داخیال یې وي چې که چېرې حلوې پخه نکړي نو خلګ وایې دا مسکین شوي دي . ددې تهمت دلیرې کولو دپاره چې څومره تکلیف وي ضرور یې کوي . دداسې نیت صرف (یوازې) فخر او اسراف دی چې ګناه یې بار بار ذکر شوي ده کله کله داسې هم کیږي چې ددې لپاره په سود او قرض پیسې واخلي . چې داځان نه لویه ګناه ده.شپږم : کوم څوک چې دکومک مستحق وي هغه ته هیڅ نه ورکوي . اقلاً چې په کور کې څه یاځه وي داهم نه ورکوي اکثره مالدار خلګ چاته په معاوضه شي ورکوي او نت یې داوي چې

فلانکي مړ ته سي راکړي دي که بې زه ورنکړم نو هغه به خه وايي ، پدې کې هم هغه ريا کارې او تفاخر ده لووم. بعض خلګ دشعبان په پنځلسمه منشور دال ضرور بخوی . ددې دايجاد تاريخ معلوم نه دی خو دومره ويلای شو چې داکار بنکاره ګناه ده اتم. ځينې خلګ داسې هم شته چې په دې شپه (دبرات شپه) دنفلو لمونځو لپاره خلګ راجمع کوی تر څو دشپې روڼول ورته اسان شي داهم له شريعته مخالف کار دی . البته که چېرې اتفاقاً خلګ جمع شول پدې کی بې کوم ممانعت نشته نهم. ځينې خلګ په دې شپه لوښي نوي کوي کوروته چونه کوی او څراغونه ډېر لګوي او داسې نور دبدعت کارونه کوي .دابالکل دکفارو نقل دی او په حديث شريف کی تشبه حرام بلل شوی ده. (اصلاح الرسوم ص ۱۳۴ از حضرت تهانوی ح)

په هندوستان کی غير مسلم خپل جشونه له ډاليو څخه رااخستی دی چې لوښی بدلوی او څراغونه هم روښانه کوی . دهغو داعقيده ده چې په دې کار سره دهغوی مذهبی مشران خوشحاله کيږی. خو اکثرو مسلمانانو دارسم خپل کړی دی دابالکل حرام دی پکار ده چې ځان ترينه ليرې وساتي. (الله اعلم . محمد رفعت قاسمی عفرله)

مسئله : داهم مشهوره ده چې دبرات دشپې په حلوی چې لمړنی روژه مات وشي داډير ثواب لری داخبره غلطه او بې بنياده ده. (اغلاط العوام مکمل ص ۱۳۴)

دبرات په شپه کې حلوی پخول او خوړل

سوال : دبرات په شپه حلوی پخول او خوړل څنګه دی ؟ که چېری بې دثواب له نيته پخه شي داخه حکم لري. همدا شان دداسې حلوی خوړل څنګه دی ؟

جواب: دبرات په شپه دخوشحالی او حلوی پخولو هيڅ ثبوت نشته ،لهذا داامور ناجائز او بدعت دی . که چېری بغير دثواب له نيته حلوی پخه شي نو بيا دبدعت تاکيد نکښی دی .بايد لدې څخه هم ځان وساتل شي همدا

شان له داسې حلوی قبلولو څخه هم باید ځان وساتل شي لیکن داحرام نه ده (احسن الفتاوی ص ۳۸۵ ج ۱)

مسئله دډوډی دتقسیمولو په متعلق په دې شپه کی زما ترنظر کوم روایت نه دی تیر شوی . البته ددې شپې فضیلت له لمر لویدو بیا تر صبح صادق ده (سپیده داغ) پورې ده . (فتاوی محمودیه ص ۷۵ ټوک ۱۰)

دبرات دشپې سنت اعمال

دبرات دشپې خصوصیات خو معلوم شول .موږ ته څه کول پکار دی او دخدای جل جلاله دبیشماره نعمتونو دلتولو لپاره څه وکړو؟

داحادیثو له کتلو څخه ثابتیږی چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم په دې شپه درې اعمال کړی دی ، ددې دریو سنتو طریقه اداکول دخیر او برکت ثواب باعث دی :اول : دشعبان په پنځلسمه شپه بیله کومې تولی هدیرې ته لاړشی ، او هلته په رسیدو سره دمغفرت دوعاوې وکړي که چیری صدقه او خیرات کوی ثواب ور بخښې باید دعامو رواجو تابع نه شې اوترشریعت تجاوز ونه کړی دوهم : په دې شپه کی ویښ و اوسې دخدای جل جلاله عبادت او نفل لمونځ بیله جماعت څخه وکړې هر څومره چې مو په طاقت کی وی دقرانکریم تلاوت وکړه یابې واورې پر نبی کریم صلی الله علیه وسلم زیات شمیر درود شریف ووایاست .دخپل ځان او ټولو مسلمانانو لپاره دوعا وکړئ او له خپلو گناهونو څخه توبه و کاږئ خصوصا له هغو گناهونو څخه کوم چې دکولو دسبب سره په دې مبارکه شپه هم دوعا نه قبلیږی کوم څوک چې طویل (اوږد) لمونځ کول غواړی‌هغه دی صلوة تسبیح وکړی دخدای‌جل جلاله له ویرې دې وژاړی دخپل ځان اولاد مور و پلار او دټولو مهمو امورو متعلق دې دوعاوې وکړی

دریم: په ورځ دې نفل روژه ونیسې لکه څنګه چې دنبي کریم صلی الله علیه وسلم وینا ده (قوموا لیلها وصوموا نهارها) یعنې په پنځلسمه دشعبان دشپې ویښ واوسئ او دورځې یې روژه ونیسئ ،دا درې اعمال له نبی کریم صلی الله علیه وسلم څخه منقول دي باید درې سره په مسنونه طریقه سره ادا شي. (شب برات ص ۲۲)

تنبیه په بعضو ځایو کې دبرات دشپې رڼولو لپاره خلګ راټولوي ،شپه رڼول په اجتماع سره که څه هم اسانه ده لیکن دنفل عبادت لپاره دخلګو داسې رابو ځای کول صحیح نه دي همدا شان په مساجدو کې رابو ځای کیدل لکه څنګه چې نن اوسبا رواج ده .اکثرو علماؤ دامکروه بللې ده . په در مختار کې راغلې دي چې دکوچنی اختر لوی اختر دبرات پنځلسمه درمضان المبارک لس اخیرې شپې او دذی الحجې لس لمړنی شپې په دې ټولو شپوکې پورته کیدل او جلاجلا عبادت کول مستحب دي. (مراقي مرره)

په حدیث شریف کې یوازې درې اعمال ثابت دي دهغوی ادا کول په سنت طریقه سره موجب دثواب دي. لمړی: دبرات په پنځلسمه هدیرې ته تلل مړوته دوعا او استغفار کول .که چېرې کومه صدقه یاخیرات کړی وې ثواب دې مړو ته وربخښل . له دې دعاوڅخه فائده رسول دې باید صدقه په ښه توګه سره وشي نرخو ریا پکښې رانه شي.دوهم: داشپه رڼول او عبادت یو ازې کول نه په اجتماعی ډول سره.دریم: په ورځ یې روژه نیول . ددې اعمالو په سنت طریقه سره اداکول نهایت مفید دی. (اصلاح الرسوم ص ۱۳۴)

دبرات دشپې خاصې دعاوې

اعوذ بعفوك من عقابك واعوذ برضائک من سختک واعوذبك منك اليك لا احصى ثنا" عليك انت كما اثنيت على نفسك (الترغيب والترهيب ص ۳۵۸ ټوک ۲)

اللهم انك عفو تحب العفوفاعف عني (ابن ماجه .مظاهر حق ص ۲۸۵ ټوک ۲)

نبی کریم صلی الله علیه وسلم بی بې عائشې ...... ته وویل : دادعا پخپله هم زده کړه او نورو ته بې هم ور زده کړه . ځکه چې حضرت جبرائیل علیه السلام داوعا ماته رازده کړی ده . علماؤ کرامو لیکلې دی چې دعا ددنیا دټول خیر او برکت جامع کونکې ده . ځکه چې دالله جل جلاله له لوری وبنده ته عفو او بخښنه په دعا یوری تړلې لکه څنګه چې په یوه روایت کی راغلی دی چې: دبنده له لوری دحق تعالی په دربار کی دبخښنې او عفیت تر سوال هیڅ شی افضل نشته تر څو چې ممکنه وی دادعاوې یادی کړئ او خپلو ماشومانو ته یې هم ور زده کړئ . ځکه چې نن سبا اکثره ماشومان ددرواغو نکلونه یادوی او مور او پلار یې فخر هم ورباندې کوی که چېرې مو دانه یادېږی بیا په خپله ژبه دخیر او عافیت دوعاوی وکړئ . که مو دادعا یادوې مخکې درود ووایاست بیا دوعا وکړئ لکه: ای لویه خدایه! ته پر تولو احسان کونکې یې پر تا څوک احسان نشې کولای . ای دلویې او مغفرت خاونده! له تا څخه سوا هیڅ معبو د نشته نه ده بیوزلو مددګار یې او دپریشانیانو مشکل کشا یې ای الله جل جلاله ! له تا څخه بغیر بل هیڅا څخه څه نه غواړو یوازې ته ورکونکې یې ای لویه خدایه جل جلاله ! که تاچېرې زه په خپل کتاب کې بې برخې او بی نصیبه لیکلی یم لویه خدایه جل جلاله په خپل فضل او کرم سره زما خواری، بدبختی او کم رزقی ړنګې کړي . داخبره ستا په کتاب کې کوم چې دې پر اخیري نبی صلی الله علیه وسلم نازل کړي دي نو شته دي چې الله جل جلاله چې څه غواړي لیکې یې او چې څه وغواړي محوه کوي یې ان الله علی کل شيء قدیر یاالله جل جلاله له تاڅخه کوم دپوښتنې خاوند نشته هر څه ستا په اختیار کې دي .یا الله له تاسره ام الکتاب دد ، یاالله جل جلاله ستا په روی سره زما

مشکلات او پریشانی لیرې کړې که زه په خبر یم او کنه او په هرڅه ته عالم بې لویه خدایه جل جلاله ترټولو ته داحسان خاوند یې . لویه خدایه ! نیک اولاد راکړې ماته بخښنه وکړې . یاالله جل جلاله ټول ګناهونه صغیره وي که کبیره ښکاره وي که پټ ته رانه بخښنه وکړې . یا الله جل جلاله زما عیبونه پټ کړې معافي راته وکړې پر ایمان خاتمه راکړې . زما مور اوپلار . استاذانو او ټولو مسلمانانو ته مغفرت وکړې ای لویه خدایه جل جلاله ! موږ هر څه نه شو غوښتلای بس هغه غواړو چې زموږ نبی کریم صلی الله علیه وسلم غوښتي دي او له کوم شي څخه چې په هغه سره نبي صلی الله علیه وسلم پناه غوښتي ده زه هم ترې پناه غواړم زموږ دعاوې دنبی صلی الله علیه وسلم په وسیله قبولې کړې آمین یارب العلمین

مولانا محــــمد رفعت قاسمی عفا الله عنه مدرس دار العلوم دیوبند

دقدر دشپې لوېي

بسم الله الرحمن الرحیم

إِنَّا أَنزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ بیشکه موږ قرانکریم په لیلة القدر کی نازل کړ. یعنی قرانکریم له لوح محفوظ څخه دلیلة القدر په شپه نازل شوی دي .دایوه خبره ددې شپې دفضیلت لپاره کافي ده چې داعظیم کتاب په کې نازل شوی دي . په کومه شپه چې داقران نازل شوی له دې سره سره نور ډیر فضلتونه هم لري د نور تشویق لپاره داایت لولو: **وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ** ضرور به در ته معلومات وي چې داشپه څومره مبارکه اوبافضیلته شپه ده څومره فضائل او نیکی پکښې دي دیو څو فضائلو ذکر کوو: (**لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ**) دقدر شپه تر زرو شپو اولی او بهتره ده یعنی دزرو میاشتو دعبادت چې کوم ثواب دی یوازې په دې مبارکه شپه کې عبادت تر دې

زيات ثواب لري او د دې زيادت علم هم نشته چې څومره زيادت (تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ) په دې شپه کې ملائکې راشوه کيږي:

علامه رازي رحمه الله ليکې چې کله په ابتداء کې خداى جل جلاله انسان پيدا کاوو ملائکو ورسره مخالفت ښکاره کړ، د لوى خداى جل جلاله په دربارکې يې عرض وړاندى چې ته جل جلاله داسې څوک پيداکوې چې بيا به په ځمکه کې فساد کوى او وينې به بهوې، نن شپه چې د خداى جل جلاله په قدرت انسان دالله جل جلاله په عبادت او معرفت مشغول ووينې .ملائکه د معذرت لپاره راکوزيږى . (وَالرُّوحُ فِيهَا) په دې شپه کې روح القدس (جبرائيل عليه السلام) هم راکوزيږى ، له نبى کريم صلى الله عليه وسلم څخه روايت دى: چې جبرائيل عليه السلام له يوې ټولى دملائکو سره راکوزيږى ، کوم شخص چې په عبادت مشغول وى دهغه لپاره درحمت دعاوې کوې (بِإِذْنِ رَبِّهِم مِّن كُلِّ أَمْرٍ) دخداى جل جلاله په حکم له هر خير سره راکوزيږى. په مظاهرحق کې ليکلي دى چې په دې شپه کې دملائکو پيدائشت شوى دى ، دحضرت آدم عليه السلام دمادى جمع کيدل په دې شپه کې شروع شوى ده او په دې شپه په جنت کې ډرختې کرل شوې دى ،ددعاو قبليدل په ډيرو احاديثو کې راغلى دى . او په يوه روايت کې راغلى دى چې په دې شپه عيسى عليه السلام اسمان ته ختلى دى او په دې شپه دبنى اسرائيلو توبه قبوله شوى ده . (سَلَامٌ هِيَ) داشپه سر تر پايه سالمه ده يعنى دفرشتو له لوري په مؤمنانو سلام وې تر دې چې يوه ټولى دملائکو ځي او بله راځي (حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ) داټوله شپه دبرکتونو انو رحمتونو سره وى تر څو چې سپيدى راوخيژى ، داسې نه چې دشپې په يوه

برخه کې برکت وی او په بله کې نه وې بلکه تر صبح صادق پورې ددې برکاتو نه ظهور وی. (فضائل رمضان المبارک ص ۳۷ ومعارف القران ص۷۹۱ توک ۸)

دیوه سوال ځواب: دقدر شپه تر زرو شپو اولی بلل شوی ده ظاهره ده چې په دې زرو میاشتو کې هر کال دقدر شپه هم راځی نوحساب به څنګه کوو دتفسیر علماؤ ویلی دی چې دلته له زرو میاشتو هغه مراد دی چې پکښې دقدر شپه نه وی په دې لحاظ هیڅ مشکل نشته. (معارف القران ص۷۹۳ توک ۸)

داچې ویل کیږی چې دقدر شپه تر زرو میاشتو اولی ده، ددې مطلب دادی چې دزرو میاشتو په اندازه کښی چې څومره عبادت کیږی ددې شپې دعبادت تر دې زیات ثواب دی او څونه؟ داخدای جل جلاله ته معلومه ده کوم شی ته چې الله جل جلاله ډیر زیات ویلي وي دهغه زیاتوالی بې څه اندازه وي ددنیا دخلکو دستور دی چې یوه اندازه زیات شی ته په ډیروالی قائل وی او تر هغه یل زیات شی زیات نه بولی، یو په ظاهره ژور شی ډیر ژور بولی.یوه داخبره هم ده چې په هغه زمانه کی په عربو کی تر زرو زیات حساب نه وو لکه څنګه چې له ۱۰۰۰زر کاله مخکی په دنیا کی د ۱۰۰ سیکړو ډیر اهمیت وو او نن؟څنګه چې قرانکریم دهغوی په ژبه وو او دهغوی له لهجې سره برابر وو بیا نوڅنګه تر زرو زیات ویلای شوای؟ ځکه یې دهغوی دحساب اخیري درجه وویله دنورې ترقی لپاره الله جل جلاله دونه وویل چې ((تر دې هم زیات)) اوس تر دې دزیادت امکان نشته ،کروړ ،ارب، کهرب، نیل وسنګ اومهاسنګ ټوله دی زیادت لاندی دې ګواکی چې دقدر دشپې دفضیلت هیڅ حد نشته.(محمد رفعت قاسمی غفرله)

ایا په ټوله دنیا کښی په یوه شپه کښی دقدر شپه وی؟

مسئله : دمطالعو داختلاف په سبب سره په مختلفو مملکتوکې دقدر شپه په مختلفو تاریخو وی په دې کې هیڅ مشکل نشته ځکه چې په هر ځای کې دقدر دشپې تاریخ وی په همهغه شپه دقدر برکات حاصلیږی (والله سبحانه تعالی اعلم)

مسئله:کوم څوک چې دقدر په شپه دماخستن او سهار لمونځ په جماعت سره اداکړی بس دهمدې شپې ثواب یې پیداکړ چاچې زیات عبادت وکړ زیات ثواب ورکول کیږی .په صحیح مسلم کښې له عثمان غنی رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم وویل: کوم شخص چې دماخستن لمونځ په جماعت سره ادا کړي ګواکې دنیمې شپې دقیام ثواب یې پیداکړ او چاچې دسهار لمونځ هم په جماعت سره اداکړ ګواکې دټولې شپې دقیام او عبادت ثواب یې حاصل کړ . (معارف القران ص ۷۹۲ توک ۸)

دقدر دشپې معنی

دقدر معنی شرف او عظمت ده .ودې شپې ته لیلة القدر ویل ددې شپې دعظمت په وجه ده حضرت ابوبکر وراق رحمة الله علیه ویلی دی چې ودې شپې ته لیلةالقدر (دقدر شپه) ځکه ویل کیږی چې دکوم شخص تردې شپې مخکې دبې علمی په وجه هیڅ قدر او قیمت نه وو. په دې شپه دتوبې ،استغفار او عبادت په وجه دا شخص هم دقدر او شرف خاوند کیږی.

دقدر بله معنی تقدیر او حکم هم کیږی ددی معنی په اعتبار دلیلة القدر دویلو وجه داده چې په دې شپه دټول مخلوق لپاره کوم ازلې تقدیر لیکل کیږی دبنده چې کومه برخه له دې رمضان المبارک تر بله رمضانه پورې ده هغو ملائکو ته حواله کیږی کومې چې دتدبیر او تنفیذ لپاره مامورې دی ،کوم علماء کرام چې له لیلة المبارکة څخه دشعبان پنځلسمه شپه مرادوی ، دهغې تطبیق دادی چې ابتداء فیصله دامورو په اجمالی شکل په دې شپه

کېږي او تفصیلات يې دليلة القدر په شپه کوم چې درمضان المبارک په میاشت کښې ده ليکل کېږي ددې تائید دحضرت ابن عباس رضی الله تعالی عنه په یوه قول سره کیږي ،چې الله جل جلاله دټول کال دامورو فیصله دبرات په پنځلسمه شپه کوي بيا دقدر په شپه دفيصلې مطابق فرشتو ته سپارل کیږي. (تفسیر مظهری)

دامو مخکې هم لیکلي ووچې دامورو دفيصلې په دې شپه مطلب دادی چې په دې کال کی چې کوم امور نافذ کیږي ، هغه له لوح محفوظ څخه نقل کیږي او ملائکو ته حواله کیږي او اصلا خوداټول تقديرونه په ازل کښی ليکل شوي دي. (معارف القران ص۷۹۲ توک ۸)۹۳

دقدر شپه څه ده؟

درمضان المبارک په شپو کښی يوې شپې ته دقدر شپه ويل کیږي چې ډيره دخیر او برکت شپه ده په قران کريم کی دا شپه تر زرو شپو ښه بلل شوی ده زر میاشتې درې اتیا کاله او څلور میاشتی کیږي.نیکبخته ته دی هغه خوک چې داشپه په عبادت کی تیره کړی او دابرکات يې نصيب شي ګواکی درې اتیا کاله څلور میاشتې يې په عبادت کښی تیری کړی ، او دزیاتوالی يې حال نه دی معلوم چې زر میاشتې تر څو میاشتو افضل دی (دعربو په محاوره کښی ترزرو زیات عدد نه وو) الله جل جلاله په حقیقت سره ډیر لوی انعام پر خپل قدرمن مخلوق کړی دی په در منثور کی له انس رضی الله تعالی عنه څخه روايت نقل شوی دی چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم وويل: دقدر په شپه الله جل جلاله زما پر امت یو خاص رحمت کړی دی چې پر نورو امتونو باندی نه وو په دې باره کی مختلف روايات دی چې ددې نعمت سبب څه وو. په ځینو احادیثو کی راغلی دی چې نبی کريم صلی الله علیه وسلم دتیرو امتو عمرونو ته فکرو کړچې ډير زيات وو په دې خفه

شو چې زما دامت عمرونه ډیر کم دی او په دې کم عمر کی ددومره زیات عبادت امکان نشته ، کله چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم خفه شو نو الله جل جلاله ددې مبارکې شپې برکت یې امت ته ور په برخه کړ ، که کوم نیکبخته دقدر (لس کاله یوه دقدر شپه) عبادت وکړ تردرې اتیاکاله څلورو میاشتو څخه هم زیاتیږی . په بعضو روایاتو کی راغلی چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم دبنی اسرائیلو دیوه شخص ذکر کاوو ویې ویل چې زر میاشتی یې جهاد کړی دی داصحاب کرامو ورباندی غبته پیداشوه الله جل جلاله ددوی دجبیرې لپاره داشپه ورکړه په یوه روایت کی راغلی دی نبی کریم صلی الله علیه وسلم دبنی اسرائیلو دڅلورو اشخاصو ذکر وکړ: حضرت ایوب حضرت زکریا حضرت حذقیل او حضرت یوشع علیهم السلام چې دې ټولو انبیاؤ اتیا کاله دالله جل جلاله په عبادت کی تیر کړی وو او دیوې زرې برابر یې هم دخدای جل جلاله نافرمانې نه ده کړې.

ودی ته صحابه کرام حیران شول بیا حضرت جبرائیل علیه السلام حاضر شو او دقدر سورة یې ووایو . له دې څخه علاوه نو هم مختلف روایات شته. دداسې قسم درویاتو داختلاف وجه اکثره داکیږی چې کله دمختلفو واقعاتو وروسته کوم ایت نازل شې ټولو ته ئې نسبت کیدلای شي په هر صورت دسورة دنازلیدو وجه که هر څه وی لیکن دامت محمدی صلی الله علیه وسلم لپاره دادالله جل جلاله ډیر لوی نعمت دی . داهم دالله جل جلاله یوه خاصه عطیه ده او دعمل کولو توفیق هم تر هغه جل جلاله پوری موقوفه دی. (فضائل رمضان المبارک ص ۳۵ زمظاهر الحق جدید ص ۲۷۹ټوک ۷)

دکتې شپه

ددې شپې دفضیلت لپاره که څه هم مستقل سورة نازل شوی دی له دې سره سره دوه حدیثونه دنمونې په ډول ذکر کول غواړم:

عن ابی هریرة رضی الله تعالی عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من قام لیلة القدر ایمانا واحتساباً غفرله ماتقدم من ذنبه (رواه بخاری ومسلم)

ژباړه له حضرت ابوهریرة رضی الله تعالی عنه څخه روایت دي چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم وویل چا چی د قدر شپه له ایمان سره دعبادت په نیت وکړه له دې څخه مخکی ګناهونه ټول ورته معافیږی.

تشریح که چېری ددنیا کاروبارې ته دامعلومه شې چې په فلانکی میاشت کښی ،مونږ ته نژدې په یوه ښار کښی یوه میله جوړیږې چې تجارت پکښی ډیره ښه ګټه کوي چې یوه روپی لس روپی ګټې اوټول کال بیاله تجارت څخه څوک خلاصیږی . تاسو فیصله وکړئ څوک به داپریږدی ؟ که چېرې تاریخ ورته معلوم نه وي په ډیرو پوښتنو ضرور تاریخ معلوموي بیاهم که ورته معلوم نشي څوشپې مخکې هلته ورځې چې دازرینه موقعه راڅخه تیره نشې .اوس دنیکانو دمیلې هم دمؤمنانو لپاره یوه زرینه زمینه مساعده کړی ده ، له دومره برکته سره ددې شپې میاشت هم معلومه ده ، بیاداهم معلومه ده چې په لسو اخیروکی ده ، شپه ئې ځکه نه ده معلومه کړي چې هغه څوک معلوم شې چې له خدای تعالی سره څومره محبت لری لکه نبی کریم صلی الله علیه وسلم چې به ددې شپې لپاره میاشتې میاشتې اعتکافونه کول ، اوچې معلومه شې چی ددې شپې پلټونکی څومره شپې قربانوي ؟ (الترغیب والترهیب ص۹۰ ج۲)

دشپې روڼولو مطلب دادي چې عبادت وکړی .لمونځ ، ذ کر اوداسې نور ، اوثواب دنیت مطلب ئې وي. دشپې روڼولو مطلب دادي چې عبادت وکړی .لمونځ ، ذ کر اوداسی نور ، اوثواب دنیت مطلب دادي چی خاص دالله تعالی درضا لپاره کښینی نه دریا اوغرور لپاره محض عاجزې اختیار کړی خطابی علیه الرحمة وایې: چې ددې مطلب دادي چې دثواب یقین به یې وي

اوپه ارام زړه سره پرځان تکليف راولی ، نه په قراره زړه سره ، ښکاره خبره ده چې څومره په اخلاص سره کښېنی هغومره عبادت اسانه کيږی داوجه ده چې څوک دالله تعالی په محبت کښی بوخت وي دهغه په عبادت کښی هيڅ مشقت نوي. دامعلومول هم ضروري ده چې په مخکنې ، حديث او نورو حديثو کښی چې دګناه ذکر ده دعلماء په نزد ګناه صغيره مراد ده ځکه چې په قران کريم کښی چې کله دګناه کبيره ذکر وشي ، ورسره ضرور د (الامن تاب) ذکر کيږی ، په دي بناء علماء کرام وايي چې ګناه کبيره بغير له توبې څخه نه معافيږی .نوځکه کله چې په حديث دګناه دمعافيدو ذکر راشی علماء کرام يې په صغيره سره مقيده کوي .دتوبې حقيقت دادي چې پر تيرو ګناهونو پښيمانې اوپه آئنده کښی دنه کولو عزم که چېرې لچاڅخه ګناه کبيره وشي دهغه لپاره ضروري ده چې که دقدر شپه يابله دقبوليت زرينه موقع وي بايد ضرور دخپلو بداعمالو څخه په پاک زړه سره په ټينګ عزم په زړه اوژبه سره توبه وکړي ترڅوچې الله تعالی له رحمت کامله متوجه شې له صغيره او کبيره هرقسم ګناهونو څخه توبه وکاږی ترڅولوی خدای تعالی يې توبه قبوله کړي (فضائل رمضان المبارک ص ۳۸).

دملائکوراتلل

عن انس رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله عليه وسلم اذاكان ليلة القدر نزل جبريل فی كبكبة من الملئكة يصلون علی كل عبد قائم اوقاعد يذكرالله عزوجل (كذا فی المشكوة).

حضرت انس رضی الله تعالی عنه له نبي کریم صلی الله علیه وسلم څخه روایت کوي چې دقدر په شپه حضرت جبرائیل علیه السلام دفرشتو (ملائکو) له یوې ټولۍ سره ځمکې ته راکوزیږي اودهغه شخص لپاره دخدای تعالی څخه درحمت غوښتنه کوي چې په عبادت اوذکر مشغول وي.

تشریح دحضرت جبرائیل علیه السلام راتګ له ملائکوسره په قران کریم کښې ثابت دي اوپه ډیرو احادیثو کښې هم په صراحت سره داخبره ذکر شوی ده چې جبرائیل علیه السلام وملائکو ته وظیفه ورکوی چې دهر ذاکر اوشاغل کور ته لاړي شي اومصافحه (روغبړ) ورسره وکړی.

دحضرت ابن عباس رضی الله تعالی عنه په حدیث کښې راغلی دي چې دجبرائیل علیه السلام په ویلو سره ملائکې سره جلاجلا شي اوکوم کور کوچنی، یالوی، ځنګل اودښتی داسې چې مسلمان پکښې وي او هلته ملائکې دمصافحې لپاره نه شي ورتللای لدي څخه مراد دخیر دوعا هم ده اوپخپله روغبړ هم ځینی مراد ده، ځکه چې فرشتې مجسم نور ده، دنور له وجې موږ ته په نظر نه راځی محسوسیږی هم نه، لکه ځنګه چې مړه کیدونکی ته ملک الموت او نورې ملائکې راځې اوخبرې ورسره کوي، شاید چې نیکانو خلګو ته په نظر ورځی او محسوسیږی هم. (محمد نعمت نعمانی غفرله)

مګر هغه کور ته نه داخلیږی چې پکښې سپی خنزیر یا ناوړه تصویر وي دمسلمانانو اکثره کورونه داسې دي چې دخدای تعالی لدې عظیم نعمت څخه بې برخې دي ځکه چې یوازې دخیالي ښائست لپاره تصویرونه ځړوي ځکه چې تصویر لګونکی ډیر بدبخت وي، چې دده په سبب سره ټول کور دخدای تعالی له رحمت څخه بې برخې کوي. (فضائل رمضان ص۴۰)

دقدردشپې دنامعلوم والي سبب

عن عبادة بن صامت قال خرج النبی صلی الله علیه وسلم لیخبرنا بلیلة القدر فتلاحی رجلان من المسلمین فقال خرجت لاخبرکم بلیلة القدر فتلاحی فلان وفلان فرفعت وعسی ان یکون خیرالکم فالتمسوها فی التاسعة والسابعة والخامسة (مشکوة شریف وبخاری).

ژباړه:حضرت عبادة بن صامت رضی الله تعالی عنه وایې چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم ددې لپاره دباندې راووتې چې موږ ته دقدر دشپې خبر راکړې لکن ددوو مسلمانانو جنګ وو نبی کریم صلی الله علیه وسلم وویل چې زه ددې لپاره راغلی وم چې تاسو ته دشب قدر په باره کښې خبر درکړم .لکن دفلانکي اوفلانکي په مینځ کښې جنګ وو چې دهغه په وجه یې تعیین ورک شو یعنی له ذهنه یې ووتله یوازې دالله تعالی په علم کښې پاته شوه لهذا دنویشتم اوویشتم اوپنځه ویشتم په شپه کښې یې طلب کوي.

تشریح په دې حدیث شریف کښې درې مضامین دغور وړ دي ترټولو اهمه هغه دوو ومسلمانانو جنګ وو داداسې بدشی دي چې ددې په وجه دهمیشه لپاره دقدر شپه نامعلومه شوه یوازې دانه بلکه جنګ همیشه دډیرو برکاتو دمحرومی سبب کیږی ، نبی کریم صلی الله علیه وسلم وایې چې ایا زه تاسو ته تر صدقه، لمانځه اوترنورو افضل شی وښیم ؟ اصحاب کرام رضی الله تعالی عنهم ورته وویل ، هو ضرور نبی کریم صلی الله علیه وسلم وویل ترټولو افضل په خپل مینځ کښې ښه سلوک دي اوپه خپل مینځ کښې جنګ دین ته نقصان رسوی لکه څنګه چې په (بال صفا) سره دسرو ویښتان یو دم صفا کیږی دخپل مینځ دجنګ په سبب سره دین همداسې صفا کیږی (یعنی نیک اعمال ختمیږی) نبی کریم صلی الله علیه وسلم دمسلمانانو آبرو و(عزت) خرابول بدترین اوخبیث ترین سودبللی دي لیکن موږ دجنګ په وخت کښې نه دمسلمانو دآبرو ، نه دالله تعالی

او دهغه درسول صلی الله علیه وسلم داوامیرو لحاظ کوو ، په یوه روایت کښې راغلی دي چې دبرات په شپه دالله تعالی عام رحمت ومخلوق ته متوجه کیږی ، اوپه معمولی بهانو ومخلوق ته مغفرت کوي ، لیکن دوو خلکو ته مغفرت نه کیږی ، یوکافر اوبل حاسد (ضد کوونکی).

په یوه بل روایت کښې راغلی دي چې درې اشخاص دي دکومو چې لمونځ دقبلیدو پخاطر دیوه بالبنت په اندازه هم ترسرنه پورته کیږی ، یوله هغو څخه هغه څوک ده چې له مسلمانانو سره جنګ کوي . (فضائل رمضان المبارک ص ۴۳)

بعض حضرات وایې چې له دغو دوو اشخاصو څخه چې په دې ځای کښی یې جنګ وو ، دیوه نوم عبدالله ابن ابی حذرد اودبل نوم کعب بن مالک ؤ . (دشب قدر دنامعلوم والی) مطلب دادي چې ددې دوو خلکو دجنګ په سبب سره زماڅخه دهغه دقدر دشپې دتعین علم محوشو . له دې څخه معلومه شوه چې په خپل مینځ کښی جنګ ، نفرت او دښمنې کول ډیر بدشی دي ، ددې په وجه سره سړی له برکتو اونعمتو څخه بې برخې کیږی.

دنبی کریم صلی الله علیه وسلم ددې وینا چې (شاید داستاسو لپاره بهتره وي) مطلب دادي چې دقدر شپه چې ماته متعینه شوی وه ، او اوس راڅخه هیره ده ، که چېرې ماتاسو ته ویلی وای تاسو به یوازې پر دې شپه اکتفا کړی وای اوس چې نامعلومه شوه یوازې دانه چې تاسو به ددې شپې دبیداره کولو لپاره سعې اوکوشش وکړئ بلکه طاعت اوعبادت به هم زیات وکړی ، کوم چې ښکاره ده چې ستاسو لپاره ګټه ده . (مظاهر حق جدید ص ۲۸۷ ج ۲)

دقدر دشپې دپټوالی راز

کوم شی چې ډیر قیمتي اواهم وي هغه په ډیرمحنت سره حاصلیږی ، نودقدر دشپې په شان داسې لوی دولت څنګه بیله محنته پلاس راځی .

ځکه یې د دې شپې تاریخ نامعلومه کړ دنبی کریم صلی الله علیه وسلم قول دي چې (عسی ان یکون خیر لکم) څه معلومه ده د تاریخ په نه معلومولو کښې به ستاسو لپاره خیر وي (ابن کثیر ص ۵۳۴ ج ۴)
ښکاره خبره ده که یې چېرې تاریخ معلوم شوی وای بیا به یې د و مره قدر او برکت نه وای او بل داچې همداشان بیا به یې بې قدري سخته د بدنصیبۍ او بده خبره وه مفسر قران علامه ابن کثیر رح وایي چې د دې د پټوالی حکمت دادی چې د دې شپې طالب او شوقمن به د ټول رمضان المبارک دعبادت اهتمام وکړی. (ابن کثیر ص ۵۳۴ ټوک ۴)
که چېری دقدر شپه معلومه وای نو ډیر کوتاه طبیعته خلګو به د نورو شپو بالکل اهتمام نه وو کړی او په دې صورت کښې دقدر دشپې په لټه دډیرو شپو عبادت ور نصیب کیږی. یو حکمت یې داهم دی چې ډیر خلګ له ګناه څخه بغیر د دې شپې اهتمام نه کوی ، دقدر دشپې د تعین په صورت کی که چېرې له چاڅخه ګناه شوی وای بیا به ډیره داندیښنې خبره وای نبی کریم صلی الله علیه وسلم یوځلی مسجد ته تشریف یوور ویې لیدل چې یو صحابی ویده وو ،نبی کریم صلی الله علیه وسلم وحضرت علی رضی الله تعالی عنه ته وویل چې داویښ کړه چې اودس وکړی ،حضرت علی رضی الله تعالی عنه هغه راپورته کړ لیکن له نبی کریم صلی الله علیه وسلم څخه یې پوښتنه وکړه چې ته خو دخیر پکار کی ډیر تلوار کوی ، تا ولی په خپله نه کړ پورته؟ نبی کریم صلی الله علیه وسلم وویل که چېری دې سړې زما له وینا څخه انکار کړی وای ،زما له وینا څخه انکار کفر ته مفضی کیږی .او ستا له وینا څخه انکار کفر ته نه مفضی کیږی ،نو ځکه الله جل جلاله داشپه پټه کړه خلګ دخدای جل جلاله له رحمته څخه بې برخې نه شي ، که چېرې په تعین سره یو چاګناه کړی وای ، دا به یې ډیره دنافرمانی

خبره وای ، یوه وجه داهم کیدای شي چې که چېرې داشپه له چا څخه اتفاقا پاته شوی وای نو په راتلونکو شپو کی به يې افسوس کاوو او دهیڅ شپې عبادت به یې نه وای په نصیب شوی لیکن اوس خو اقلاً درمضان المبارک یوه یادوې شپې دهر چا په نصیب کیږی .یوه نکته داهم ده چې څومره شپې په دې طلب کی تیری شې ددې تولو مستقل ثواب ورکول کیږی ،له دې څخه علاوه نورې ګټې هم لری ، دداسې امورو په وجه کی دالله جل جلاله عادت داسې جاری دی چې اهم شیان یې پټ کړی دی لکه اسم اعظم .دجمعې دورځی خاص ساعت او داسې نور شیان الله جل جلاله پټ کړی دی ، داهم ممکنه ده چې دجنګ په وجه دشب قدر تعین له مینځه تللی وی او دنورو مصالحو مذکوروو څخه دهمیشه لپاره تعین نه وی . (فضائل رمضان ص ۳۴)

دقدر دشپې علم حضرت محمد صلی الله علیه وسلم ته ورکړل شوی وو

نبی کریم صلی الله علیه وسلم ته دقدر دشپې علم ورکړل شوی وو (ورته معلوم وو) هغه صلی الله علیه وسلم داصحاب کرام رضی الله عنهم ته دخبر ورکولو لپاره له خپل کور مبارک څخه راووت کله چې یې ولیدل چې ددوو مسلمانانو په مسجد نبوی کی جنګ دی دجنګ دختمولو لپاره یې کوشش وکړ هغه وو چې له ذهن مبارک څخه یې ددې شپې تعین له مینځه ولاړ داوو دجنګ قباحت چې په سبب سره ئې داسې زرینه موقع له لاسه ووتله .له دې څخه معلومیږی چې دمسلمانو په مینځ کی جنګ کول خدای جل جلاله ته ډیر منفور (ناخوښ دی) له دې سره سره له ډیرو نعمتو ا ورحمتو څخه دبې برخې کیدو سبب ګرزی. باید ورڅخه ځان وژغورو.

له حضرت محمد صلی الله علیه وسلم څخه دهیریدو په سبب سره بل خیر او برکت هم رامینځ ته شو، لکه څنګه چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم

پخپله ويلې دي چې دقدر دشپې په لټولو سره دامت دپر دخيراو برکت خبره ده. او ددې شپې فکر او طلب کول يو بل مستقل نعمت دی چې که چېرې داشپه معلومه وای دانعمت به نه وای. (انوار الباري شرح البخاري ص۱۳۱ توک ۲)
علامه زمخشري رح ويلې دي چې شايد دقدر دشپې دپټيدو سبب داوی چې هغه څوک چې ددې شپې په تلاش کې وی دکال ډيرې شپې رونوی ترڅو يې ددې ټولوشپو عبادت په نصيب شی.بل داچې که چېرې معلومه وای خلکو به خاص په دې شپه عبادت کاوو دډير خير اوبرکت خاوندان کيدل به،دنورو شپو په عبادت کې به يې کوتاهی کوله. ځکه داشپه پټه شوه (عمدة القاري ص ۲۲۳ توک اول)

ايا دقدر شپه اوس هم باقي ده

حضرت مولانا انور شاه کشميري رح صاحب محدث دار العلوم ديوبند ويلې دی چې په حديث کې چې ((فرفعت)) لفظ راغلی دی دلته د قدر دشپې بالکل ختميدل ورڅخه مراد نه دی بلکه دتعين علم يې پورته شو، که چېرې دقدر شپه پخپله نه وای نو نبی کريم صلی الله عليه وسلم چې ددې شپې دتلاش لپاره کوم حکم کړی ددې څه فائده ده؟ (انوار الباري ص۱۳۱ توک ۲)

پنځه شپان پټ شوی دی

دشب قدر دشپې قطعی تعين ځکه نشته . چې کوم شخص پر دې شپه خاص اکتفاء ونکړی ، په دې شپه چې يې کوم عبادت کړی وی تر زرو مياشتو په بنه بللو سره به له نورو عبادت څخه محروم شوی وای ، ځکه چې ويل به يې چې خدای جل جلاله راته داسې درجه راکړی ده چې په سبب سره يې جنت ته داخليږم . ترڅو چې په عبادت کې سست او له الله جل جلاله څخه غافل نه شی ځکه داشپه پټه شوه .دمعلومتيا په صورت کې به خلکو دنيوی خواهشات پوره کول ، اميد به يې وو چې دقدر شپې عبادت کافی

دی ، دا ډیر دهلاکت خبره ده ،ځکه نو الله جل جلاله خلک له خپلو عمرو څخه هم بې خبره کړل که چېرې چاته معلومه وای چې زه به په فلانکی تاریخ مرم ، بس ددې خواهشات به يې پوره کول او په اخیر کی به يې توبه ایستله عمر بې ځکه نامعلومه کړ چې هر انسان (مسلمان) همیشه په ویره کی وی ښه اعمال کوی ترڅو داخرت سعادت ور په برخه شی .نبی کریم صلی الله علیه وسلم ویلی دی چې پنځه شیان يې دپنځو شیانو په وجه پټ کړل؛
اول: دخلکو پر عبادت دخدای جل جلاله رضامندی ښکاره کول
دوهم: دخلکو پر ګناهونو خپل قهر او غضب ښکاره کول
دریم: وسطی لمونځ په نوزو لمونځو کی.
څلورم: خپل دوستان په عامو خلکو کی.
پنځم: درمضان المبارک په میاشت کی دقدر شپه. (غنیة الطالبین ص ۳۸۰)

بدنصیبه څوک دی ؟

ددنیا دخلکو په نظر خو هغه څوک ډیر ناپوه او بدنصیبه او محروم هغه څوک دی چې دکاروبار میاشت هسې بې ګټې تیروي لیکن دنبی کریم صلی الله علیه وسلم په نزد تر ټولو بد نصیبه هغه څوک دی چې دنیکیو زرینه موقع له لاسه ورکړی او هیڅ عبادت نه کوی لکه چې وایې:
عن انس رضی الله تعالی عنه قَالَ دَخَلَ رَمَضَانَ فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم اِنَّ هَذَا الشَّهرَ قَدْ حَضَرَكُمْ فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ اَلْفَ شَهْرٍ مَنْ حُرِمَهَا فَقَدْ حَرَمَ الْخَيْرَ كُلَّهُ وَلَايُحْرَمُ خَيْرَهَا اِلَّا مَحْرُوْمٌ . (ابن ماجه ص ۱۲۰ توک ۲)
حضرت انس رضی الله تعالی عنه روایت کوی چې یو ځلی درمضان المبارک میاشت راغله نبی کریم صلی الله علیه وسلم وویل تاسو ته دامیاشت راغله په کوم کی چې یوه شپه تر زرو میاشتو بهتره ده . کوم

څوک چې د دې شپې له برکته بې برخې شو ګواکې له ټولو برکتو بې برخې شو ، او له دې څخه محروم هغه څوک دی چې په رښتیا محروم دی.
یوازې دایمان د کموالی او بدنصیبی خبره ده، کنه نو دیوې شپې رونیول څه خبره ده؟ ایا اکثره خلګ ټوله شپه ویښ نه وی ؟ ایا اتلس اتلس ساعته مسلسل خلګ په خوړلو څښلو او کارونو بوخت نه وی ؟ مګر ژړا پر دې ده چې دخدای جل جلاله درضا لپاره به څوک پورته شی ، د مرګ مخکې ژوند لپاره خو داټول تیاری او بندوبست کوی لیکن دمرګ وروسته ژوند لپاره به څوک تیاری وکړی؟باید ټول دمرګ لپاره تیاری وکړو او توښه برابره کړی ، چې څوک یې نه کوی دهغه په بد بختی کې څه شک دی ؟چې څوک د شپیتو یا اویا و کلو دژوند لپاره شپه او ورځ پرځان یوه کوی په یو رنګه روزی (رزق) پیداکوی،لیکن دلکو او کروړو دژوند لپاره نه بلکه دبې شمیره کلونو دژوند لپاره هیڅ نه کوی. نبی کریم صلی الله علیه وسلم ددې شپې دپیداکولو لپاره درمضان المبارک لمړی لس ورځی اعتکاف وکړ ،بیایې لس ورځی اعتکاف وکړ چې په دې شلو ورځو کې ئې شب قدر پیدا نکړ بیایې په اخیرو لس ورځو کې اعتکاف وکړاو ټول عمر یې بیا داداخیری لس ورځی اعتکاف کاوو. (رمضان څنګه دی؟ص ۱۵۷ دمشکوة شریف په حواله ص ۱۸۲)

څه معلومه ده چې دشپې داخری برخه به شب قدر وي

ځینی خلګ دافکر کوی چې ټوله شپه رونیول مشکل کار دي ، او په لږ پورته کیدو کښی څه فائده ده ؟ ځکه نوټوله ویده وي. داغلطه ده ځکه چې که اکثره شپه رونه کړی ، انشاء الله ددې شپې فضیلت به بې نصیب شی ، اوټوله شپه رونیول څه مشکل ده؟ موږ اوتاسو وینو چې په تیره روژه کښی څومره خلګ ژوندي ؤ خو تل نشته ، اودهغوی لپاره هغه اخیری میاشت دروژې وه ، موږ څه خبر یو چې په راتلونکی میاشت کښی به څوک ژوندي

وي ؟ د دې لپاره که چېرې يوه يا دوې شپې رونې کړو ځو مره لويه خبره ده که
تو له شپه نشو رونولای اکثره حصه خو بايد رونه کړو ، او که اکثره رونو و
بايد اخيرى حصه رونه کړو ځکه چې په دې وخت کښې په عبادت کښې
اسانتياوي او دا حصه د شپې ترلمړنى حصې افضله هم ده . (رمضان څښى ده ۱۲۳).

دخدای تعالی حکمت

که چېرې مسلسل دلسو يا پنځو شپو د رونولو حکم شوی وای ، ډيرو خلکو
به دا همت نه وای کړی که يې کړی وای هم صحت او بدن ته ډير تاوان ؤ.
ځکه نو الله تعالى په طاق شپو کښې (يوويشتم ، دروېشتم) يعنې يوه شپه
استراحت او بله شپه عبادت دا تقسيم به په داسې ډول سره کړی دي چې هم
عبادت کيدلای شی او په بله کښې استراحت او ارام کيدلای شی ځکه
نو بدن ته هم کوم نقصان نه رسيږی . (روژه مبارکه ښې ده ۲ ص ۱۵۹).

دقدر شپه کله راځی ؟

عن عائشة رضى الله عنها قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
تَحَرَّوا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِى الْوِتْرِ مِنَ الْعَشْرِ الْاَوَاخِرِ مِن رَمَضَان. (مشكوة شريف عن البخارى شريف)
حضرت عائشة رضى الله عنها له نبى كريم صلى الله عليه وسلم څخه
روايت کوي چې ويل يې : دقدر شپه د رمضان المبارک د اخيرو لسو په طاق
شپو کښې لټوئ .

تشريح دعلماء په نزد داخيري لسو له يوويشتم څخه شروع کيږی عامې
مياشتی (۲۹) او يا (۳۰) شپې وي د دې حساب په مطابق د حديث له رويه ،
(۲۹ ، ۲۷ ، ۲۵ ، ۲۳ ، ۲۱) شپو کښې شب قدر لټول پکار ده مياشت که (۲۹) يا
(۳۰) وي فرق نه کوي .

۱۰۵ : حضرت ابوذر رضى الله تعالى عنه وايې چې ما له نبى کريم صلى الله
عليه وسلم څخه پوښتنه وکړه چې دقدر شپه د نبى کريم صلى الله عليه

وسلم ترزمانې خاص ده یا وروسته هم وي ؟نبی کریم صلی الله علیه وسلم وویل چې ترقیامته پورې شته بیا می پوښتنه وکړه چې درمضان المبارک په کومه حصه کښې ده ؟ نبی کریم صلی الله علیه وسلم وویل په عشره او اول ، اوعشره دوهم کښې یې تلاش کړه . بیانبی کریم صلی الله علیه وسلم په خبرو مشغول شو چې بیا مي موقع پیدا کړه ومي پوښتل چې دعشره په کومه برخه کښې ده . نبی کریم صلی الله علیه وسلم دومره ناراضه شو چې نه لدي څخه مخکې دومره غصه شوی وو اونه وروسته ، اوویې ویل چې که دالله تعالی مقصود ښکاره کول واي ولی یې پټوله بس داخیر لسو په طاق شپو کښې تلاش وکړه او نوره پوښتنه مه کوه دامام ابوحنیفة رحمه الله قول دي چې دقدر شپه په ټول رمضان المبارک کښې دائره ده .صاحبین وایې چې په ټول رمضان کښې یوه متعینه شپه ده خومعلومه نه ده دامام شافعی رحمه الله راجح قول دادي چې یوویشتم په شپه زیات احتمال پکښې ده امام مالک رحمه الله اوامام احمد حنبل رحمه الله وایې درمضان داخېرولسو په طاق شپو دائره ده چې کله په یوه شپه اوکله په بله شپه وي.

دجمهورو علماء رایې داده په اوویشتم زیات امید دي په هرصورت دهر شخص دخپل همت موافق په ټول کال کښې تلاش کول پکار ده ، ممکنه ده له رمضان المبارک دباندې وي ، که دامشکل وي درمضان المبارک اخېری طاق شپې خو ضروري ده چې روڼې شي ، ښه داده چې اخېری عشره ټوله روڼه شي ، که داهم نه وي داوویشتم شپه خولازمی چې روڼه شي که له چاسره دخدای تعالی خاص رحمت ملګری شي اودانعمت یې په نصیب شي ددنیاترټولو خوښیو اولی ده که پیدانه شي بیاهم له اجرڅخه خوخالی نه ده باید هر مسلمان ورور دماښام اوماخستن لمونځ په جماعت سره ټول کال اداء کړي ، ممکنه چې دشپ قدر په شپه یې هم دالمونځونه په جماعت سره

وشی چې دډېرو جماعتونو ثواب به يې په نصيب شي . دخدای تعالی ځومره لوی انعام دي چې ددېن په کار کښې چې کوشش وکړی که يې خاص مقصود حاصل نه شي خو بیا هم دکوشش اجرورکول کیږی.
(فضائل رمضان المبارک له ص ۳۹ تر ص ۴۷).

اووه عدد اودقدرشپه

حضرت ابن عباس رضی الله تعالی عنه وايې چې دقدر دشپې دپیداکولو لپاره په طاق عددو کښې فکر وکړئ او اووه عدده ډير موزون اوبرابر په نظر راغلو . کله چې مې په اوو عددو کښې فکر وکړ راته معلومه شوه چې اسمانونه هم اوځمکې هم دي ، دریابونه هم اووه دي دصفا اومروا ترمينځ سعی هم اووه واره کیږی پر کعبه طواف هم اووه واره کیږی ، اوشیطانان هم په اوو ډبرو ویشتل کیږی دانسانو تخلیق هم پر اوو اندامو شوی دی ، دانسان رزق هم اوه دانې ده دانسان په مخکې غارونه هم اوه دي : دوه غوږونه . دوې سپږمې دوې سترګې اویوه خوله ، درحم حالتونه هم اووه دي دقران کریم قرائتونه هم اوه دي سجده هم پر اوو اندامو کیږی ددوږخ دروازې هم اوه دي ددوږخ نمونه هم اوه دي ددوږخ طبقې هم اوه دي اصحاف کهف هم اوه دي.دعاد قوم هم په اوو شپو کښی په هوا (باد) هلاک شول ، یوسف علیه السلام هم اووه کاله په زندان کښی تیر کړل ، دیوسف علیه السلام په قصه کښی ذکر شوی غوایې هم اوه دانې وو ، وچکالې او هم اوه کاله وه آبادي هم اوه کاله وه (دمصر دپاچاخوب اودیوسف علیه السلام تعبیر ته اشاره ده) پنځه وخته لمونځونه اولس رکعته کیږی اوالله تعالی وايې چې له حج وروسته اوه روژې ونیسئ . دنسب له مخې له اوو قسم ښځو سره نکاح کول حرام دي نبي کریم صلی الله علیه وسلم وايې چې کله سپي په یوه لوښې کښی خوله ووهي باید اووه واره پریمنځل شي ،

لمړی په خاورو اوبیا په اوبو سره په سورة انا انزلنا کښې ترسلام لفظ پورې اوویشت حروف دي حضرت ایوب علیه السلام په مصیبت کښې اوه کاله مبتلاء ؤ .حضرت عائشة رضی الله عنها وایې چې کله زه نبی کریم صلی الله علیه وسلم په نکاح کولم زه داوو کلو وم اودګرمی ورځی هم اووه وي درې دپهاګن ورځې اوڅلور دچست ورځی دي (دا په هندي حساب سره دي) .اوپه همدې ورځو کي ګرمې پای ته ورسیده نبی کریم صلی الله علیه وسلم وایې چې زما دامت شهیدان هم اووه رنګه دي : (۱) چې دخدای تعالی په لاره کښې مړشی (۲) چې دطاعون له مرضه مړی شی (۳) چې دسل له مرضه مړشی (۴) چې په اوبو کښې غرق شی (۵) چې په اور کښې وسوځل شی (۶) چې داسهال (امل) په مرض مړشی (۷) هغه ښځه چې پراولاد مړه شی .الله تعالی قسم هم پر اوو شیانو کړی دي (۱) په لمر (۲) دڅانښت په وخت (۳) په سپوږمۍ (۴) په شپه (۵) په ورځ (۶) په اسمان (۷) په هغه ذات چې ځمکی اواسمانونه یې پیدا کړی دي (داټول شیان اووه اووه دي) .دحضرت موسی علیه السلام اوږدوالی هم اووه ګزه وو اودعصا اوږدوالی یې هم اووه ګزه وو .

په دره پورې نتیجه

لدې بیان څخه ثابته شوه چې داټول شیان الله تعالی اووه اووه پیداکړی دي نوشاید چې درمضان المبارک په اخېری عشره کښې دقدر شپه د اوویشتم په شپه وي .په قران کریم کښې د(سلم هی حتی مطلع الفجر) کښې دهی لفظ له اوویشتم لفظ وروسته راغلی دي له دې څخه هم معلومیږی چې دقدر شپه په اوویشتم درمضان المبارک. (غنیة الطالبین ص ۳۷۸)

د(۲۲) وویشتم په شپه دقران کریم ختمول څنګه دي ؟

سوال: درمضان المبارک داخیری عشره په طاق شپو کې دقدر دشپې دپلټلو حکم شوي دي. نو هر کال ددې میاشتې په اوویشتمه شپه خاص عبادت کول ددې شپې خاص قدر کول اوقرانکریم په دې شپه کی ویل بدعت دی کنه ؟ خاص په دې شپه کی زیات عبادت کول او دحافظانو کرامو دقرانکریم ختمول په دې شپه کی څنګه دي؟

جواب: دقدر شپه داخیری عشره په طاقو شپو کی دتلاش کولو حکم شوی دی لیکن ډیرو علماؤ له قرانو څخه داوویشتم شپې ته ترجیح ورکړی ده او غالب ګمان هم دادی چې داوویشتم شپه ده . لیکن پردې باندی یقین کول صحیح نه دی چې نورې شپې دظن غالب پر بناء نفی کړي . که چېرې داوویشتم په تراویح کی ختم دقران کریم وشی دامستحب دی ،لیکن په یقینی توګه دا دقدر شپه بلل او نورې شپې نفی‌کول بالکل غلط دی .باید ختم هم دهمیشه لپاره په دې شپه کی التزام ونه شي ،عبادت ،تلاوت،لمونځ او په اجتماع سره په مساجدو کی ادا کول بدعت او مکروه دی. (فتاوی محمودیه ص۸۹ توک۱۱)

دقدر دشپې علامې

وَمِنْ اَمَارَاتِهَا اَنَّهَا لَيْلَةٌ بَلْجَةٌ صَافِيَةٌ سَاجِيَةٌ لَاْ حَارَّةٌ وَلَاْ بَارِدَةٌ كَانَ فِيْهَا قَمَراً سَاطِعاً وَلَاْ يَتحِلُ اَنْ يَرْمِيْ بِهِ تِلْكَ اللَّيْلَةَ حَتَّى الصَّبَاحِ وَمِنْ اَمَارَاتِهَا اَنَّ الشَّمْسَ تَطْلُعُ صَبِيْحَتُهَا لَاْ شَعَاعَ لَهَا مُسْتَوِيَةً كَانَّهَا الْقَمَرَ لَيْلَةُ الْبَدْرِ وَحَرَّمَ اللهُ عَلَى الشَّيْطَانِ اَنْ يَخْرُجَ مَعَهَا يَوْمَئِذٍ . (درمنثورعن احمد والبيهقى)

ژباړه: ددې شپې له نورو علاماتو سره یوه علامه داهم ده چې داشپه به روڼه او روښانه وی پاکه اونرمه ، نه ډیره ګرمه (توده) نه ډیره یخه (سړه) بلکه معتدله به وی ، ګواکی دانوارو دډیروالی له وجې به سپوږمی

روښانه وی ، په دې شپه کی ترسهاره شیطانان په ستورو نه ولی ،یوه علامه یې داهم ده چې ددې شپې په سهار چې لمر راخیژی بیله له شعلو څخه به وي .بالکل روښانه به وي لکه دځوارلسم سپوږمۍ ، الله جل جلاله په دې له لمرراختلو شیطان منع کوی (د نورو ورځو په خلاف ځکه چې دلمر له راختلو سره شیطان هم ښکاره کیږي)

تشریح په دې حدیث شریف کې دقدر دشپې یو څوعلامې ذکر شوي دي چې وضاحت ته یې احتیاج نشته ، له دې څخه علاوه په ډیرو احادیثو کی مختلفې علامې ذکر شوی ،همداشان دهغو نیکبختو له اقوالو څخه چې ددې شپې فضیلت یې په برخه شوی دی ، ډیر مهمه علامه داده چې کله په دې شپه سهار لمر راخیژی او بغیر له شعلو څخه راخیژی دا علامه همیشه وی ، له دې علاوه نورې علامې ضرورې اولازمې نه دی. (فضائل رمضان ص ۴۸)

په احادیثو کی دقدر دشپې ډیرې علامې ذکر شوی دی ، په کومه شپه چې داعلامې پیداشوی ښکاره خبره ده چې دا دقدر شپه ده.

۱- ترټولو صحیح علامه ددې شپې داده چې کله ددې شپې په سهار لمر راخیژی بالکل داسې وی لکه دځوارلسم سپوږمۍ تر عامو ورځو یې رڼا یوڅه کمه وی . (عینی شرح بخاری ص ۳۲۵ټوک ۵)

داعلامه ډیرو خلکو ازمویلې ده او همیشه پیداکیږی.

۲- داشپه خلاصه او روښانه وی (مسند احمد رواه العینی ص ۳۲۵)

۳- دا شپه نه ډیره گرمه نه ډیره یخه وی (ابن کثیر ص ۴۳۱ ټوک ۴)

۴- په دې شپه کی ستورې لر او برنه غورزیږی (ابن کثیر ص ۴۳۱ ټوک ۴)=۱۱۰

۵- امام ابن جریر طبری رحمه الله له بعض اکابرو څخه نقل کوی چې په دې شپه کی هر شی په ځمکه پروت وی او سجده کوی او بیا بیرته خپل اصل ته ردیږی (عینی ص ۳۲۵ ټوک ۵)

لیکن داشیان هرچاته نه معلومیږی که څه هم ډیره توجه ورته وکړی

۲- بعض علماؤ دتجربې له مخې ویلی دی چې په دې شپه کی دسمندرونو (دریابونو) او څاه ګانو تروی اوبه خوږې وی (العرف الشذی ص ۳۲۷)

داهیڅ دحیرانتیا خبره نه ده . په دې شپه کی دخدای جل جلاله درحمتونو په لړه کښی مسلسل بارانونه هم شروع کیږی ،دانه ده ضروری چې هروخت او په هرځای کښی وی.

۷- بعضو خلګو ته یو قسم خاصه روښنائې هم په نظر راځی لیکن هغه خپل حالات لري ،داکومې خاصې علامې نه لرې باید عامو خلګو ته نه شي پیدا (رمضان څشی ده؟ص ۱۲۰)

دقدر دشپې اعمال

عن عائشة رضی الله عنها قالت قلت یارسول الله صلی الله علیه وسلم اَرَأیْتَ اِنْ عَلِمْتُ اَیَّ لَیلَةٍ لَیلَةُ القَدْرِ مَا اَقُولُ فِیهَا قَالَ قُولِی اَللّٰهُمَّ اِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ العَفْوَ فَاعْفُ عَنِّی (ترمذی وفی المشکوة)

ژباړه : حضرت عائشة رضی الله عنها له نبی کریم صلی الله علیه وسلم څخه پوښتنه وکړه : ای دخدای تعالی رسوله ! که چېرې ماته دقدر شپه معلومه شي باید کومه دعا وکړم نبی کریم صلی الله علیه وسلم ورته وویل: ته دادعا وکړه: ای لویه خدای جل جلاله بې شکه چې ته معاف کونکی یې اوته عفوخوښوې ، نوماته هم معافي وکړي (ترمذی مشکوة).

تشریح : دا ډیره جامعه دعا ده ، چې له الله تعالی څخه دګناهونو دمعافولو غوښتنه کیږي . اوهغه یې انشاء الله معافوي . له دې څخه ښه خبره بله کومه ده (فضائل رمضان ص ۴۹).

عبدالمطلب رضی الله تعالی عنه ته وویل : ای عباسه ! ای زما قدرمنه اکا ! ایا زه ستا په ورانډی یوه دقدر وړ اوقیمتي تحفه وړاندي کړم ؟آیا زه تاته یوه خاصه اومهمه خبره وکړم ؟ آیا زه ستالپاره لس کارونه اولس خدمتونه وکړم ؟ یعنی یوداسې عمل درته وښیم چې تاته لس فائدې ورسوي دایوداسې عمل ده چې په کولو سره به یې خدای تعالی ستا مخکی ، وروسته ، زړې ، نوې ، هیرې ، پیاد ، صغیره ، کبیره ، پټې ، اوښکاره ګناوې معاف کړی داعمل صلوة التسبیح دي ، ای ګرانه اکا ! که چېرې کولای شې چې هره ورځ دالمونځ وکړې ډیره ښه ده اوداکه نه وي دهرې جمعې په ورځ ، که نه نو په کال کښې یې یوځلې کوه که داهم نه شې کولای په ټول عمر کښې خو یې یوځلی ضروري وکړه (ابو داؤد ابن ماجه).

پدې لمانځه کښې یوه خاصه باریکی

حضرت شاه ولی الله محدث دهلوی رحمه الله دصلوة تسبیح په باره کښې یوه خاصه باریکی لیکلی ده چې حاصل یې دادی چې له نبی کریم صلی الله علیه وسلم څخه په لمانځه کښې ډیر اذکار ثابت شوي دي (خصوصا په نفلي لمونځوکښې دالله تعالی دهغو بندګانو لپاره چې ، په لمونځونو کښې داسې اذکار نشې ویلای ، ترڅو چې له دې مبارکو اذکارو څخه بې برخې نشې نو یې صلوة التسبیح لمونځ پیدا کړڅکه چې په دې کښې دخدای تعالی ذکر ، تسبیح اوتحمید په زیات شمیر سره راغلی دي ، لکه څنګه چې دایوه کلمه په وار وار ویل کیږی ځکه وعامو خلګو ته مشکل نه وي.

دصلوة التسبیح خاص تاثیر

دلمانځه په سبب سره ګناهونه معافیدل اودمعصیاتو له ناپاکۍ څخه پاکیدل په اصولي توګه له قران کریم څخه ثابتیږي: (وَأَقِمِ الصَّلاَةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِّنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ (سورة هود پاره ۱۲)
لیکن په دې تاثیر کښې چې د(صلوة التسبیح) خاص مقام اومرتبه ده ، دحضرت عبدالله بن عباس رضی الله تعالی عنه په پورتنۍ حدیث کښې ذکر شوي ده . یعنی ددې لمانځه په سبب سره الله تعالی دبنده ، مخکې ، وروسته ، زړې نوې هیرې ، یادې ، صغیره ، کبیره پټې اوښکاره ټولې ګناوې معافوی .اوپه یوه روایت کښې راغلی دي چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم یوه صحابی) حضرت عبدالله بن عمر رضی الله تعالی عنه ته دصلوة تسبیح له ښوولو وروسته وویل:
(فَاِنَّكَ لَوكُنْتَ اَعْظَمُ اَهْلِ الاَرْضِ ذَنْباً غُفِرَلَكَ بِذَالِكَ ،
یعنی که ته چېرې ترټولو ګنهګار شې ، بیاهم ددې لمانځه په برکت سره به تاته الله تعالی بخښنه وکړي . (معارف الحدیث ص ۳۷۳ ج ۳)
دبعض محققینو علماؤ قول دي چې له دې قدراوفضیلت معلومیدلو وروسته که څوک دالمونځ نه اداء کوي معلومه ده چې له دې سړي سره ددین قدر نشته . (شامی علم الفقه ص ۴۹ ج ۲).

دصلوة التسبیح ثواب عام دي

سوال : دصلوة التسبیح ثواب لکه څرنګه، چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم خپل اکا حضرت عباس رضی الله تعالی عنه ته ویلي دي آیا نورو مسلمانانو ته هم داسې ده که نه ؟

جواب: په حدیث شریف کښې راغلي دي (اِنَّمَا الاَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ).
مشکوة شریف کتاب الایمان)

بېشکه عملونه په نيتونو سره دي ، که چېرې څوک خاص دخدای تعالی درضالپاره دالمونځ وکړي ، الله تعالی هرومرو ثواب ورکوي لکه څنګه چې حضرت عباس رضی الله تعالی عنه ته تعليم ورکړل شوی دي دادهغه صلی الله عليه وسلم خصوصيت نه وو . لکه څرنګه چې دنبی کريم صلی الله عليه وسلم دنورو دعا واواعمالو تعليم عام وو . (فتاوی دارالعلوم ۳۱۳ ج ۴).

دصلوة التسبيح جماعت

دنفلو لمونځو جمع که صلوة التسبيح يابل نفل وي په خاصه غوښتنه اواهتمام سره ئي کول مکروه دي . (فتاوی دارالعلوم ص ۳۱۳ ج ۴ په حواله درمختار ص ۳۲۳ توک باب الوتر والنوافل)

دتعليم په غرض جماعت کول

سوال : که درمضان المبارک په اخېري جمعه کښې صلوة التسبيح په جماعت سره وشي ددې شرعي حکم څه دي ؟ امام داوايي چې جاهل (ناخبره) خلک صلوة التسبيح نه شي کولای ، ځکه نو دامام په متابعت ورته ثواب ورکول کېږي.

ځواب: ددې هيڅ اصل نشته ، په دې سره دقضاشوو لمونځوکفاره نه کېږي دامام دافکر غلط دي ، داعمل بدعت دي . (فتاوای دارالعلوم ص ۳۱۴ ج ۴).

په دې لمانځه کښې دلاس نيولو کيفيت

سوال : دصلوة التسبيح په قومه کښې لاس ترنامه لاندې نيول کېږي اوکه هسې پرېښودل کېږي ؟

ځواب: خلاص نيول هم رواج دي . (فتاوی دارالعلوم ص ۳۱۳ ج ۴)

دصلوة التسبيح طريقه

صلوة التسبيح څلور رکعته له نبی کريم صلی الله عليه وسلم څخه منقول دي اولی داده چې څلور سره په يوه سلام سره وشي ، که په دوو سلامو سره

وشي بياهم روا ده يعنې په يوه نيت سره څلور ركعته هم كولاى شي اودوه ركعته هم كولاى شي . په هرركعت كښې پنځه اويا (۷۵) واره سبحان الله ويل كيږي چې په ټول لمانځه كښې درې سوه واره كيږي . دلمانځه كولو ترتيب يې دادي چې نيت وكړى (نويت ان اصلى اربع ركعات صلوٰة التسبيح) يا په پښتو داسې ووايې چې نيت كوم دڅلورو ركعتو لمونځ دصلوٰة التسبيح) يا په زړه كښې ذافكر وكړي چې په ژبه ويلو ته ضرورت نشته . تكبير تحريمه دي ووايې لاسونه دي ونيسي (سبحنك اللهم دي بشپړه ووايې . بيا دې بغير له لاسو خلاصولو پنځلس واره داكلمه ووايې (سبحان الله والحمد لله ولااله الا الله والله اكبر بيا دي اعوذ بالله اوبسم الله او الحمد لله بشپړه ووايي يوسورة دي هم ورسره ووايې بيا دي لس ځله همدا كلمه ووايې بيا دې ركوع وكړي . اوپه قومه كښې دې له سمع الله لمن حمده اوربنالك الحمد وروسته لس ځله ووايي بيا دې په لمړۍ سجده جلسه اودوهمه سجده كښى لس لس ځله ووايى بيا په دوهم ركعت كښى ترالحمد لله مخكې پنځلس واره اوترالحمد اوسورة وروسته دې هم لس واره ووايي بيا په ركوع ، قومه دواړو سجدو اوجلسه كښى لس لس ځله.

په يوه روايت كښې راغلي دي چې له سبحانك اللهم وروسته داكلمه نه ويل كيږي بلكه له الحمد لله اوسورة وروسته پنځلس ځله اوله دوهمې سجدې وروسته كښينستل او لس ځله دي ووايې اوپه دوهم ركعت كښې هم له الحمد لله اوسورة وروسته پنځلس واره اوله التحيات څخه وروسته لس واره ويل كيږي . همداشان په دريم اوڅلورم ركعت كښې هم له درود شريف څخه وروسته لس واره ، نورې تسبيح په خپل ځاى كښې ويل كيږي . دادواړې طريقې په ترمذي كښې ذكر شوي دي . هرروايت چې دچاخوښ

وي عمل پرې کولای شي اواولی داده چې کله پریوه روایت اوکله پربل روایت عمل وکړي . (شامی)

دتسبیحاتو دحساب طریقه

ددې لمانځه تسبیحات څنګه په یوخاص عدد سره پکار دي څکه چې په ولاړې کښې (۲۵،۱۵) ځله ویل کیږي اوپه نورو ځایو کښې لس لس ځله ځکه نودحساب ضرورت دي که چېرې فکر دحساب لورته شي په لمانځه کښې خشوع له مینځه ځي ځکه نوفقهاؤ کرامو ویلي دي چې دحساب لپاره کومه علامه پکار ده مثلا چې یوځل بې ووایې پریوه ګوته دې زور کوي همداشان دې ټول شمیرپوره کوي که څوک بیله له کومې علامې څخه ټول تسبیح په ذهن کښې تیولای شي په دې شرط چې نور لمونځ ترینه هیرنه شي . دېیره ښه ده . (شامی، علم الفقه ص۵ ج۲).

که ئې په لمانځه کښی تسبیح هیرې شي ؟

که چېرې تسبیح په یوه ځای کښې یوڅه هیر شي ، په بل داسې ځای کښې باید وویل شي چې ددغه ځای په مثال وي ، په دې شرط چې دادوهم ځای دې ددې تسبیحاتو په ویلو سره ترمخکې لوی نه شي او ددې لویه دل ترمخکنې ځای منع وي . مثلا : قومه لویه دل ترركوع منع ده یعنې کومې تسبیح چې په رکوع کښی پاتې شي په قومه کښې نه ویل کیږي . بلکه په لمړنی سجده کښې ویل کیږي دجلسې لویه دل ترسجدو منع ده نوځکه دسجدې تسبیح چې پاته شي په جلسه کښې نه ویل کیږي ، باید په بله سجده کښی وویل شي . (علم الفقه ص۵۰ ج۲).

په صلوة تسبیح کښې که په یوه رکن کښې تسبیح پاته شي په بل ځای کښې دې ووایې ، لکن په رکوع کښې که چېرې تسبیح پاته شي په قومه کښې

دې نه وايي بلکه په بله سجده کښې دي وو ايي ځکه قومه او جلسه په نورو
تسبيح ويلو سره لوېږي . (فتاوى رحيميه ص ۲۴۲ ج ۱)

تمت بالخير

اللهم وفقنا بعمل يحبک فی ليلة القدر والبراءة ايمانا واحتسابا بحرمة
سيد الانبياء والمرسلين والصلوة والسلام عليه وعلى اله وازواجه
واصحابه واتباعه الى يوم القيامة والذين آمين يارب العالمين.

محمد رفعت قاسمی غفرله مدرس دارالعلوم ديوبند (انڈيا)
مؤرخه (۲۰) رجب (۱۴۱۲) هجری .
مطابق (۳۲) جنوری (۱۹۹۲) عيسوی.
دژباړې ځای: (۹) رجب (۱۴۲۷)
دپنج شنبی ورځ داگست (۲۰۰۲۸۳)

لويه خدايه جل جلاله ددې کتاب مؤلف ، مترجم ، ليکونکي ، تصحيح کونکي ، چاپونکي ، خرڅونکي ، اخيستونکي ، کتونکي ، بل ته ښوونکي ، رسونکي اوچې په هره برخه کي ئي کوشش کړي داټولوته همدارنگه دهغوی موراوپلار ، استاذانو ، قريبانواوټولو مسلمانانوته ته په خپل خاص رحم هره شپه درحمت نظر وکړي اوهر د شپه ئي شب قدر وگرزوي . ترڅوچې ستارضااوبياهم ستارضائي نصيب شي ، ددې ټولوکارونوتوان او توفيق هم تاراکړي . اوتالره دي داسې حمد اوستاينه وي چې له تاسوا بل چانه ده کړي اوستا پر هغه بنده اودده پر ملگروکورنۍ اودوستانودي صلوة اوسلام وي چې ستا ترټولو زيات خوښ دي او دهغه شفاعت مونصيب کړي. امين يارب العلمين

دنورالقرآن اداري خادم ستاسو ديني ورور
ابوخالد مولوی عبدالاحد

دلاس ته راوړلو ځایونه

- په خپله مکتبه رشیدیه کویټه
- مکتبة العرفان کانسي روډ کویټه
- مکتبه محمدیه کانسي روډ کویټه
- مکتبه نورالقرآن پښتون اباد خدایداد چوک کویټه
- اسلامي کتاب گهر ستلائټ ټاؤن گول مسجد
- کلیم استهشنرز مسلم باغ
- مکتبه نشرالقرآن نعیم مارکیټ قلعه سیف الله
- مکتبه عبدالعزیز ژوب
- مکتبه شاه محمد ژوب
- جدید کتب خانه وانه
- الفریدي کتب خانه خانوزئي
- مکتبه محمودیه نزد ډاکټر نسیم کلینیک پښین
- مکتبه اسلامیه پښین
- مکتبه رشیدیه لورلائي
- مکتبه سراج الدین دکی
- طالب جنرل ستور دکی
- ضیاء القران کتب خانه بوغره روډ چمن
- مکتبه حقانیه بوغره روډ چمن
- اسلامي کتب خانه تاج میر روډ چمن
- مکتبه علوم اسلامیه تاج میر روډ چمن
- دارالاخلاص محله جنگي پیښور
- مکتبه غفاریه ارگ بازار قندهار
- مکتبه رشیدیه سنگین بازار هلمند

Download From: Aghalibrary.com